

Mari Paavola

”KOEN OLEVANI PAREMPI ÄITI KUN MÄÄ KÄYN VÄHÄN TÖISSÄ”

Haastattelututkimus 20–30 -vuotiaiden vanhoillislestadiolaisnaisten ajatuksista tulevaisuudesta
toimijuusteorian näkökulmasta

Pro gradu -tutkielma

Valtio-oppi

2019

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: ”KOEN OLEVANI PAREMPI ÄITI KUN MÄÄ KÄYN VÄHÄN TÖISSÄ”. Haastattelututkimus 20–30 -vuotiaiden vanhoillislestadiolaisnaisten ajatuksista tulevaisuudesta toimijuusteorian näkökulmasta.

Tekijä: Mari Paavola

Koulutusohjelma/oppiaine: Valtio-oppi

Työn laji: Pro gradu -työ_X_Sivulaudaturtyö__Lisensiaatintyö__

Sivumäärä: 84 + 2 liitettä

Vuosi: 2019

Tiivistelmä:

Pro gradu -tutkimukseni tarkastelee uskonnon, vallan ja sukupuolen kysymyksiä vanhoillislestadiolaisten nuorten naisten tulevaisuuden kontekstissa. Vanhoillislestadiolainen herätysliike on esimerkki kasvatuskristillisyydestä, jossa naiset toimivat paitsi uskonnollisen tiedon ja elämäntavan eteenpäin siirtäjinä, myös edustavat liikkeen tulevaisuuspotentiaalia synnyttämällä herätysliikkeeseen uusia jäseniä. Vanhoillislestadiolaisten naisten tulevaisuutta koskevilla elämänvalinnoilla on iso merkitys liikkeen tulevaisuuden ja elinvoimaisena pysymisen kannalta.

Vanhoillislestadiolainen herätysliike elää parhaillaan murrosaikaa, jossa on kysymys siitä, että tämän konservatiivisen herätysliikkeen elinalue on käynyt sekulaarissa yhteiskunnassamme yhä pienemmäksi. Siinä missä herätysliikkeestä on menneen vuosikymmenen tietoteknisen kehityksen myötä käyty yhä julkisempaa keskustelua esimerkiksi internetissä, näyttäytyy murros myös sukupolvikysymyksenä. Syy tähän on se, että herätysliikkeen nuoremmat sukupolvet ovat kasvaneet avoimemmassa ja keskusteleavammassa yhteiskunnassa kuin vanhempansa ja heillä on tarve sanoittaa vanhoillislestadiolaisuuden perinteiset normit omalle mielelleen ja kielelleen sopiviksi.

Tarkoitukseni on tässä tutkimuksessa selvittää, millaisena näyttäytyy vanhoillislestadiolaiseen herätysliikkeeseen kuuluvien nuorten naisten elämä tulevaisuudessa toimijuusteorian näkökulmasta. Tutkimusongelmaan vastaan niin, että aluksi hahmotan naisten suhdetta uskonnollisuuteen, toiseksi tarkastelen heidän ajatuksiaan äitiydestä ja kolmanneksi käsittelen kodin ulkopuolisen elämän merkitystä naisille tulevaisuudessa. Lopuksi analysoin sitä, mitä nuorten naisten tulevaisuuden kuvien voidaan ajatella tarkoittavan herätysliikkeen tulevaisuuden kannalta.

Tutkimukseni mukaan vanhoillislestadiolaiset nuoret naiset kokevat uskon mukaan elämisen elämänsä tärkeimpänä asiana, mutta samalla he muokkaavat uskonnollisuutta sopimaan yhä paremmin omiin elämäntyyleihinsä. Naiset kokevat äitiyden yhdeksi elämän tärkeimmistä asioista, mutta samalla he haluavat osallistua työelämään ja käyttää aikaa omien henkilökohtaisten tulevaisuuden toiveidensa toteuttamiseen. Analyysi osoittaa, että herätysliikkeen murrosaika on olemassa ja että liikkeeseen kuuluvat nuoret naiset ovat osaltaan murroksen ylläpitäjiä.

Monipuolista toimijuuden käsitettä hahmotan etenkin Suvi Ronkaisen toimijuusteorian avulla. Tutkimuksen aineisto kerättiin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla ja haastateltavia oli yhteensä viisi (5).

Avainsanat: Vanhoillislestadiolaisuus, modernisaatio, valta, toimijuus, naiseus, äitiys, uskonelämä, työelämä

Sisällysluettelo

1 Tutkimuksen lähtökohdista	1
1.1 Naisten uskonnollisuus yhteiskunnallisen keskustelun vakioaiheena	1
1.2 Tutkimusasetelma	4
2 Vanhoillislestadiolaisuutta tutkimassa	6
2.1 Pietistisestä herätyksestä nykypäivän arvokeskusteluihin.....	6
2.2 2000-luvun murrosaika ja sen taustat.....	8
2.3 Vanhoillislestadiolainen naiseus uutisten ja tutkimusten kohteena.....	14
2.4 Poliittikatieteellisen tarkastelun kohteena	17
2.4.1 Aiempi tutkimuskirjallisuus	17
2.4.2 Poliitiikan ja poliittisuuden ymmärtäminen	19
2.4.3 Sukupuolen, uskonnon ja vallan suhde	23
3 Nuorten vanhoillislestadiolaisten naisten toimijuus	29
3.1 Monitieteellinen ja monipuolinen käsite	29
3.2 Toimijuus konkreettisina tekoina	31
3.3 Toimijuuden ja tulevaisuuden suhde	32
4 Tutkimustehtävä ja tutkimuksen toteutus	36
4.1 Tutkimustehtävä ja haastatteluaineisto	36
4.2 Aineiston analyysi.....	39
4.3 Tutkijan positio ja tutkimuksen luotettavuus.....	41
5 Elämänvalintana uskomisen	44
5.1 Valittu vanhoillislestadiolaisuus	44
5.2 Arkinen epävarmuus.....	47
5.3 Uskonnollisuuden muokkaaminen omaan elämään sopivaksi.....	50
6 Elämää äitinä	54
6.1 Äidiksi Jumalan siunauksesta tai omasta tahdosta	54
6.2 Oman ajattelun opettaja	58
6.3 Tasa-arvoinen vanhempi	61
7 Intohimona työ ja itsensä kehittäminen.....	64
7.1 Työntekoa lasten ehdoilla ja omaksi iloksi	64
7.2 Innokas oppija.....	68
7.3 Oman ajan ottaja	74

8 Johtopäätökset	79
Lähteet.....	85
Tutkimuskirjallisuus	85
Internet-lähteet	94
Muut lähteet.....	96
Liite 1: Haastattelukutsu.....	97
Liite 2: Haastattelukysymykset.....	98

1 Tutkimuksen lähtökohdista

1.1 Naisten uskonnollisuus yhteiskunnallisen keskustelun vakioaiheena

Uskonto ¹ on terminä ja kategoriana verraten uusi: se keksittiin, kun antropologit halusivat selittää samankaltaisia ilmiöitä jollakin samalla sanalla. Uskontoa voi kategoriana verrata vähän kuin urheiluun: urheilussakin on tunnistettavissa useita erilaisia urheilulajeja, esimerkiksi nyrkkeily ja sulkapallo, vaikka näillä lajeilla ei lopulta ole keskenään kovinkaan paljoa yhteistä. Samoin uskonnon kategorian sisältä löytyy vahvasti toisistaan poikkeavia oppijärjestelmiä, maailmankatsomuksia ja yhteisöjä, joissa ei samaan kategoriaan kuulumisen sekä yliluonnolliseen ja pyhän olemassaoloon uskomisen lisäksi ole paljoakaan samaa. Kategoriana uskonto vaikuttaa monella elämän eri osa-alueella: uskontojen sisällöt leikkaavat niin politiikkaa, kulttuuria kuin taloutta, mutta myös sukupuoleen liittyviä kysymyksiä. (Brekke 2012, 5; Luoma-aho 2017.)

Uskonnon yhteiskuntaa läpileikkaavasta luonteesta huolimatta eletään länsimaissa nykyään aikaa, jossa uskonto on tarkoituksellisesti työnnetty pois julkisesta tilasta. Tällainen sekulaari eli maallinen ajattelutapa sai alkunsa 1600-luvulla, jolloin kaupankäyntiä haluttiin tehdä mahdollisimman voittoaistisesti ja uskonnon vaikutukset kaupan tekoon ja kauppakumppaneiden valintaan haluttiin minimoida. Vuosisatojen myötä uskonto suljettiin ulos myös muista julkisista tiloista kuten oikeuslaitoksesta ja poliittiselta kentältä. Tällaista kehitystä on kuvattu termillä *sekularisaatio* ².

¹ Sanalla ”uskonto”, *religion*, on kristillinen perusta ja sana on siirtynyt länsimaiseen kielenkäyttöön latinan kielestä. Muinaiset roomalaiset käyttivät uskonto-sanaa suurin piirtein samassa merkityksessä kuin miten sitä käytetään länsimaissa tänä päivänä. Religion-pohjaisia sanoja ei kuitenkaan ole käytössä muissa eri kieliperinteen omaavissa kulttuureissa, sillä niiden kielelliset juuret eivät ole latinan kielessä tai kristillisessä perinteessä. Vastaavia uskontoa tarkoittavia sanoja on kuitenkin olemassa ja esimerkiksi Intiassa on käytössä sana ”dharma”, joka ei ole uskonto-sanana täydellinen käännös, mutta pitää sisällään osittain samoja uskonnoksi ajateltuja asioita. Uskonnon käsitteellistäminen pelkästään sanana ja kielellisesti on siis haasteellista, jopa mahdotonta, koska eri kulttuureissa uskonnosta puhutaan vaihtelevien kielellisten käsitteiden kautta. Uskonnoksi käsitetyt asiat näyttävät ja ne ymmärretään aina erilaisina kulttuurista ja kieliperinteestä riippuen. (Brekke 2012, 5-6.) Tämän vuoksi uskonnon tarkka määrittely jätetään akateemisissa teksteissä usein tekemättä (Cavanaugh 2009, 16).

² *Sekularisaation* määrittely on haastavaa, sillä se, mitä kutsumme sekulaariksi, on aina riippuvainen erilaisista vallan kielellisistä määrittelyistä (Cavanaugh 2009, 4). Organisatorisen sekularisaation merkkipaaluksi on nimetty Ranskassa vuonna 1905 hyväksytty laki valtion tunnuksettomuudesta. Tämän lain eli *laïcité*-periaatteen mukaan uskonto ja valtio tuli erottaa tiukasti toisistaan. Tämän myötä yksilöt saivat uskonnon vapauden ja valtaapitävät mahdollisuuden tehdä uskonnosta riippumattomia päätöksiä. (Kunnas 1999; Nykänen 2012, 9-10.)

1900-luvulta alkaen sekulaari ajattelu on ollut länsimaissa enemmän sääntö kuin poikkeus. Uskonnon ja perinteiseksi politiikan harjoittamisen tavaksi mielletyn valtiollisen puoluepolitiikan välille on ajan saatossa syntynyt kuilu, jota kuvaa hyvin Suomessa vuoden 2017 presidentinvaalien yhteydessä käyty keskustelu. Tällöin presidenttiehdokkailta kysyttiin, kuuluuko Jumalan siunauksen toivottaminen presidentin uuden vuoden puheeseen. Kysymys jakoi mielipiteitä ja kolme kahdeksasta ehdokkaasta oli sitä mieltä, että siunauksen toivottaminen tuntuu heille luontevalta. (Ilta-Sanomat 29.12.2017.) Yli puolet maamme korkeimpaan poliittiseen asemaan pyrkivistä siis vierasti ajatusta uskonnollisuudesta osana poliittista toimea. Uskonnon ja politiikan sekoittamisesta saakin nykypäivänä helposti osakseen paitsi ihmettelyä, myös kritiikkiä, kuten on käynyt muun muassa kristillisdemokraattien Päivi Räsäselle (ks. esim. Paavo Arhinmäki 1.6.2012). Rajasta uskonnon ja muun yhteiskunnan välillä pidetään siis tiukasti kiinni: uskonto ja uskonnollinen elämä hyväksytään osaksi yhteiskuntaa, kunhan ne vaan pysyvät niille osoitetuissa karsinoissa.

Vaikka uskonto on rajattu pois valtiojohtoisesta julkisesta tilasta, on uskonnon ja politiikan rajapinta silti yksi toistuvimmin mediassa esillä olevista aiheista. Kansainvälinen uutisointi on usein keskittynyt käsittelemään ei-länsimaisen uskonnon aiheuttamia poliittisia konflikteja ja niistä seuraavaa väkivaltaa. William T. Cavanaugh (2009) käsitteleeekin tätä ajatusta kirjassaan *The Myth of Religious Violence – Secular Ideology and the Roots of Modern Conflict*. Cavanaugh pohtii tekstissään, kuinka ajassamme on varsin yleistä ajatella etenkin ei-länsimaisen uskonnon olevan jonkinlainen yhteiskuntamme muista alueista poikkeava toiminnan sektori, jolla on erityistä taipumusta edistää väkivallan toteutumista enemmän kuin muilla yhteiskuntamme sekulaareiksi määritellyillä alueilla.³ (Cavanaugh 2009, 4-6.)

Kansallisesti uskonnosta ja politiikasta kertova uutisointi on viime vuosikymmenen aikana keskittynyt maamme uskonnollisiin liikkeisiin ja liikkeissä käytetyn vallan sekä olemassa

³ Cavanaugh'n tekstin keskiössä on *uskonnollisen väkivallan myytti*. Rauhan ja väkivallattomuuden takaamiseksi uskonto on Cavanaugh'n mukaan nähty asiana, joka on täytynyt erottaa sekulaareista ilmiöistä, kuten politiikasta. Cavanaugh'n mukaan politiikan erottaminen uskonnosta, tai asioiden jakaminen sekulaareihin ja uskonnollisiin ulottuvuuksiin väkivallan uhan perusteella, on kuitenkin vain länsimaisten yhteiskuntien keksintöä, jolla tähdätään globaalien valtaosuuksien jakamiseen länsimaita tyydyttävällä tavalla. Hänen mukaansa ei ole olemassa uskontoa tai uskonnollista ideologiaa, joka olisi uskonnollisuutensa vuoksi enemmän taipuvaisempi väkivaltaan kuin sekulaariksi itseään nimittävä ideologiat ja instituutiot. *Uskonnollisen väkivallan myytti* auttaa länsimaita rakentamaan uskonnollista toiseutta, joka eroaa vahvasti sekulaarista itsestä, ja jolla oikeutetaan monia sisä- ja ulkopoliittisia toimia. (Cavanaugh 2009, 4-6.)

olevien valtapositioiden analysointiin. Yksi eniten median huomiossa paistatellut suomalainen uskonnollinen ryhmittymä on – Jehovan todistajien lisäksi – vanhoillislestadiolainen herätysliike. Liikkeestä on uutisoitu paitsi jokakesäisten Suviseurojen aikaan, myös lasten hyväksikäyttökohujen (ks. esim. Yle.fi 25.5.2012) ja liikettä tarkastelleiden tieteellisten tutkimusten julkaisujen yhteydessä. Esimerkiksi Johanna Hurtigin vuonna 2013 julkaistu tutkimus (Hurtig 2013) käsitteli edellä mainittuja herätysliikkeessä tapahtuneita lasten hyväksikäyttötapauksia. Myöhemmin luvussa 2.4 *Politiikkatieteellisen tarkastelun kohteena* esittelen lisää vanhoillislestadiolaisesta liikkeestä (myöhemmin myös vl-liike) tehtyä tieteellistä tutkimusta.

2010-luvulla vanhoillislestadiolaisuudesta käyty keskustelu on ollut kaikin puolin vilkasta. Liike on yleisesti tunnettu monilapsisista suurperheistä, herätysliikkeen tiukoista uskonnollisista normeista ja syntilistoista, jo mainituista Suviseuroista sekä kielteisestä kannastaan naispappeuskysymykseen. Yleisesti ottaen vanhoillislestadiolaisuutta määrittää julkisessa keskustelussa sen konservatiivinen suhtautuminen moneen moderniin yhteiskunnalliseen ilmiöön. Tämä on havaittavissa muun muassa keskusteluissa herätysliikkeeseen kuuluvien naisten asemasta ja ehkäisyn kielloista. (Nykänen & Luoma-aho 2013, 7.) Ylipäätään Suomessa uskonnosta puhutaan usein liittyen juuri sukupuolen ja seksuaalisuuden kysymyksiin, ja uutisoinnit vanhoillislestadiolaisista naisista ovatkin tästä hyvä esimerkki (Ahonen & Vuola 2015, 7).

Mediapersoonana Arman Alizadin tuottaman *Arman Pohjantähden alla* -ohjelman toisella kaudella esitetyssä jaksossa vierailtiin vanhoillislestadiolaisten Suviseuroilla (Ruutu.fi 2.5.2017). Jaksossa haastateltu, entisenä ja *etnisenä vanhoillislestadiolaisena*⁴ itseään pitävä Kaarle Hurtig pohti seurakentällä vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen tulevaisuutta. Hänen arvailujensa mukaan vl-herätysliike näyttää 20 vuoden päästä pitkälti samanlaiselta kuin nyt, mutta kooltaan pienemmältä. Sitä, minkä vuoksi herätysliike Hurtigin mielestä potentiaalisesti tulevaisuudessa pienenee, ei avattu jaksossa tarkemmin, mutta vanhoillislestadiolaisuudesta tehty tieteellinen tutkimus on esittänyt samaan kysymykseen omat arvionsa. Yksi liikkeen

⁴ *Etninen vanhoillislestadiolaisuus* on useissa yhteyksissä määritelty vanhoillislestadiolaiseen kulttuuriin ja perinteeseen kuulumiseksi, mutta tämä ei kuitenkaan tarkoita välttämättä itse herätysliikkeeseen kuulumista. Usein juuri liikkeestä eronneet, mutta sen vaikutuspiirissä kasvaneet ja edelleen liikkeen lähellä elävät käyttävät tätä nimitystä itsestään. (Ks. esim. Pelkonen 2013, 190-195.)

pienenemiseen väistämättä johtava tekijä olisi liikkeeseen kuuluvien synnyttävien äitien määrän väheneminen, sillä onhan liike tunnettu sen tavasta pysyä elinvoimaisena juuri uusien jäsenten syntymän kautta (Nykänen 2012, 237; Wallenius-Korkalo 2013, 266-267). Toinen liikkeen pienenemiseen johtava kehityskulku voisi puolestaan alkaa liikkeen ehkäisyopista luopumisesta (Mtv.fi 24.7.2002). Meri-Anna Hintsala (2007, 8) onkin sen jo todennut, että vanhoillislestadiolaisia naisia koskevissa tutkimuksissa kulminoituu usein myös koko liikkeen suhde sen tulevaisuuteen.

Herätysliikkeeseen kuuluvien naisten elämän tarkasteleminen on kiinnostavaa paitsi sen vuoksi, että he omalla tavallaan ovat vanhoillislestadiolaisuuden tulevaisuuspotentiaali, myös siksi, että heidän elämänvalintansa määrittävät, millaiseksi vanhoillislestadiolaisuuden tulevaisuus muotoutuu esimerkiksi opillisesti – onhan paljolti kotona lapsia hoitavien naisten käsissä, mitkä elämänarvot ja opit siirtyvät uudelle sukupolvelle ja millaisin painotuksin. Vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen on myös todettu elävän parhaillaan murrosaikaa, josta heijastuksia ovat juuri mediahuomion keskipisteenä paistattelu ja keskustelut etnisen vanhoillislestadiolaisuuden olemassaolosta. VI-liikkeen nykyisyyttä esitellään tarkemmin luvussa *2.2 2000-luvun murrosaika ja sen taustat*. Poliittinen aspekti tässä tarkastelussa löytyy tutkimuksen keskiössä olevien naisten toiminnasta ja valinnoista tämän murrosajan pyörteissä. Keskustelu vanhoillislestadiolaisten naisten toimijuudesta kiinnittyy myös osaksi kansainvälisesti käytyä keskustelua naisten paikasta konservatiivissa uskonnollisissa liikkeissä (ks. esim. Mahmood 2012, Avishai 2008, Gallagher 2004) (Rantala 2018, 4).

1.2 Tutkimusasetelma

Tutkimukseni varsinainen tarkastelun kohde on vanhoillislestadiolaiseen herätysliikkeeseen kuuluvien nuorten naisten ajatukset omasta tulevaisuudestaan. Tutkimusasetelma on rakennettu teoriaohjaavasti niin, että teoria ihmisen toimijuudesta sekä aktiivisuudesta oman elämänsä ja tulevaisuutensa määrittäjänä on ohjannut paitsi aineistohaastattelujen tekemistä, myös aineiston analyysia. Toimijuuteen liittyy politiikkatieteellisessä keskustelussa kiinteästi valta ja näiden kahden yhteenliittymää esittelen tarkemmin luvuissa *3 Nuorten vanhoillislestadiolaisten naisten toimijuus*.

Tässä tutkimuksessa tarkastelen uskonnon, sukupuolen ja vallan suhdetta tulevaisuusorientoituneesti selvittämällä vastausta kysymykseen siitä, *millaisena näyttäytyy vanhoillislestadiolaiseen herätysliikkeeseen kuuluvien nuorten naisten elämä tulevaisuudessa toimijuusteorian näkökulmasta.*

Lähden tässä tutkimusraportissa vastaamaan edellä esitettyyn kysymyksenasetteluun tekemieni aineistohaastattelujen pohjalta. Koska tutkimuksen keskeisen teoreettinen käsite on *toimijuus*, olen etsinyt teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin haastatteluaineistosta vastausta siihen, millaista toimijuutta naisten elämät pitävät tulevaisuudessa sisällään. Jaan tutkimusongelman kolmeen alakysymykseen, joihin saadut vastaukset tekevät lopulta mahdolliseksi myös tutkimustehtävään vastaamisen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 128). Näin ollen kysyn:

Millainen on naisten suhde uskonnollisuuteen tulevaisuudessa?

Miltä näyttää tulevaisuudessa vanhoillislestadiolainen äitiys?

Mikä merkitys kodin ulkopuolisella elämällä on naisille tulevaisuudessa?

Tutkimusaineistoni koostuu viidestä haastatteluhetkellä 20–30 -vuotiaan vanhoillislestadiolaisen naisen puolistrukturoidusta teemahaastattelusta. Kerron aineistosta ja haastatteluiden kulusta myöhemmin ja tarkemmin luvussa *4.1 Tutkimustehtävä ja haastatteluaineisto.*

Uskonnollisten herätysliikkeiden tarkastelu lähtee usein liikkeelle kirkkohistoriallisesta näkökulmasta, jossa liikkeen historiaa kuvataan nimenomaan sen oppi-isien ja kirkkosuhteiden rakentumisen kautta (Hurtig 2013, 24). Samalla kaavalla lähtee liikkeelle tämäkin tutkimusraportti, sillä seuraava vanhoillislestadiolaista herätysliikettä tarkemmin esittelevä luku alkaa nopealla sukelluksella vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen syntyhetkiin.

2 Vanhoillislestadiolaisuutta tutkimassa

2.1 Pietistisestä herätyksestä nykypäivän arvokeskusteluihin

Lars Levi Laestadiuksen (1800-1861) nimeä kantava herätysliike syntyi pietismin vaikutuksesta 1800-luvun puolessa välissä Ruotsin Lapin pohjoisessa kolkassa, Karesuvannossa, missä pappisvihkimyksen vuonna 1825 saanut Laestadius aloitti toimintansa kirkkoherrana ja Ruotsin Lapin seurakuntien tarkastajana. Vuonna 1844 Laestadius koki hengellisen kääntymyksen tavattuun Lapin Mariaksi kutsutun Milla Clementsdotterin ja seuraavan vuoden ajan hän toimikin jo aktiivisena saarnamiehenä levittäen herätys-sanomaansa. Hän painotti kuulijoilleen henkilökohtaisen uskonelämän merkitystä ja samalla paheksui kansan juoppoutta sekä valtion kirkon turmeltuneisuutta. (Lohi 1998; Lohi 2000, 11; Pentikäinen & Pulkkinen 2011, 14.)

Laestadiuksen saarnatyöstä sai alkunsa vanhoillislestadiolainen herätysliike. Tänä päivänä vanhoillislestadiolaisuus on Suomen suurin uskonnollinen herätysliike ja siihen kuuluu arviolta 120 000 jäsentä eli noin 2,2 % suomalaisista.⁵ Vaikka liike on alkujaan lappilainen, asuu kaksi kolmasosa liikkeen kannattajista nykyään Pohjois-Pohjanmaalla (Linjakumpu 2012, 9). Lestadiolaisuudesta löytyy jopa 18 eri haaraa ja se on samalla maamme herätysliikkeistä kaikkein jakautunein (Salomäki 2010, 58). Nykyään Lappiin sijoittuneet 1800-luvun puolivälin tapahtumat ovat vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen jäsenille etäisiä, eikä Lars Levi Laestadiuksellakaan ole herätysliikkeessä erityistä asemaa. Liikkeeseen kuuluvien elämää ja vanhoillislestadiolaista uskonnollisuutta määrittävätkin nykyään ennemminkin oppi ja perinteet, yhteisön ja yhteiskunnan välinen vuorovaikutus sekä sosiaaliset suhteet. (Hurtig 2013, 27.)

Vanhoillislestadiolaisuuden suhde Suomen valtionkirkkoon on koko 1900-luvun ollut haastava ja jännitteinen, mutta herätysliikkeessä on pääpiirteittäin kuitenkin ollut halu pysyä luterilaisen kirkon sisällä. Keskustelua vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen ja kirkon

⁵ Maailmanlaajuisesti vanhoillislestadiolaisia on arvioitu olevan noin 200 000. Suurin osa herätysliikkeen kannattajista asuu Suomessa ja pienempiä kannattajaryhmiä on Ruotsissa, Norjassa ja Pohjois-Amerikassa. (Rantala 2018, 1; Talonen 2001, 11.)

suhteesta leimaa tänä päivänä hiljaisuus ja vaikeneminen: opilliset eroavaisuudet on haluttu lakaista maton alle ja korostaa yhteistyötä herätyksen alkuvaiheen kapinahengen asemesta. (Hintsala & Kinnunen 2013, 11.) Osa vanhoillislestadiolaisuuden opetusta nykypäivänä onkin, että kirkolle tulee osoittaa kuuliaisuutta, koska se edustaa yhteiskuntaa ja esivaltaa (ks. esim. Nykänen 2012). Evankelisluterilainen kirkko nähdäänkin herätysliikkeessä pitkälti ”omaa yhteisöä suojaavana kuorena” (Hurtig 2013, 28) ja halua yhteenottoihin valtion ja kirkon kanssa ei tänä päivänä suuremmin ole ollut. Laestadiuksen ajan kirkkokritiikistä vahvasti poiketen liikkeelle tänä päivänä leimallisia piirteitä ovat myös esivaltauskollisuus ja se, että isänmaalliset arvot koetaan tärkeänä. Näiden arvojen olemassaolo onkin osaltaan vaikuttanut siihen, että liike on pysynyt luterilaisen kirkon sisällä, eikä ole muodostanut omaa kirkkoaan, vaikka sen osin opetus poikkeaaakin luterilaisen kirkon opetuksista. (Hurtig 2013, 28; Ketola 2008, 73.)

Halu pitää välit esivallan kanssa kunnossa ei kuitenkaan ole estänyt liikkeen sisäisten teologisten ja samalla poliittisten kamppailujen syntymistä. Näissä kamppailuissa, joita esittelen tarkemmin jo aiemmin mainitussa luvussa *2.2 2000-luvun murrosaika ja sen taustat*, taitetaan parhaillaan peistä herätysliikkeen keskusjärjestön eli Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistyksen (myöhemmin myös SRK) edustaman hengellisen auktoriteetin ja liikkeen uudistusmielisemmän siiven välisistä mielipide-eroista. Kamppailun kohteena ovat liikkeen opilliset asiat liittyen naisten asemaan, ehkäisykieltoon ja seurakuntaoppiin ja estradina toimii nykyisin etenkin internet ja sosiaalinen media. (Nykänen 2012, 271-271; ks. myös Hintsala 2007 & 2013.)

Kun tätä edellä mainittua vl-liikkeen sisäistä kamppailua, toisin sanoen *murrosaikaa*, tarkastellaan politiikkatieteellisestä näkökulmasta, voidaan todeta, että siellä missä yritetään vaikuttaa tai vaikutetaan toisen ihmisen toimintaan, voidaan ymmärtää olemassa olevan myös valtaa sen yksinkertaisimmissa muodoissaan (ks. esim. Nykänen 2012, 20; Linjakumpu 1999, 68). Kun vanhoillislestadiolaiseen herätysliikkeeseen kuuluu määrällisesti noin 2,2 % suomalaisista, on perusteltua todeta, että yhtenäisesti toimiessaan vanhoillislestadiolaiset voivat muodostaa huomattavan poliittisen, taloudellisen ja uskonnollisen voiman, joka voi näkyä etenkin liikkeelle tärkeillä yhteiskunnan osa-alueilla. (Nykänen 2012, 11). Liike on tänä päivänä kansallisella mittapuulla jo pelkästään niin *iso yhteisö*, että se on perusteltua nähdä

se myös potentiaalisesti merkittävänä yhteiskunnallisena toimijana ja lähtökohtaisesti yhtä poliittisena kuin mikä tahansa muu yhteiskunnallinen liike. Näin ollen sen politiikkatieteellinen tarkastelu on tämänkin tutkimuksen kontekstissa lähtökohtaisesti varsin perusteltua. (Nykänen 2012, 19; Linjakumpu 2012, 26.)

2.2 2000-luvun murrosaika ja sen taustat

Vanhoillislestadiolaisuuden murroksessa on kysymys pitkälti siitä, että perinteisen lestadiolaisen konservatismiin ja fundamentalistisen maailmankatsomuksen elinalue on käynyt sekulaarissa yhteiskunnassa yhä pienemmäksi liikkeen reagoitua menneiden vuosikymmenten aikana tapahtuneisiin muutoksiin lähinnä viivytystaistelulla ja torjunnalla (Hintsala & Kinnunen 2013, 10; Nykänen & Luoma-aho 2013, 7; Toivio 2011). Seuraavaksi avaan lyhyesti murroksen taustalla vaikuttavia ilmiöitä sekä kuvaan murroksen nykyisyydestä käytyjä keskusteluja etenkin vanhoillislestadiolaisen naiseuden näkökulmasta.

Nykyisen murrosvaiheen taustalta löytyy monia asioita, mutta yksi merkittävimmistä on herätysliikkeessä 1970-luvulla tapahtuneet sielunhoidolliset hoitokokoukset. Hoitokokoukset ovat tavalla tai toisella kuuluneet vanhoillislestadiolaiseen herätysliikkeen koko sen historian ajan, mutta 1960-luvulta alkanut ja intensiivisimmän vaiheensa vuosina 1978-1979 saavuttanut hoitokokousten aalto vaikuttaa vanhoillislestadiolaisessa yhteisössä yhä edelleen. (Linjakumpu 2012, 9-10.) Hoitokokousten seurauksena liikkeen sisällä ei pelon ilmapiiriin vuoksi ole vielä tälläkään vuosikymmenellä uskallettu käydä avointa keskustelua ja nostaa esille omaehtoista pohdiskelua vaativia asioita. Tuolloin liikkeeseen muodostui myös niin sanottua ”murrettua toimijuutta”, jolla on tarkoitettu hyvän ja terveen elämän määrittelyvallan siirtymistä yksilöltä yhteisölle. Traumaattisen hoitokokousajan toistumisen pelko vaikutti puolestaan siihen, että yhteisön sisällä ei ollut keskustelun sijaa vanhoillislestadiolaisen yhteisön virallista linjaa kyseenalaistaville mielipiteille. (Hintsala 2013, 102; Linjakumpu 2012.) Vaikenemisen kulttuuri jäi elämään yhteisön keskuuteen 1970-luvulta lähtien. (Linjakumpu 2012; Hintsala 2013, 102.) Vaikka hoitokokousaika on käsitelty liikkeen sisällä jonkin verran, on traumaattinen aika silti vaikuttanut vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen sisäiseen kommunikointityyliin ja -ilmapiiriin niin voimakkaasti, että sen jälkimainingit sulautuvat edelleen osaksi liikkeen nykyistä murroskautta (Hintsala 2013, 103).

Murrosaika on kiinteästi yhteydessä myös vanhoillislestadiolaiseen naiseuteen ja naisen roolin kehitykseen liikkeen sisällä. Herätysliikkeen ensimmäisinä vuosikymmeninä sekä miehet että naiset toimivat herätysliikkeessä saarnaajina, ja naimattomat naiset laulunjohtajina tai jopa uskonnollisina opettajina. Tästä huolimatta uskonnollisesti aktiivisia naisia oli miehiin nähden pieni vähemmistö, ja naisten paikka oli ennen kaikkea saarnan kuulijoiden joukossa. (Rantala 2018, 3; Suolinna & Sinikara 1986, 28.) Laestadiuksen kuoleman jälkeen 1800-luvun lopulla herätysliikkeen luonne muuttui ja siitä alkoi kehittyä eksklusiivinen, muun yhteiskunnan poissulkeva ryhmittymä, mistä johtuen naisten toiminnan tila liikkeen sisällä alkoi tasaisesti pienentyä (Rantala 2018, 3). Kun Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys alkoi vuonna 1954 julkaista herätysliikkeen virallista Päivämies-lehteä, jatkettiin sen artikkeleiden kautta naisten ohjaamista kohti perinteistä äidin mallia ja lasten uskonnollisen kasvattajan roolia (Toivio 2011).

Kati Toivion (2011) tekemä analyysi Päivämies-lehdessä vuosina 1954-1978 esitetystä naiskuvasta antaa kattavan käsityksen siitä, millainen herätysliikkeen naisihanne on ollut menneinä vuosikymmeninä. Päivämiehen perustamisen aikoihin lehdessä julkaistiin miesvaltaisen toimitusneuvoston hyvin tarkoin valikoimia, vanhoillislestadiolaista uskonnollista oppia sekä kotiäidin roolia vahvistavia tekstejä. Tuona aikana myös naiskirjoittajien tekstit painottivat naisen tehtävää uskonnollisena kotiäitinä. 1960- ja 1970-lukujen suomalaisen yhteiskunnan rakennemuutos ja sukupuolten välisen tasa-arvon lisääntyminen johti kuitenkin siihen, että myös vanhoillislestadiolaiset naiset alkoivat käydä yhä enemmän töissä kodin ulkopuolella. Liikkeen virallinen linja kotiäitiyden ihannoinnista ja siihen kannustamisesta ei kuitenkaan muuttunut. Ehkäisyvälineiden käytön yleistyminen 1960-luvun Suomessa sai aikaan herätysliikkeessä todellisen vastareaktion yhteiskunnan muutoksia kohtaan ja liikkeen virallinen ehkäisyoppi muodostuikin ennen kaikkea tuona aikana Päivämieheen kirjoitettujen kannanottojen, saarnapuheiden ja mielipidekirjoitusten myötävaikutuksesta. Ehkäisyyn ja aborttiin otettiin herätysliikkeessä tällöin tuomitseva kanta ja ne nähtiin syntinä, toisin kuin luterilaisessa kirkossa. (Toivio 25.3.2011.)

1970-luvun uudistukset ja avioerolain muutos aiheuttivat perustavanlaatuisen muutoksen vanhoillislestadiolaista uskoa suojaavaan perusyksikköön eli perhemalliin, kun avioerojen lisääntymisen myötä lestadiolaista uskoa suojaava elämäntyyli oli hajoamassa.

Herätysliikkeen sisällä ja Päivämies-lehden sivuilla otettiin vahvasti kantaa entisten hyvien aikojen puolesta, jolloin äidit saivat ”rauhassa tehdä ja kasvattaa lapsensa”. Liikkeen sisällä velloivat samaan aikaan hoitokokoukset ja liikkeen sisällä paitsi linjattiin vahvasti ”oikeasta uskosta”, myös kieltäydyttiin muuttamasta käsityksiä vanhoillislestadiolaisesta naiskuvasta ja pidettiin kiinni yhä tiukemmin yhä enemmän kaventuneesta naiskäsityksestä. Yhteiskunnan muutokset, etenkin tasa-arvokehitys ja nuorten naisten koulutusmahdollisuuksien paraneminen näkyivät kuitenkin vanhoillislestadiolaisten nuorten elämänvalinnoissa. (Toivio 25.3.2011.)

2010-luvulla SRK on edelleen pitänyt viestinnässään kiinni perinteisessä vanhoillislestadiolaisesta naiskuvasta. SRK:n vuonna 2017 julkaisemassa kirjassa *Naiset viestinviejinä* (Nieminen & Sivula 2017) esitetään pienoiselämäkertoja eri vuosikymmeninä eläneistä uskovaisista naisista, jotka paitsi luottivat elämänsä Jumalan käsiin, myös tekivät Jumalan valtakunnan työtä, olivat Jumalan suodessa ison perheen äitejä tai omien lasten puutteessa saivat elämäänsä riemua sukulaisten myötä. Kirjassa vanhoillislestadiolaisten miesten rooli on häivytetty tietysti jo pelkästään alkuasetelman vuoksi ja kirjan esittelemien naisten roolia uskon levittäjinä painotetaan: ”[n]ämä naiset tekevät Jumalan valtakunnan työtä monella saralla: kotona, pyhäkoulussa, kerhoissa ja nuorten keskellä, diakonian parissa ja johtokunnissa, kirjoittajina, kirjeenvaihtajina ja lehtiasiamiehinä. He mahdollistavat seuratoimintaa järjestämällä seuroja, majoittamalla puhujia ja laittamalla ruokaa. Usko Jumalan johdatukseen on heidän toimiensa kantavana voimana” (Nieminen ja Sivula 2017, 9). Toisin sanoen murrosajan vanhoillislestadiolaiseen herätysliikkeeseen tuomat uudet tuulet ja uskovaisten naisten individualistinen ajattelu eivät saa tässä teoksessa sijaa, vaan naisten elämän keskiöön asetetaan menneiden vuosikymmenten tapaan yhteisö ja naisten omasta valinnasta kumpuava tahto toimia yhteisön ylläpitäjinä.

Tänä päivänä herätysliikkeen sisäisestä keskustelukulttuurista puuttuu edelleen avoimuus. Avoimuuden puute yhdistettynä Suomen menneiden vuosikymmenten yhteiskunnalliseen kehitykseen sekä yhä avoimemman keskustelukulttuurin sallivaan ja mahdollistavaan tekniseen median kehitykseen johti 2000-luvun alussa siihen, että liikkeen sisäistä todellisuutta käsitteleviä keskusteluja alettiin käymään yhä enenevässä määrin internetissä (Hintsala 2013, 83, 103; Hurtig 2013, 38-39). Keskusteluja on käyty naisten asemasta ja

osallisuudesta, ehkäisykiellon seurauksista ja oikeutuksesta, lasten oikeuksista ja asemasta väkivallan uhreina, naispappeudesta sekä liikkeen hengellisen ja yhdenmukaisuuden valvomisessa käytetyistä menetelmistä. (Hurtig 2013, 38-39.) Tämän tyyppisen keskustelukulttuurin syntyminen voidaan ajatella tietynlaiseksi merkiksi herätysliikettä koskevan murrosajan alkamisesta (Rantala 2018, 5).

Naisista tai naiseudesta käydyissä keskusteluissa on keskusteltu naisen roolista liikkeessä ja pohdittu naisen paikkaa kotiäitinä eli käytännössä vanhoillislestadiolaisen uskon ylläpitäjänä. Mediassa ja netin keskustelupalstoilla käytyjen keskustelujen ja siellä esitettyjen mielipiteiden myötä on lopulta syntynyt kaksi toisilleen vastakkaista kuvaa vanhoillislestadiolaisesta naisesta: yhtäältä onneton, alistettu ja perinteinen vanhoillislestadiolainen ison perheen kotiäiti; toisaalta moderni vanhoillislestadiolainen feministi, jolla on ura ja vähemmän lapsia. Siinä missä media on esittänyt perinteisen kotiäitiyden valinneet naiset jutuissaan ennen kaikkea uhri-narratiivin kautta, ylistää vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen virallinen äänenkannattaja Päivämies-lehti heidän elämänvalintojensa hurskautta ja puhtautta. Vanhoillislestadiolaiset uranaiset, jotka puhuvat keskustelupalstoilla ehkäisyn käyttämisen puolesta, esitetään mediassa puolestaan herätysliikkeen eettisinä ääminä, mutta tuomitaan liikkeen sisällä konservatiivisempien vanhoillislestadiolaisten taholta. Paheksuntaa he saavat osakseen paitsi hurskauden puutteesta, myös siitä, että he ovat asettaneet omat henkilökohtaiset toiveensa ja tavoitteensa ensisijaisiksi suhteessa vanhoillislestadiolaisen yhteisön ja uskonnon arvoihin. (Rantala 2018, 5-6; Toivio 2013.) Yhteisön asettamista naisen omien elämänvalintojen edelle alleviivaa vahvasti myös edellä esitelty SRK:n *Naiset viestinviäjänä* -kirja (Nieminen & Sivula 2017). Poliitiikan tutkijalle on luonnollista esittää kysymys siitä, onko kirjan julkaiseminen itseasiassa juuri herätysliikkeen konservatiivisiin tietoinen vastaus ja jäseniin kohdistettu paimentoimenpide tässä murrosajassa, jossa herätysliikkeen traditionaalisia arvoja ja toimintatapoja kyseenalaistetaan monelta taholta?

Edellä mainittuja vanhoillislestadiolaisuudesta käytyjä ja alati kiihtyviä nettikeskusteluja ja niiden sisältöä ovat tutkineet muun muassa Meri-Anna Hintsala (ks. Hintsala 2007; 2013; 2017) sekä omaa väitöskirjaansa varten myös Teija Rantala (ks. Rantala 2018). Hintsalan mukaan ”verkkokeskustelut ovat hiljalleen muodostaneet liikkeen virallisen todellisuuden rinnalla eräänlaisen alakulttuurin, jonka merkitys on vuosien mittaan voimistunut. Keskustelut

ovat jatkuvasti korvan juuressa häiritsevän hyttysparven tavoin pitäneet esillä niiden ihmisen ääntä, joita ei liikkeen yhtenäisessä elämäntavassa ole otettu huomioon”. (Hintsala 2013, 85.)

Aluksi nettikeskustelua käytiin anonyymisti, mutta vuosituhannen loppua kohti siirryttäessä siirryttiin myös näissä mediaan asti levinneissä keskusteluissa vähitellen käyttämään omia kasvoja ja omaa nimeä (Hurtig 2013, 38). Merkittävä tekijä keskustelujen laajenemisessa on ollut myös sosiaalisen median yleistymisen ja yleisesti yhteiskunnassa käytävät arvokeskustelut. Ne ovat osaltaan tukeneet vanhoillislestadiolaisesta elämän todellisuudesta käytävän keskustelun syntymistä ja jatkumista ja liikkeen opillisista painotuksista on keskusteltu paitsi internetissä ja sosiaalisessa mediassa, myös muilla julkisilla foorumeilla (Hintsala & Kinnunen 2013, 10). Kiinnostavaa keskusteluissa on ollut etenkin vanhoillislestadiolaisten nuorten naisten ja miesten aktiivinen osallisuus keskusteluun ja liikkeen sisäisen todellisuuden käsittelyyn. (Hurtig 2013, 38-39.)

Siinä missä vanhoillislestadiolaisuuden murrosajassa on siis yhtäältä kysymys edellä esitetystä liikkeen sisäiseen todellisuuteen liittyvän avoimen keskustelun lisääntymisestä ja vanhoillislestadiolaisen naiseuden uudelleen määrittämisestä, näyttäytyy murros myös sukupolvikysymyksenä (Hurtig 2013, 39-41; Pelkonen 2013, 187; Rantala 2018, 3-6; ks. myös Linjakumpu 2012). Herätysliikkeen 1970-1980 -luvuilla syntyneet jäsenet ovat kasvaneet avoimemmassa ja keskusteleavammassa yhteiskunnassa kuin liikkeen tietynasteista sulkeutuneisuutta ylläpitäneet vanhempansa ja tämä on osaltaan luonut haasteita siihen, miten liikkeen nuoret jäsenet ovat tunteneet vanhoillislestadiolaisuuden perinteiset normit omikseen. (Pelkonen 2013.) Johanna Pelkonen (2013, 188) pohtii pro gradu -tutkimuksessaan murroksen syvintä olemusta toteamalla, että ”2000-luvun murrostila voidaan nähdä sukupolven vaihdoksesta aiheutuneena kuuliaisuuskriisinä, jossa yhteisön normeja käsitteellistetään vallitsevan aikakauden ja kokemusmaailman kielelle. Tasa-arvokysymykset nousevat selkeästi esiin, eikä esimerkiksi naisen asema näyttäydy itsestäänselvytenä”.

Merkittävää tämän uuden sukupolven esille nostamisessa keskustelunaiheissa on ollut se, että yhteisön oppi ja perinne eivät ole enää ainoita eettisen ja moraalisen arvioinnin lähteitä. Etenkin monet vahvan ammatti-identiteetin omaavat liikkeen jäsenet, kuten papit, tutkijat ja terveydenhuollon ammattilaiset, ovat vahvasti sitoutuneita omaan ammattietiikkaansa ja

työssään edustamiin instituutioihin. Näin ollen on avointa keskustelua alettu käydä niistä herätysliikkeen sisäisistä asioista, joihin on perinteisesti annettu epäselviä tai ylipäätään riittämättömiä vastauksia. Toistuvia teemoja näissä keskusteluissa ovat olleet muun muassa sananvapaus sekä yksilön ja yhteisön väliset suhteet. (Hurtig 2013, 40.) SRK:n suhtautuminen verkkokeskusteluihin ja niiden sisältöihin on ollut lähinnä mitätöivää, mikä tekee näiden kahden todellisuuden olemassaolosta, rinnakkain elämisestä ja kohtaamisesta vielä kiinnostavampaa. Meri-Anna Hintsalan mukaan tässä samanaikaisesti sekä verkkokeskusteluissa tapahtuvassa että perinteisesti SRK-johtoisesti tehtävässä todellisuuden määrittelyssä on lopulta kysymys valtataistelusta suhteessa siihen, kenellä on oikeus määritellä, mitä on vanhoillislestadiolaisuus. (Hintsala 2013, 103.)

2000-luvulle tultaessa vanhoillislestadiolainen liike on tilanteessa, jossa liike ei enää pysty enää yhtenäisesti kontrolloimaan kaikkia jäseniään. Keskustelut seurakuntaopista, seksuaalisista hyväksikäytöistä, naisten asemasta, ehkäisykysymyksestä ja naispappeudesta ovat saaneet aikaan sen, että liike ei enää edusta tänä päivänä sellaista hurmoksellista yhteisöllisyyttä, mistä se vielä 1950-luvun molemmin puolin oli jopa tunnettu. (Hintsala & Kinnunen 2013, 10.) Liikkeen sisältä löytyy myös perinteistä, modernin kehityksen vastustusta, mutta vastustuksen rintama ei vaan ole enää niin yhtenäinen kuin aiemmin. Hintsalan ja Kinnusen (2013, 10) mukaan liikkeestä pitäisikin puhua nyt 2010-luvulla uskonliikkeen asemesta ennemminkin *yhteisönä*, sillä herätysliike kätkee tänä päivänä sisälleen hyvin monenlaista ajattelua ja elämäntodellisuutta.

Ymmärrys vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen murrosajan nykyisyydestä voidaan tiivistää seuraavasti: vanhoillislestadiolaiseen herätysliikkeeseen on menneellä vuosikymmenellä syntynyt kaksi todellisuutta, joissa kummassakin käydään keskusteluja vanhoillislestadiolaisuudesta. Yhtäältä on olemassa liikkeen virallinen, SRK:n hallitsema merkitystodellisuus, jota luodaan etenkin liikkeen julkaisutoiminnalla ja jossa ylläpidetään yhteisön yksimielisyyttä, konservatiivisuutta ja hengellistä yhtenäisyyttä monin eri tavoin. Toisaalta verkkotodellisuus ja verkossa käytävät keskustelut luovat vanhoillislestadiolaisesta elämäntavasta ja uskonnollisuudesta varsin erilaista kuvaa ja verkkokeskusteluissa painottuvat etenkin yksilön vapaus uskoa, keskustella, ajatella ja elää ilman yhteisön määrittelemiä rajoja. (Hintsala 2013, 103.) Murrosvaihe on luonut liikkeen sisälle myös kaksi

toistensa kanssa kilvoittelevaa naiskuva: median ylistämän modernin vanhoillislestadiolaisen uranaisen ja perinteisen, isoa perhettä kotona kasvattavan kotiäidin (Rantala 2018, 6-9). Ja tälle kompleksisten kysymysten, moninaisten mielipiteiden ja naiseuden (oikeanlaisesta) määrittelystä käytävän nujakan muodostamalle pelikentälle sijoitan tämäkin tutkimuksen toivoen, että tutkimus tuo oman lisänsä tähän edellä esitettyyn, vi-yhteisön murrosaikaa koskevaan tutkimukseen.

2.3 Vanhoillislestadiolainen naiseus uutisten ja tutkimusten kohteena

Kuten aiemmin on jo todettu, on vanhoillislestadiolainen naiseus määrittynyt viime vuosien julkisessa keskustelussa pitkälti naisen ja uskonnon välisen suhteen kautta. Median uutisointi on luonut perinteisestä vanhoillislestadiolaisesta naisesta kuvaa sorrettuna äitinä, ”synnytyskoneena”, joka on uskontonsa takia, sen alistamana ja ilman valinnan mahdollisuutta ajautunut suurperheen arjen pyörittäjäksi. Median kiinnostus vanhoillislestadiolaisiin naisiin sai suuremmassa mittakaavassa alkunsa vuonna 2009, kun Ihmisoikeusliitto otti asiakseen selvittää, onko vanhoillislestadiolaisten niin kutsuttu ehkäisykielto ongelmallinen ihmis- ja perusoikeuksien kannalta. Ihmisoikeusliiton käsityksen mukaan vanhoillislestadiolaisuuden oppi ehkäisystä, tai lähinnä sen käyttämättä jättämisestä, oli johtanut herätysliikkeeseen kuuluvien naisten kuolemiin naisten elimistöjen pettäessä lukuisten raskauksien takia. (Ks. esim. HS 17.1.2009.) Tämän jälkeen aihe on pysynyt julkisuudessa pääosin herätysliikkeen omien jäsenten ulostulojen kautta (Rantala 2018, 4.) Joskus julkisuudessa esitetyt tarinat koskevat nimenomaan vanhoillislestadiolaisesta liikkeestä eroamista ja liikkeen arvomaailman kyseenalaistamista (ks. esim. Viena K -blogi 8.3.2018).

Vanhoillislestadiolaisista naisista käytiin vilkasta julkista keskustelua myös syksyllä 2013 liittyen Pauliina Rauhalan tuolloin ilmestyneeseen esikoisteokseen *Taivaslaulu* (Rauhala 2013). Tässä myynti- ja arviointimenestykseksi nousseessa teoksessa silloin itekin liikkeeseen kuulunut Rauhala kuvaa vanhoillislestadiolaisperheen äidin elämää alati toistuvien raskauksien pelon varjossa. Teoksen aihe ja sen saama julkisuus ovat hyviä esimerkkejä liikkeen kokemasta murrosajasta eli siitä, kuinka herätysliikkeessä ennen vaietetut asiat ovat tällä vuosikymmenellä nousseet julkiseen keskusteluun juuri liikkeen jäsenten kautta. (Kaleva

17.9.2013; Yle.fi 14.8.2013.) Rauhalan toinen teos, vuonna 2018 ilmestynyt *Synninkantajat* (Rauhala 2018) jatkaa vanhoillislestadiolaisuutta käsittelevällä linjalla ja edelleen alleviivaa sitä, kuinka vanhoillislestadiolaisuus on ollut tällä vuosikymmenellä kaunokirjallisessakin mielessä ajankohtainen ja mielenkiintoinen tarkastelukohde (Kirkko ja kaupunki 11.3.2018).

Lähtölaukaus vanhoillislestadiolaisia naisia koskevalle tieteelliselle tutkimukselle olivat Päivi Alasuutarin (1992) vanhoillislestadiolaisuuden sukupuolirooleihin liittyvät havainnot. Alasuutari analysoi aikanaan pro gradu -tutkimuksessaan Päivämies-lehden kirjoituksia vuosien 1954-1984 ajalta ja huomasi, että lehdessä ei käytetä käsitteen *mies* rinnalla lainkaan sanaa *nainen*. Alasuutarin mukaan naiseudesta ja naisesta puhutaan vanhoillislestadiolaisuudessa yleisesti käsitteen *äiti* kautta: äitiys ja lasten kasvatustehtävä on vanhoillislestadiolaisessa naiseudessa siis ensisijaista ja se on hyvin korostetussa asemassa (Alasuutari 1992, 106). *Nainen*-sanana käyttäminen onkin Alasuutarin mukaan ymmärretty eroottisena vihjeenä, sillä esimerkillinen nainen on *äiti* tai *äitinainen*. Sana *naiseus* puolestaan liitetään vahvasti sukupuolisuuteen, ja sukupuolisuus sekä sukupuolinen käyttäytyminen ilman lisääntymistarkoitusta nähdään uskonyhteisön sisällä taas synniksi. Näin ollen myös naiseus olisi syntistä ilman äitiyttä. (Alasuutari 1992.) Alasuutarin tulkinnat mahdollistavat osaltaan sen havaitsemisen, miten sukupuolen ja uskonnon suhdetta on luvussa 2.3 *Vanhoillislestadiolainen naiseus uutisten ja tutkimusten kohteena* esitetyn mukaisesti rakennettu aktiivisesti herätysliikkeen julkaisutoiminnan kautta.⁶

Alasuutarin tarkastelun jälkeen vanhoillislestadiolaisen naiseuden kysymyksiin palattiin vasta parikymmentä vuotta myöhemmin jo aiemmin mainitun Kati Toivion (2011, 2013) toimesta. Toivion tarkastelut koskivat Päivämies-lehden tuottamaa naiskuvaa vuosina 1954-1978 sekä ehkäisykysymyksiä. Mervi Kutuniva (2003, 2007) on puolestaan tarkastellut vanhoillislestadiolaisen naissukupuolen suhdetta uskontoon pitkälti äitiyden, lasten synnyttämisen, kasvattamisen ja perinteen siirtäjänä toimimisen kautta, ja päätynyt

⁶ Alasuutarin havainnot ja hänen tutkimustulostensa suorasukaisuutta on menneinä vuosikymmeninä myös kritisoitu (ks. esim. Kupari & Tuomaala 2015). Hänen vanhoillislestadiolaisuutta hyvin kriittisesti lähestyvän tutkimuksensa annin on kuitenkin todettu olleen siinä, että se oli laatuaan ensimmäinen, jossa seulottiin esiin liikkeen pää-äänenkannattajan puhetapoja liittyen sukupuoleen ja uskontoon. (Kupari & Tuomaala 2015, 170.)

näkemään äitiyden yhtenä toimijuuden muotona⁷. Kutunivan ja Alasuutarin tulkintojen mukaan sukupuolten dikotomia ei vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen sisällä tuoteta *naisen* ja *miehen* välisillä eroilla, vaan miehen rinnalle naissukupuolen edustajaksi nousee käytännössä äiti. Käsitteen *äiti* merkitys vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen kulttuurissa näkyy myös siinä, että vanhoillislestadiolaista seurakuntaa nimitetään ”äiti-Siioniksi” ja uskonyhteisön seurakunnalla on ”äidin lailla” oikeus rakkaudella kurittaa ja kasvattaa lapsiaan. (Alasuutari 1992, 106, 112; Kutuniva 2003, 71–72.) Sandra Wallenius-Korkalo puolestaan toteaa *Kielletty hedelmä* -elokuvaa koskevassa tarkastelussaan vl-naisen elämän määrittävän hyvin kokonaisvaltaisena ja äärimmäisen kehollisena elämänvalintana. Koko vanhoillislestadiolaisen liikkeen jatkuvuus on monin tavoin naisten käsissä – tai *kohdussa*, kuten Wallenius-Korkalo asian määrittelee. (Wallenius-Korkalo 2013, 266.)

Viimeisimmät vanhoillislestadiolaista naiseutta koskevat tarkastelut on suoritettu Hannele Kuparin ja Salome Tuomaalan (2015) sekä Teija Rantalan (2018) toimesta. Artikkelissaan Kupari ja Tuomaala käsittelevät kysymystä vanhoillislestadiolaisen naisen toimijuudesta arvioimalla aiempia vl-naiseutta koskeneita tutkimuksia. Teija Rantalan väitöskirjassa puolestaan keskitytään tarkastelemaan vl-naisten tulevaisuuden tavoitteita ja naissubjektin muodostumista feministisen teorian kautta käyttäen aineistoa, joka koostuu naisten omaelämäkerrallisista kirjoituksista, muisteluista, vuoropuheluista ja runoista. Rantalan väitöskirjan päätelmät liippaavat läheltä myös tämän tutkimuksen johtopäätöksiä ja niihin palataankin lyhyesti tutkimusraportin lopussa luvussa 8 *Johtopäätökset*. Tämän lisäksi herätysliikkeestä on tehty tutkimusta pitkälti poliittisista lähtökohdista, joihin paneudutaan seuraavaksi.

⁷ Hannele Kupari ja Salome Tuomaala (2015) ovat kritisoineet Mervi Kutunivan tulkintoja sisäisesti ristiriitaisiksi: yhtäältä Kutuniva heidän mukaansa ihanoi vanhoillislestadiolaista äitiyttä, mutta toisaalta toteaa herätysliikkeen naisten elävän yhteisönsä piirissä alisteisessa asemassa.

2.4 Poliittikatieteellisen tarkastelun kohteena

2.4.1 Aiempi tutkimuskirjallisuus

Pääosa kaikesta vanhoillislestadiolaisuudesta aikojen saatossa tehdystä tutkimuksesta on joko kirkkohistoriallista, teologista tai sosiologista. Suurin osa tutkimuksista on tehty suomen kielellä ja monet niistä ovat viime vuosikymmeninä olleet nimenomaan väitöskirjatasoisia tutkimuksia (Hintsala 2017, 31). Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen näkökulmasta liikettä on kuitenkin lähestytty varsin vähän ja niukkaa on ollut myös suomalaisten uskonnollisten herätysliikkeiden tarkastelu ylipäätään (Linjakumpu 2012, 11). Huomionarvoista on, että suuri osa jo tehdystä tutkimuksesta on lestadiolaisten itse tekemää ja vanhoillislestadiolainen herätysliike kustantaa edelleen itse sekä liikkeen historian tutkimusta että teologisia tarkasteluja. (Hurtig 2013, 24-27; Nykänen 2012, 24-25.) Herätysliikkeen historiaa tutkineilla on usein ollut myös henkilökohtainen suhde tutkimuksen kohteeseen, mikä on toisaalta mahdollistanut pääsyn relevanttien aineistojen luo, mutta aiheuttanut väistämättä myös haasteita liikkeen objektiiviselle tarkastelulle (Hurtig 2013, 24-25; Linjakumpu 2012, 11).

Meri-Anna Hintsalan (2017, 31) kattavaa listausta vanhoillislestadiolaisuudesta tehdystä tutkimuksesta ja tutkimusviitteistä referoiden voidaan todeta, että tutkimusta on tehty ainakin seuraavista kuudesta eri näkökulmasta. *Ensiksi*, historian tutkimuksellista tarkastelua on tehty liikkeen historiaa, hajaannuksia, organisoitumiskehitystä ja leviämistä koskevista kysymyksistä (ks. esim. Laine 2014, Lohi 2007 ja Palola 2011). *Toiseksi*, vanhoillislestadiolaisuuden yhteisöllisiä ja opetuksellisia rakenteita sekä liikkeeseen sitoutumista on kartoitettu uskonnon sosiologisten tutkimuksissa (ks. esim. Huotari 1981 ja Salomäki 2010). *Kolmas* näkökulma vl-liikkeen tutkimiseen ovat Lars Levi Laestadiuksen persoonaa koskevat tutkimukset ja *neljäs* näkökulma hänen vahvoihin ruumiillisiin kuviin kiinnittynyt saarnaamistyyliinsä, johon liittyvissä analyyseissä on kiinnitetty huomiota myös Laestadiuksen feminiiniseen jumalakuvaan (ks. esim. Nilsson 1988 sekä Pentikäinen & Pulkkinen 2011). Vähäisiksi jääneet dogmaattiset tarkastelut muodostavat *viidennen* kategorian (ks. esim. Alatalo 2006). *Kuudes* tarkastelun näkökulma on yhteiskuntatieteellinen ja tällöin tarkastelua on tehty etenkin politiikan tutkimuksellisista lähtökohdista. (Hintsala 2017, 31.)

Vanhoillislestadiolaisuutta ovat politiikkatieteellisesti tällä vuosikymmenellä tutkineet muun muassa herätysliikkeen lapsiin kohdistuneet hyväksikäyttötapaukset esille nostanut Johanna Hurtig (2013), 1970-luvun hoitokokouksia käsitellyt Aini Linjakumpu (2012; ks. myös 2003) ja herätysliikkeestä käytyjä internetkeskusteluja naisnäkökulmasta tutkinut Meri-Anna Hintsala (2007; 2013; 2017). Myös Tapio Nykäsen (2012) väitöskirja *Kahden valtakunnan kansalaiset – Vanhoillislestadiolaisuuden poliittinen teologia* on tuonut tärkeän lisän siihen keskusteluun, jossa vanhoillislestadiolaisuutta on tarkasteltu sekä yhteiskunnallisena poliittisena toimijana, että yhteisön sisäisen hallinnan ja vallankäytön näkökulmasta. Viimeisimmät vanhoillislestadiolaisuutta koskeneet väitöskirjat ovat koskeneet vanhoillislestadiolaisuuden taloudellisia verkostoja (Linjakumpu 2018) ja naisten tulevaisuuden toiveita feministisestä näkökulmasta tarkasteltuna (Rantala 2018).

Lapin yliopisto on viime vuosina profiloitunut lestadiolaisuutta koskevan poliittisen tutkimuksen tekijänä. Siellä toteutettiin vuosina 2010-2012 Suomen Akatemian rahoittama *Lestadionismi*-tutkimushanke, jonka aikana lestadiolaisuutta tutkittiin erilaisin politiikan tutkimuksen menetelmin (ks. Nykänen & Luoma-aho 2013). Tutkimushankeen tarkoitus oli tuottaa uusia politiikkatieteellisiä teoreettisia välineitä, joiden avulla voidaan ymmärtää liikkeen historiaa ja nykyisyyttä (Nykänen & Luoma-aho 2013, 9). Hankkeen artikkelikokoelman *Poliittinen lestadiolaisuus* teksteistä etenkin Johanna Pelkosen (2013) vanhoillislestadiolaisuuden murrostilaa nuorten naisten kokemana käsittelevä artikkeli sekä Sandra Wallenius-Korkalon (2013) lestadiolaisuuden ja lestadiolaisen sukupuolen representaatioita Kielletty hedelmä -elokuvan kontekstissa käsittelevä artikkeli sivuavat tämän tutkimuksen aihetta. Sittenmin lestadiolaisuutta on tutkittu Lapin yliopistossa *Lestadiolaisuuden taloudelliset verkostot* -nimisessä hankkeessa, jossa lestadiolaisuuden taloudellisia, yhteiskunnallisia ja poliittisia verkostoja tarkasteltiin vuosina 2015-2018 (Lapin yliopisto 24.11.2014).

Tutkimukset ovat nostaneet esille myös herätysliikkeen kokeman murrosajan vaikutukset liikkeeseen kuuluvien naisten henkilökohtaisiin elämänvalintoihin. Näin siksi, että naisilla on murroksen modernissa ilmapiirissä ollut halutessaan mahdollisuus kyseenalaistaa vanhoillislestadiolaisen liikkeen konservatiivisia arvoja koskien esimerkiksi ehkäisykysymystä ja edelleen tehdä omia valintoja koskien koulutusta ja työelämää. (Ks. esim. Kupari &

Tuomaala 2015; Toivio 2013; Hintsala & Kinnunen 2013; Rantala 2018; Rauhala 2013.) Tarkemmin tähän vanhoillislestadiolaisesta naiseudesta tehtyyn tutkimukseen ja sen merkitykseen oman tutkimukseni kannalta paneudutaan luvussa *2.3 Vanhoillislestadiolainen nainen uutisten ja tutkimusten kohteena*.

Vanhoillislestadiolaisuuden murrosvaihe on yksi suurimmista syistä sille, miksi herätysliikkeen poliittisuuden tutkimus on kiinnostavaa ja ajankohtaista paitsi tässä ajassa, myös naisnäkökulmasta. Lestadiolainen konservatismi on joutunut yhä ahtaammalle yhteiskunnan maallistumiskehityksen myötä – niin poliittisessa kuin teologisessa mielessä – ja tästä elintilan kapenemisesta kertovat esimerkiksi herätysliikkeestä julkisesti käydyt keskustelut sekä se, että jopa Suomen luterilainen kirkko on pohtinut tahollaan vastausta siihen, jakaako herätysliike evankelisluterilaisen kirkon uskontunnustusta (Hintsala & Kinnunen 2013, 10; Nykänen & Luoma-aho 2013, 7-8). Nykyaika on siis asettanut liikkeelle omat haasteensa ja tämäkin tutkimus omalla tavallaan keskittyy tarkastelemaan niitä samoja kysymyksiä, joita vanhoillislestadiolainen herätysliike joutuu sekulaarin aikamme vuoksi käsittelemään ja joista keskustelemaan. Toivoakseni tämä tutkimus myös jatkaa edellä mainittujen tutkimusten jalanjäljissä vanhoillislestadiolaisuuden sekä vanhoillislestadiolaisen naiseuden ja naissukupuolen toimijuuden hahmottamista – tällä kertaa kuitenkin selvästi tulevaisuusorientoituneesti.

2.4.2 Poliitiikan ja poliittisuuden ymmärtäminen

Sanoilla *politiikka* ja *poliittisuus* on kummallakin tietty kaiku ja useimmille ne tuovat ensimmäiseksi mieleen puoluepolitiikan ja kuvan Eduskuntatalosta politiikan tekemisen näyttämönä. Ajateltaessa sanoja tieteellisinä käsitteinä, on niille kuitenkin mahdollista löytää huomattavan paljon enemmän merkityksiä ja selityksiä kuin mitä ensikuulemalta mieleen juolahtaa. Tässä luvussa pohdinkin *politiikkaa* ja *poliittisuutta* tutkimuskysymykseni kontekstissa ja määrittelen, mitä niillä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa.

Tässä tutkimuksessa poliittinen linkittyy uskontoon ja uskonnollisen herätysliikkeen jäsenten toimintaan. Poliittinen teologia on yksi monista tavoista lähestyä uskontojen – tai tässä tapauksessa vanhoillislestadiolaisuuden – poliittista tutkimista. Poliittinen teologia on

teoreettinen käsite, jonka perusajatus on tarkastella uskonnollisuuden ja poliittisuuden keskinäisiä suhteita ja niiden vuorovaikutusta keskenään (Nykänen & Luoma-aho, 2013, 10). Poliittisen teologian ajatussuunnan alkuteoksena pidetään Nykäsen ja Luoma-ahon (2013) mukaan yleisesti Carl Schmittin (1888-1985) *Poliittinen teologia* -teosta (1997/1922), jossa Schmitt argumentoiden selventää, miten ja miksi nykyajan poliittisten käsitteiden, kuten *valtio* tai *oikeuslaitos*, voidaan ajatella syntyneen teologisten käsitteiden pohjalta. Tämä näkökulma uskonnon ja politiikan suhteista vaikuttaa tämänkin tutkimuksen taustalla – varsinkin, kun ajatellaan tutkimusraportissa käytettävän poliittisen käsitteistön alkuperää.

Uskonnon ja politiikan risteyspinnoilla liikuttaessa on hyvä ymmärtää myös se, että uskonto ja poliittinen eivät ole yhteiskunnallisellakaan tasolla erotettavissa toisistaan, vaan politiikka on sellainen osa yhteiskuntaa, joka leikkaa paitsi uskontoa, myös esimerkiksi taloutta ja kulttuuria (Nykänen & Luoma-aho 2013, 11; ks. myös Luoma-aho 2017; Nykänen 2012). Vaikka uskonto sekularismin hengessä onkin rajattu omalle tarkoin määritellylle alueelleen yhteiskunnallisessa elämässä, ovat sen sisällöt kuitenkin ja edelleen osana muun yhteiskunnan toimintaa – tätä ajatusta todentaa edelleen myös tämä tutkimus aiheen valintoineen ja myöhemmin tuloksineen.

Mikä ja mitkä asiat tässä tutkimuksessa sitten ylipäätään ymmärretään *politiikaksi*? Tässä tutkimuksessa *politiikka* on ymmärretty rakentuneeksi niin sanotun *laajan eli aspektuaalisen politiikkakäsityksen* mukaan. Aspektuaalisen politiikkakäsityksen mukaan kaikella toiminnalla on potentiaalisesti poliittinen luonne eli politiikkaa ja poliittista toimintaa on mahdollista löytää myös perinteisen poliittisen sektorin, kuten poliittisten instituutioiden, ulkopuolelta (Nykänen 2012, 18; Palonen 1988, 19). Tämän tutkimuksen poliittisuus ja vallankäytön muodot löytyvätkin ensisijaisesti haastateltujen arkisesta elämästä eli *yksilötasolta*, ei niinkään vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen sisäisten ryhmittymien välisistä poliittisista kamppailuista tai liikkeen saarnan poliittisesta analysoinnista. Nykäsen ja Luoma-ahon mukaan uskonto on aina itsessään rakenteellisesti poliittista (Nykänen & Luoma-aho 2013, 9), joten voidaan ajatella, että poliittisuutta on löydettävissä myös vanhoillislestadiolaisten naisten arkisesta ja henkilökohtaisesta toiminnasta, kuten arjen valintojen tekemisestä ja oman elämän tulevaisuuden suunnittelusta.

Aspektuaalisen politiikkäkäsityksen taustalla on Carl Schmittin (1976/1932) poliittisen toiminnan idea. Kari Palonen (1947-) on kehittänyt Schmittin ajatusta eteenpäin ja siinä missä Schmittille politiikan perusyksikkö on kansallisvaltion asukkaat eli kansa, on Palonen keskittynyt tarkastelemaan erilaisten poliittisten toimijoiden roolia. Paloselle politiikka tarkoittaa konfliktia paitsi poliittisen tilanteen eri osapuolten välillä, myös suhteessa tilanteen osapuolen ja itse politiikan kohteen välillä. Näin ollen poliittisuutta voi olla olemassa ilman varsinaista konfliktia tai vastarintaa eli pelkkä vastarinnan mahdollisuuden, *toiseuden*, olemassaolo riittää poliittisen potentiaalin syntymiseen. Huomion arvoista on myös se, että Paloselle yksikään ilmiö ei ole välttämättä poliittinen, mutta missä tahansa ilmiössä voi olla poliittinen aspekti. (Nykänen 2012, 18-20; Palonen 1979, 26; Palonen 1988, 19, 30-31.)⁸

Kari Palosen (1979; 1988) määrittelemää aspektuaalisen politiikan käsitettä soveltaen ymmärrän tässä tutkimuksessa potentiaalisen poliittisen toiminnan paikoiksi arkisen elämän pienimmätkin asiat ja osa-alueet. Marja-Liisa Honkasalon (2013) tavoin allekirjoitan ajatuksen myös aivan *pienen toimijuuden*⁹ olemassaolosta. Näin ollen poliittisuus ja politiikka löytyy tässä tutkimuksessa vanhoillislestadiolaisten naisten tavoista vaikuttaa omaan elämäänsä ja sitä kautta myös laajemmin vl-liikkeen tulevaisuuteen. Poliittikatieteellinen tarkasteluni on tässä suhteessa siis *induktiivista*: päädyn analyysissä tekemieni yksittäisten havaintojen pohjalta tekemään johtopäätöksiä myös tutkimuksen yleisistä merkityksistä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 266).

Vaikka tutkimukseni tarkastelun kohteena ovat vanhoillislestadiolaiseen herätysliikkeeseen kuuluvat yksilöt, nostan lopuksi esille kolme näkökulmaa siihen, miten ja miksi vanhoillislestadiolaista herätysliikettä on mahdollista tarkastella myös *poliittisena yhteisönä*. Ensiksi, Aini Linjakumpu (2012, 27) toteaa vanhoillislestadiolaisuuden poliittisesta ulottuvuudesta puhuttaessa huomion kiinnittyvän usein etenkin liikkeen yhteyksiin poliittisiin puolueisiin ja puoluepoliittiseen vaikuttamiseen yhteiskunnan eri tasoilla. Linjakummun (2012, 27) mukaan "[y]hteiskunnallinen osallistuminen on vanhastaan kuulunut vanhoillislestadiolaisuuteen, ja poliittinen aktiivisuus on ollut yksi tapa osallistua yhteiskunnan

⁸ Tarkemmin aspektuaalisen politiikkäkäsityksen soveltamista vanhoillislestadiolaisuuden poliittikatieteelliseen tutkimukseen käsittelee esimerkiksi Tapio Nykänen (2012, 18-20).

⁹ Pientä toimijuutta on esitelty tarkemmin luvussa 3 *Nuorten vanhoillislestadiolaisten naisten toimijuus*.

toimintoihin. Puoluepoliittinen aktiivisuus on leimannut sekä liikettä kokonaisuudessaan että myös liikkeen yksittäisiä jäseniä”. Herätysliikkeen jäsenten keskuudessa perinteisesti suosiossa ollut puolue on Suomen Keskusta, mutta myös Kokoomus on saanut liikkeen jäseniltä kannatusta. Vanhoillislestadiolaisista löytyykin monia poliittisia toimijoita sekä paikallisen että valtakunnallisen politiikan tasolla. (Linjakumpu 2012, 27.) Tämä tekee vanhoillislestadiolaisesta yhteisöstä poliittisen yhteisön niin sanotusti ”virallisen” politiikan areenoilla.

Tähän väliin huomautan, että tässä tutkimuksessa ei tutkita vanhoillislestadiolaisen liikkeen suhdetta perinteisillä poliittisilla areenoilla tapahtuvaan vaikuttamiseen tai päätyä tieteenfilosofiaa sivuaviin keskusteluihin uskonnon poliittisuudesta tai politiikan uskonnollisuudesta. Keskiössä on uskonnolliseen herätysliikkeeseen kuuluvien tavallisten naisten elämä, tulevaisuuden näkymät ja heidän arkinen toimintansa.

Toiseksi, Nykäsen (2012, 19-20) mukaan vanhoillislestadiolaisuudesta tekee poliittisen yhteisön se, että vanhoillislestadiolaiset ovat muista erottautuva ihmisjoukko, jolla on perustavanlaatuinen ajatus omasta ainutlaatuisuudestaan ja erityisyydestään. Näin ollen vanhoillislestadiolaisessa maailmassa on olemassa toiseus, oman yhteisön ulkopuolinen joukko, johon peilaten oma identiteetti rakentuu. Näin ollen yhteisö kohtaa paloslaisen aspektuaalisen politiikkäkäsityksen valossa potentiaalisen tilanteen, jossa vastarinnalle ja konfliktille syntyy olemassaolon mahdollisuus liikkeen ulkopuolisen toiseuden olemassaolon vuoksi. (Palonen 1979, 26; 1988, 19, 30-31.)

Kolmanneksi, Nykänen (2012, 19-20) huomauttaa, että vl-liikkeen sisältä löytyy erilaisia mielipiteitä, jolloin potentiaalinen konflikti voi syntyä myös yhteisön jäsenten välillä. Tällöin Palosen (1979; 1988) peräänkuuluttama, poliittiselle tilanteelle ominainen potentiaalisen konfliktin mahdollisuus, toiseus, löytyykin suoraan vl-liikkeen sisältä. Tämä herätysliikkeen sisäisen potentiaalisen konfliktin mahdollisuus puolestaan kuvaa hyvin vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen kokemaa murrosaikaa politiikan teorian kielellä. Näin tulee jälleen kerran perusteltua paitsi se, miksi vanhoillislestadiolaisuutta voidaan pitää tässä tutkimuksessa relevanttina politiikkatieteellisen tarkastelun kohteena, myös se, miksi liikkeen sisällä elävien yksilöiden ajatusten tarkastelu on poliittisen tutkimuksen valossa kiinnostavaa.

2.4.3 Sukupuolen, uskonnon ja vallan suhde

Mitä tässä tutkimuksessa tarkoitetaan puhuttaessa sukupuolesta? On olemassa erilaisia tapoja ymmärtää sukupuolen rakentumista: toisaalta sukupuoli on mahdollista ymmärtää sekä biologisena ja ruumiillisena asiana, mutta usein se nähdään myös kulttuurisena ja sosiaalisena ilmiönä (McGuire 2008, 159-161). Nykyisessä sukupuolentutkimuksen perinteessä vallitsee Leena-Maija Rossin (2012, 23) mukaan myös jonkinlainen yhteisymmärrys siitä, että sukupuoli, seksuaalisuuden ohella, muuttuu ajassa ja paikassa edellä mainittuihin kategorioihin liittyvien käsitysten muuttuessa. Sukupuolen kategoria on siis alituisen merkityskamppailun kohteena ja sukupuoli ymmärretään eri ajassa ja paikassa aina hieman eri tavalla (Rossi 2012, 23-24; ks. myös Ronkainen 1999, 89-94).

Sukupuoli ja sukupuolijako ovat monissa kulttuureissa ja uskonnoissa ihmisten arkea vahvasti leimaavia tekijöitä, joten sukupuolella on vahva vaikutus sekä institutionaalsiin uskontoihin, mutta myös yksilön elettyyn uskonnollisuuteen. Uskonnolla on vahva merkitys myös siinä, miten me ymmärrämme sukupuolen kategorian ylipäätään olemassa olevaksi: yhtäältä uskonto voi(si) toimia sekä jäykkien sukupuoliroolien kyseenalaistajana että muutoksen alkulähteenä, toisaalta se usein tapaa kuitenkin olla perinteisten sukupuolikäsitysten ja -hierarkioiden vahvistaja. (McGuire 2008, 159-161; Ahonen & Vuola 2015, 16.) Oman tutkimukseni kontekstiin vietyä tämä tarkoittaa sitä, että siinä samalla, kun vl-naiset käyttävät (usein sukupuoleen kiinnittyneessä ruumiillisessa) toiminnassaan valtaa, tulevat he määritelleeksi ymmärrystä vanhoillislestadiolaisesta naissukupuolesta uudelleen. Sukupuolen kategoria on siis uskonnollisten liikkeidenkin sisällä kokoaikaisessa muutoksessa ja uudelleenmäärityksen pyörteissä. Toisin sanoen myös ymmärrys siitä, millaista sukupuolikäsitystä vanhoillislestadiolainen nainen edustaa on muuttunut vuosisatojen ja vuosikymmenten edetessä – ja tekee niin edelleen niin liikkeen sisällä kuin ulkopuolella.

Sukupuoli kiinnittyy osaksi uskonnon tutkimusta etenkin moniäänisessä feministisen tutkimuksen traditiossa. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan ole mielekasta esitellä kaikkia feminististen suuntauksien ja sitä myötä feministisen teorian näkökulmia, vaan on perusteltua nostaa esille tämän tutkimuksen kannalta olennaisin näkökulma, nimittäin feministisen teorian jännitteinen ja jopa ongelmallinen suhde uskontoon. Näin siksi, että uskonnon on

nähty edustavan taantumuksellisuutta ja naisten alistamista patriarkaatin taholta ja naiset on nähty lähinnä emansipoitumisen eli alisteisesta asemasta vapautumisen tarpeessa oleviksi. Feministinen teoria on usein myös unohtanut uskonnolliset naiset ja tehnyt heidät jopa huomaamattomiksi (Ahonen & Vuola 2015, 7-8; Herzog & Braude 2009, 2), joten tältä pohjalta uskonnollisia naisia koskevan tutkimukseni voisi ensisilmäyksellä olettaa liikkuvan jopa aika kaukana sukupuolentutkimuksen perinteestä.

Feministisen teorian ja samalla sukupuolentutkimuksen on kuitenkin huomattu ja huomautettu pitävän sisällään oletuksen sekulaariudesta, jolloin feministisen ideologian tavoitteen eli sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumisen ei ole nähty voivan toteutua uskonnon vaikutuspiirissä (Ahonen & Vuola 2015, 8; ks. myös Bracke 2008; Mahmood 2005). Tätä feministisen teorian maallistumisoletusta on haastettu 1980-luvulta alkaen. Kriitiikin ytimessä on ollut ajatus siitä, että mikäli sekulaarius on feministisessä teoriassa ja sukupuolentutkimuksessa lähtökohtana, saattaa se johtaa uskontosokeuteen ja uskonnon merkitysten näkemiseen vain negatiivisina. Uskonnon merkitys yksilön elämään on kuitenkin moninainen, ja monet naisten oikeuksia Suomessakin aikanaan ajaneet reformit ovat perustuneet nimenomaan uskontoon. Uskonnolla voi täten rajoittavuutensa ja epätasa-arvoa legitimoivan luonteensa lisäksi olla yksilöiden elämään voimaannuttava ja valtaistava vaikutus. (Ahonen & Vuola 2015, 8-10.)

Uskonto ja sukupuoli on siis liitetty jo tämän tutkimuksen lähtökohtia rakennettaessa vahvasti yhteen, vaikka moni feministisen teorian sekulaariin taustaoletukseen luottaen voisi toimia toisin. Randi R. Warne (2009) on pohtinut edellä mainittujen käsitteiden yhteyttä ja todennut, että niin kauan kuin jaottelemme ihmiset miehiin ja naisiin, ja tämä sukupuolinen jaottelu kantaa mukanaan kulttuurista valtaa ja symbolisia merkityksiä, on sukupuolen käsite olennainen osa uskontoa koskevaa analyysia. (Ahonen & Vuola 2015, 11-13; Warne 2009, 153.) Uskonnon ja sukupuolen suhde näkyy myös siinä, että uskonto on sellainen kulttuurin alue, jossa sukupuoli toimii usein vedenjakajana. Nimittäin lähes aina juuri naiset ovat uskontojen käytäntöjen ja pyhien tekstien vaikutuksen vuoksi niitä, joiden elämää ohjataan, rajoitetaan tai kielletään. Kiinnostavaa kuitenkin on, että rajoitetusta asemastaan huolimatta naiset muodostavat samalla uskontojen aktiivisimman kannattajakunnan ja toiminnan

tukipilarin. (Ahonen & Vuola 2015, 9-10; Mahlamäki 2011, 2012; Trzebiatowska & Bruce 2012.)

Naisten toiminta uskontojen peruspilareina ja uskonnon niin sanottuina kannattelijoina on tärkeää varsinkin uskonnon perinteen ja kulttuurin eteenpäin siirtämisessä, ja naisia voisikin kutsua uskonnollisten perinteiden vartijoiksi (Ahonen & Vuola 2015, 10; Hovi 1999, 12–14; Irigaray 1993, 62; Utriainen 2015, 56-57). Meredith McGuirekin (2008, 118) mukaan uskonto saa merkityksensä ja ilmaisunsa nimenomaan ruumiillisissa käytänteissä, ja naisten tapaa ilmaista uskontoa ruumiinsa kautta on nähtävissä myös vanhoillislestadiolaisen perinteen ja kulttuuriin eteenpäin siirtämisessä. Tapio Nykänen (2012, 60, 107-108; ks. myös Salomäki 2010, 241) onkin nimittänyt vanhoillislestadiolaisuutta nimenomaan *kasvatuskristillisyydeksi*, sillä suuri osa liikkeeseen kuuluvista jäsenistä on juuri liikkeeseen alun perin syntyneitä ja liikkeen sisällä aikuisiksi kasvaneita yksilöitä – toisin sanoen monet liikkeen jäsenistä ovat uskonnollisten naisten ruumiillaan kantamia, käsillään hoitamia ja puheillaan kasvattamia.

Entäs sitten valta; mitä se on ja miten se liittyy sukupuoleen ja uskontoon? Valta on yhteiskunnallisen elämän peruskäsite. Sen olemassaolo voidaan havaita arkisessa elämässä monessa eri yhteydessä: poliisi käyttää valtaa turvatessaan kansalaisten arkea, opettaja käyttää valtaa määrätessään huonosti käyttäytyvän oppilaan jälki-istuntoon ja blogia kirjoittava sosiaalisen median tähti vaikuttaa puolestaan tuhansien ihmisten ostopäätöksiin antamalla suosituksia esimerkiksi hiustuotteista. Näkyvimmillään valta on kuitenkin poliittisella kentällä, sillä poliittisen toiminnan ytimenä on nimenomaan vallankäyttö. (Paloheimo & Wiberg 2004/1997, 51.) Poliittisen elämän tutkiminen mielletäänkin usein synonyymiksi vallan tutkimukselle, mutta valtaa löytyy myös muualta kuin poliittisista instituutioista – ja se on myös tämän tutkimuksen valtamäärittelyn lähtökohtana.

Yhteiskuntatieteellisissä tutkimuksissa valta on nähty varsin problemaattisena käsitteenä. Vallan määrittelyn tekee lähtökohtaisesti vaikeaksi pelkästään ymmärrys siitä, että jo teoreettinen käsitteen määrittelykin on aina valtasuhteiden kyllästämiä toimintaa. (Kantola 2012, 79.) Nyt ei kuitenkaan upota filosofisiin pohdintoihin teoreettisten määritelmien taustaolettamuksista, vaan tarkastellaan, miten valta liittyy vanhoillislestadiolaisten naisten toimijuuteen.

Vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen elämä murrosaika tiivistyy kysymykseen siitä, *kenellä on valta määritellä, mitä vanhoillislestadiolaisuus tässä ajassa on*. Tässä tutkimuksessa keskitytään etenkin siihen valtaan, jota vl-naiset käyttävät suhteessa murrosaikaan ja samalla koko herätysliikkeeseen: vl-naisten toiminnalla ja heidän omaa elämäänsä koskevilla päätöksillä on iso merkitys vl-liikkeen tulevaisuuden näkymiin niin sen elinvoimaisuuden kuin uskonnollisuuden kannalta. Vl-naiset ovat siis tässä kontekstissa vallankäyttäjiä suhteessa paitsi omaan, myös vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen tulevaisuuteen.

Tässä tutkimuksessa valta ymmärretään olemassa olevaksi samoin kuin ranskalainen filosofi Michel Foucault (1926-1984) sen tuotannossaan hahmotteli. Foucault'laisen valtakäsityksen¹⁰ mukaan valta ei ole keskittynyt vain instituutioihin, vaan valtaa on mahdollista löytää kaikkialta¹¹. Valtaa ei voi omistaa, vaan sitä on Foucault'n mukaan olemassa kaikissa niissä käytänteissä, joissa ihmiset ovat tekemisissä keskenään ja joissa he vaikuttavat toisiinsa. Valta on siis toimintaa, joka edellyttää toista osapuolta tai osapuolia, ja valtaa käyttävät kaikki toimivat tahot yksilöstä erilaisiin ryhmittymiin ja edelleen valtioon. Koska Foucault näkee vallan syntyvän toiminnan seurauksena, on valtaa Foucault'n mukaan myös niillä, jotka ensi alkuun vaikuttavat täysin vallattomilta konsanaan, kuten esimerkiksi vangit. Näin ollen pelkästään mahdollisuus olla tottelematta tai mahdollisuus tehdä vastarintaa nähdään foucault'laisessa valtakäsityksessä vallaksi. (Foucault 1980/1975; Foucault 2006; Kantola 2012, 84; Linjakumpu 2012, 29.)

Koska tutkimuksen keskiössä ovat nimenomaan vl-liikkeeseen kuuluvat naiset, liittyy hahmotteluihin toimijuudesta ja vallasta liittyy vahvasti myös uskonto ja sukupuoli. Foucault (1980) on oman valtasuhteiden analyysinsä kautta vaikuttanut merkittävästi siihen, miten sukupuoli, seksuaalisuus ja valta ymmärretään tänä päivänä tieteellisessä tutkimuksessa. Foucault'n mukaan valta ei perusluonteeltaan ole alistavaa, kuten esimerkiksi hierarkkisessa

¹⁰ Tämän tutkimuksen kontekstissa puhutaan foucault'laisesta valtakäsityksestä tekemättä tarkemmin eroa *käsitteen* ja *käsityksen* välille. Olennaisinta on, että valta ymmärretään rakentuneeksi Foucault'n teoretisoinnin perusteelta.

¹¹ Foucault'laisen valtakäsityksen käyttäminen tukee jo aiemmin esiteltyä ajatusta aspektuaalisesta politiikkakäsityksestä. Sen mukaan kaikella toiminnalla on potentiaalisesti poliittinen luonne eli politiikkaa ja poliittista toimintaa on mahdollista löytää myös perinteisen poliittisen sektorin, kuten poliittisten instituutioiden, ulkopuolelta (Nykänen 2012, 18; Palonen 1988, 19).

käskysuhteessa, vaan ennen kaikkea tuottavaa. Foucault näkeekin esimerkiksi sukupuolen käsitteen syntyneeksi, tai toisin sanoen tuotetuksi, vallan käytön ja valtasuhteiden pohjalta. (Foucault 1980; Kantola 2012, 84-85.) Tuottava valta muokkaa ja tuottaa maailmaa yksilön ympärillä ja vaikuttaa siihen, miten myös vanhoillislestadiolaisten käsitys omasta naiseudestaan on rakentunut ja rakentuu edelleen tulevaisuudessa. Foucault'n teoretisoinnissa vallasta toimijuudella on merkittävä rooli suhteessa sukupuoleen: valtaa sisältävän toiminnan seurauksena rakentuu myös kuva vanhoillislestadiolaisesta naiseudesta nyt ja tulevaisuudessa.

Naisen ja äidin rooli vanhoillislestadiolaisen uskonyhteisön elinvoimaisuuden kehtona on kaiken kaikkiaan moniulotteinen ja varsin ilmeinen – vallan, uskonnon ja sukupuolen keskinäinen suhde on tästä näkökulmasta vanhoillislestadiolaisuudessa selkeä. Naiset käyttävät valtaa, ovathan he ovat herätysliikkeen kantava voima. Sandra Wallenius-Korkalo (2013) onkin todennut, että "[j]os nuori nainen päätyy eroamaan liikkeestä, hän vie mukanaan myös lasten – eli liikkeen jatkuvuuden – potentiaalin". Näin käy myös silloin, jos liikkeeseen kuuluva nainen päättää sanoittaa herätysliikkeen uskonnollisen perinteen omaan elämäänsä ja arvoihinsa sopiviksi. Jos vanhoillislestadiolaisten synnyttävien äitien määrä tulevaisuudessa puolestaan vähenee, johtaa se hiljalleen vanhoillislestadiolaisen seurakunnan pienentymiseen. Vanhoillislestadiolaiselle herätysliikkeelle onkin oman tulevaisuutensa vuoksi ensisijaisen tärkeää pyrkiä pitämään nuoret naiset liikkeen sisällä. (Wallenius-Korkalo 2013, 266-267.) Samalla linjalla on myös vanhoillislestadiolainen pappi ja tutkija Seppo Lohi liikkeen ehkäisykieltoa koskevissa keskusteluissa nostaessaan esille, että "[j]os säännöstelemättömyydestä luovuttaisiin, vanhoillislestadiolaisuus katoaisi viidenkymmenen vuoden sisällä" (Mtv.fi 24.7.2002).

Näin ollen, kaikki tässä tutkimusraportissa esitetty mielessä pitäen on päästy pisteeseen, jossa on mahdollista osoittaa tämän tutkimuksen paikka suhteessa jo aiemmin vanhoillislestadiolaisesta herätysliikkeestä tehtyyn tutkimukseen ja toisaalta laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun sukupuolen, uskonnon ja politiikan suhteesta. Liikkeeseen kuuluvat naiset ja heidän elämänvalintansa ovat liikkeen tulevaisuuden kannalta erittäin keskeisessä asemassa (Nykänen 2012, 237). Näin ollen myös herätysliikkeen tulevaisuuden kuvien tarkastelu nimenomaan liikkeeseen kuuluvien naisten toimijuuden kautta on

perusteltu politiikkatieteellinen tutkimusasetelma ja yhteiskunnallisesti kiinnostava tarkastelun kohde.

3 Nuorten vanhoillislestadiolaisten naisten toimijuus

3.1 Monitieteellinen ja monipuolinen käsite

Toimijuus (engl. *agency*) on ollut yksi keskeisimmistä ja käytetyimmistä yhteiskuntatieteellisistä käsitteistä vuosikymmenten ajan (ks. esim. Ronkainen 2006; Hitlin & Elder 2007; Rapport & Overing 2000, 1-2). Sosiologisessa tutkimuksessa toimijuus on ollut yksi tieteenalan keskeisimmistä työkaluista läpi sen historian, mutta käsitettä on käytetty myös nuorisotutkimuksessa, sukupuolen- ja kulttuurintutkimuksessa sekä kasvatustieteessä (Silvonen 2015, 3). Toimijuus on myös tämän tutkimuksen keskeinen teoreettinen käsite.

Toimijuuden puhtainta olemusta on keskustelusta riippuen kuvailtu usealla eri tavalla. Sitä on määritelty paitsi sanoilla itsellisyys, motivaatio, tahto, tarkoituksellisuus, mutta myös termeillä aikomuksellisuus, intentionaalisuus, valinnanvapaus, aloitteellisuus, vapaus ja luovuus. (Mäkinen 2015, 105.) Aina toimijuutta määriteltäessä tullaan samalla ottaneeksi kantaa myös vallan ja vapauden kysymyksiin. (Mäkinen 2015, 105; Ronkainen 2008.) Teoreettisten lähtökohtien valinta määrittää lopulta sen, millaisia tulkintoja toimijuuskäsitteen avulla tehdyistä tutkimuksista on mahdollista saada (Mäkinen 2015, 103).

Klassikkoasemaan nousseet yhteiskuntafilosofit kuten Karl Marx, Pierre Bourdieu ja Emile Durkheim näkivät aikanaan yksilön toimintaa mahdollistavina ja toiminnan rajat määräävinä tekijöinä ensisijaisesti yhteiskunnalliset, sosiaaliset, materiaaliset ja kulttuuriset rakenteet. Nykyisin toimijuutta teoretisoitaessa korostuu etenkin kaksi näkökulmaa käsitteen hahmottamiseen. Ensimmäinen niistä jatkaa edellä mainittujen klassikkojen jalanjäljillä liittäen toimijuuden kiinteästi yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja näiden rakenteiden luomiin toimijuuden mahdollisuuksiin. Toisesta näkökulmasta toimijuuden on nähty kiinnittyvän rakenteiden asemesta yksilöön ja yksilön omiin toiminnan mahdollisuuksiin, ja tätä näkökulmaa edustaa myös oma tutkimukseni. Voitaneen sanoa, että vaikka näkökulmat toimijuusteoriaan vaihtelevat edellä esiteltyjen kahden ääripään välillä, on kaikille näkemyksille yhteistä ”tarkastella maailmaa toimivan yksilön perspektiivistä ja kokemuksista käsin”. (Kauppila, Silvonen & Vanhalakka 2015, 5; Mäkinen 2015, 105.)

Feministisessä tutkimuksessa toimijuuden käsitteellä on yleensä ollut emansipatorinen merkitys ja toimijuus on nähty ennen kaikkea naissukupuolta miehisen patriarkaatin vallasta vapauttavana voimana (ks. esim. Ahonen ja Vuola 2015; Honkasalo, Ketokivi & Leppo 2014). Yleisesti voidaan sanoa tutkimusten, joissa on taustalla huoli naisten asemasta uskonnollisissa yhteisöissä, perustuvan näkemykselle siitä, että sekularisaatio edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa. Tätä näkemystä on feministisessä tutkimuksessa perusteltu havainnoilla, joiden mukaan jälkimoderniin yhteiskuntaan siirtymisen seurauksena uskonnon merkitys yhteiskunnassa on vähentynyt ja samalla sukupuoliroolien toiminnan rajat hämärtyneet, venyneet ja muuttuneet tasa-arvoa edistävään suuntaan. (Kupari & Tuomaala 2015, 163.)

Edellä esitetyistä syistä yhteiskunnan modernisaatio, johon on tähän mennessä kuulunut siis olennaisena osana juuri uskonnon merkityksen väheneminen, on nähty välttämättömäksi kehityskuluksi, mikäli naisten – samoin kuin seksuaalivähemmistöjen – toiminnan mahdollisuuksia halutaan parantaa ja itsenäistä toimijuutta tukea. On kuitenkin tärkeää huomata, että näkemys uskonnosta pelkästään sukupuolten välistä epätasa-arvoa tuottavana valtarakenteena on myös varsin kritisoitu. Kritisoijina ovat olleet paitsi monet tieteentekijät, myös uskonnolliset naiset itse. Useiden tutkimusten mukaan etenkin sekulaarifeministisen näkemysten kompastuskiveksi muodostuu tuon tuosta kykenemättömyys ymmärtää, että myös jälkimoderneissa yhteiskunnissa naissukupuolen edustajat hakeutuvat vapaaehtoisesti sellaisten uskonnollisten liikkeiden piiriin, joissa sukupuolesta ja sukupuolirooleista ajatellaan konservatiivisesti (ks. esim. Bracke 2008). Täten haluttaessa tutkia kenttää, jossa uskonto, sukupuoli ja valta kohtaavat toisensa, ja samalla ymmärtää tällä kentällä ilmeneviä yhteyksiä, on välttämätöntä hylätä ajatus uskonnon pelkästään naisia alistavasta luonteesta. Tällöin yksi vaihtoehto on valita tutkimuksen operationaaliseksi välineeksi toimijuus, jonka avulla voidaan ymmärtää uskonnollisten naisten elämää heidän omista valinnoistaan käsin. (Kupari & Tuomaala 2015, 163-164.)

Yllä esitetty luo pohjaa sille, miksi olen valinnut toimijuuden tämänkin uskonnon, sukupuolen ja vallan rajapintoja tarkastelevan tutkimuksen teoreettiseksi viitekehyykseksi. Selvennykseksi vielä todettakoon, että tämän tutkimuksen ennako-oletuksena ei ole ollut, että vanhoillislestadiolaiset naiset tarvitsisivat yhteiskunnassamme mahdollisuuden

vapautumistaistelulle, vaikka tällainen ajatus – yllä esitetyn mukaisesti – usein uskonnollisuutta sivuavaan feministiseen tutkimukseen onkin liittynyt.

3.2 Toimijuus konkreettisina tekoina

Mitä toimijuus sitten pohjimmiltaan on ja mitä se tarkoittaa tässä tutkimuksessa? Kuten aiemmin totesin, on käsite moniulotteinen ja abstrakti, ja toimijuuden määrittelyn tapoja on vuosikymmenten aikana tutkimussuuntauksista riippuen ollut useita. Seuraavaksi esittelen, mitä toimijuudella *konkreettisesti tarkoitetaan* tässä tutkimuksessa.

Lähdetään liikkeelle toimijuuden perustasta. Marja-Liisa Honkasalo (2013) kiteyttää hyvin sen, mitä toiminnan ja toimijuuden ytimen yleisesti on ajateltu olevan:

”Toiminnan keskeisenä pidetty ominaisuus on aktiivisuus [engl. *activity* / MP], kuten voi päätellä englanninkielisestä sanasta *action* tai sen latinankielisestä kantasanasta *agere*. Toiminta on määritelty teoreettisissa keskusteluissa erilaisin perustein, mutta yhteistä määrittelyille on yleensä toiminnan aktiivinen ja rajattu luonne, sen alkaminen intentiosta ja päättyminen muutokseen. Toimintana ei pidetä sitä, että jotain tapahtuu ihmisille tai ettei tapahdu oikeastaan mitään.” (Honkasalo 2013, 44.)

Toimijuudella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa siis ennen kaikkea *aktiivista tekoa tai toimintaa*, joka on jollakin tavalla *suunnitelmallista, aloitteellista ja tavoitteellista*. Myös Anthony Giddens (1984) ymmärtää toiminnan ja toimijuuden ilmeneväksi ihmisen teoissa etenkin silloin, kun ihminen olisi voinut toimia myös toisella tavalla, ja kun se mikä toiminnan seurauksena tapahtui, ei olisi tapahtunut ilman kyseistä tekoa. Toimijuus on siis kykyä saada aikaan jonkinlainen vaikutus toimijan käyttäessä valtaa jonkin suhteen. Toimijuuteen liittyy vahvasti myös tietoisuus toiminnasta sekä tavoitteellisuus ja aktiivisuus toiminnan suhteen. (Giddens 1984.)

Aktiivinen ja suunnitelmallinen toiminta värittääkin toimijuuden käsitettä läpikotaisin. Kun tällaista aktiivista toimintaa lähdetään sitten pilkkomaan konkreettisempiin ja helpommin ymmärrettävimpiin palasiin, nähdään toimijuudella tässä tutkimuksessa olevan seuraavat neljä ilmenemismuotoa.

Anneli Eteläpeltoa (24.8.2011) mukailten ensimmäisenä toimijuuden konkreettisena ilmenemismuoto on *päätöksenteko*. Toimijuus tulee näkyväksi siis silloin, kun yksilö päättää esimerkiksi toimia tietyllä tavalla arjessa tai tekee päätöksiä itseään koskevista asioista. Toiseksi, toimijuuteen kuuluu *valintojen tekeminen*, joka linkittyy osittain myös päätöksentekoon, mutta ilmenee puhtaasti sellaisenaan valintatilanteissa. Kolmanneksi, aktiivinen toimijuus on *kantaa ottamista*, joka voi olla äänekkästä ja ilmentyä tällöin esimerkiksi selkeänä vastarintana, tai joka voi olla hiljaista ja ilmentyä jopa salaisena, toiminnan kautta ilmenevänä vastarintana. Neljänneksi ja edeltäviä kolmea toimijuuden ilmenemismuotoa kokoavasti, toimijuus on myös *vaikuttamista omaan elämään*. Omaan elämään vaikuttaminen voi olla siis joko jotakin edellä esitetystä kolmesta toiminnan tavasta, tai se voi olla jotakin muuta sanallista tai sanatonta, aktiivista ja tavoitteellista toimintaa, jonka seurauksena yksilön voidaan ymmärtää vaikuttavan elämänsä kulkuun. Tässä tutkimuksessa nähdään siis ennen kaikkea, että *toiminta on toimijuutta*.

Tämä tutkimus on toteutettu teoriaohjaavasti, joten yllä esitetyt toimijuuden konkreettiset ilmenemistavat mielessä pitäen on siten luotu aineistoanalyysissä käytetyt analyysikysymykset. Analyysikysymysten avulla aineistosta on etsitty toimijuuden ilmentymiä, joiden perusteella on puolestaan muodostettu laajempia merkityskokonaisuuksia siitä, millaista toimijuutta aineistosta on löydettävissä. Aineistoanalyysin tulokset löytyvät kokonaisuudessaan tutkimusraportin luvuista 5-8.

3.3 Toimijuuden ja tulevaisuuden suhde

Seuraavaksi käyn läpi, miten toimijuus liittyy tutkimuksen tulevaisuusperspektiiviin. Lähdetään liikkeelle siitä, että jokaisella yhteiskuntamme jäsenellä voidaan ajatella olevan jo pelkästään *inhimillisistä syistä taipumus muuttua ajan kuluessa*: vuosien vieressä keho vanhentuu ja iho ryppyntyy; ajanjaksojen vaihtuessa kokemukset karttuvat ja ihminen kasvaa henkisesti. Näin ollen jo tulevaisuuteen liittyvä inhimillinen muutostaipumus luo pohjaa tulevaisuuden tarkastelulle muutoksen diskurssin kautta. Muutos ja tulevaisuus on mahdollista sitoa toisiinsa myös teoreettisin köysin.

Sopivan toimijuuden, muutoksen ja tulevaisuuden huomiovan näkökulman tähän tarjoaa Suvi Ronkainen. Ronkaisen työtä toimijuuden parissa leimaa pitkälti ajatus sosiaalisesta konstruktionismista¹², jonka mukaan ilmiöt ja asiointilat ymmärretään tuotettuina ja jatkuvasti ylläpidettyinä sen sijaan, että ne olisivat jotenkin pysyviä tai pysyvän olemuksen omaavia (ks. esim. Ronkainen 1999, 13). Tämä Ronkaisen lähtöoletus linkittää hänet vahvasti osaksi myös feminististä tutkimusperinnettä, jonka yksi perustavanlaatuisia ajatuksia on juuri se, että muun muassa sukupuoli on sosiaalisen ja kulttuurisen toiminnan tuote, eikä niinkään yksi tai iäti samanlaisena pysyvä instituutio.

Lähdetään liikkeelle siitä, miten Ronkainen yhdistää toimijuuden aktiiviseen toimintaan ja valintojen tekemiseen:

”Toiminnanpsykologian näkökulmasta tietynlainen toimijuus ymmärretään ihmisyyttä määrittäväksi aspektiksi. Aina voisi tehdä myös toisin, vaikka toisin tekemisen mahdollisuus onkin joskus hyvin marginaalinen. Siinä mielessä kukin valitsee elämänsä eikä vain toista yhteiskunnallista positiotansa. [...] Toimijuutta on vastustus (ja merkityksistä neuvottelu) annetuissa kehyksissä.” (Ronkainen 1999, 85.)

Pohdintaansa toimijuudesta Ronkainen jatkaa seuraavasti:

”Toimijuus on yhteiskuntatieteellinen ja kulttuurintutkimuksellinen käsite. Yleisesti kuvattuna sillä tarkoitetaan suhdetta henkilölle mahdollisen ja häneltä odotetun toiminnan sekä toteutuneen toiminnan välillä. Teoreettisesti toimijuus edellyttää jonkinlaista valintaa. Se on olemassa silloin, kun on toisin tekemisen, valinnan tai reflektion mahdollisuus. Vaikka käsitteenä toimijuus nivotaan subjekteihin, ei käsite kuvaa yksilön ominaisuutta. Toimijuus rakentuu sosiaalisesti, osana vuorovaikutussuhteita ja kulttuurisia normeja ja käsityksiä. Elämäkerrallisuus, eli se että yksilöille kertyy tietynlainen omaelämäkerrallinen historia toki ehdollistaa subjektin toimijuutta. Kuitenkin toimijuuden määrittelyssä on kyse enemmänkin diskursiiviseen subjektipositioon eli sosiaaliseen kategoriaan tai rooliin liittyvistä odotuksista ja mahdollisuuksista tietyissä tilanteissa. Siksi toimijuutta voisikin kuvata subjektien tilaisena aspektina. (Ronkainen 1999.)” (Ronkainen 2006, 531-532.)

Edellisessä lainauksessa Ronkainen kirjoittaa, että ”[t]eoreettisesti toimijuus edellyttää jonkinlaista valintaa. Se on olemassa silloin, kun on toisin tekemisen [---] mahdollisuus”. Tässä

¹² Kärjistetysti sanottuna *sosiaalisella konstruktionismilla* tarkoitetaan tutkimuksellista viitekehystä, jonka mukaan sosiaalinen todellisuutemme rakentuu kielellisen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen tuotteena. Sosiaalisen konstruktionismin alkuteokseksi nimetään usein Peter Bergerin ja Thomas Luckmannin kirja *The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge* (1991/1966).

tutkimuksessa tulkitsemme Ronkaista niin, että yksilön valitessa toimia tilanteessa toimia toisin kuin miten on aiemmin toiminut, on kysymys *muutostilanteesta* suhteessa aiempaan toimintaan; muutos on läsnä, jos jokin asia tulee yksilön tekemän valinnan vuoksi toistettua aiemmasta, totutusta tai odotetusta poiketen. Kun tiedetään tässä hetkessä tehtyjen valintojen vaikuttavan tavalla tai toisella tulevaisuuteen, on yksilön toimijuudesta kumpuava muutos mahdollista kytkeä yksilön tulevaisuuden näkymiin. Toisin sanoen, muutos on tässä kontekstissa se tekijä, joka operoi toimijuushahmotelmassa tavalla tai toisella nykyisyyden ja tulevaisuuden välisessä maastossa.

Tämän tutkimuksen tapaan ymmärtää muutos liittyvät näin ollen yksilön elämään kuuluvat aiemmat toimintatavat tai tottumukset, toisin sanoen *tapaisuus tehdä asioita tietyllä tavalla*. Tapaisuus viittaa terminä sellaiseen sosiaaliseen todellisuuteen, jossa ihmiset omaksuvat käyttöksensä osaksi normeja, pakkoja tai määräyksiä tekemällä asioita tietyllä tavalla heterotapaisesti eli naisina tai miehinä (Veijola & Jokinen 2001, 85, 95). Kirsti Lempiäisen (2007, 118) mukaan tällä heterotapaisella / sukupuolitapaisella tekemisellä tarkoitetaan sellaista toimijuutta ja henkilöllä olevaa tietoa siitä, millä tavalla esimerkiksi vanhoillislestadiolaisen naisen tulee toimia ja millaisia valintoja tehdä, jos haluaa toteuttaa omaa sukupuoltaan menestyksekkäästi eli ”oikein”. Asioiden toistaminen totutulla tavalla on helppoa, huomaamatonta ja luonnollista varsinkin silloin, kun toistaminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten kanssa, esimerkiksi isossa yhteisössä. Yleensä tapaisuus tulee näkyväksi vasta tilanteessa, jossa asioita aletaan tehdä aiemmasta poikkeavalla tavalla, kuten nyt vanhoillislestadiolaisuuden murrostilanteessa on käynyt. (Jokinen 2004 285-286; Lempiäinen 2007, 118; Vaattovaara 2015, 79.)

Toimijuuteen liittyvässä muutosdiskurssissa on olennaista myös yksin arjessaan kohtaamat odotukset. Yksilö on joka päivä esimerkiksi erilaisten odotusten kohteena kotona, koulussa ja vapaa-ajalla: vanhemmat odottavat lapsen tekevän osansa kotitöistä; opettaja odottaa oppilaansa istuvan tunnilla hiljaa ja kuunnellen; kirjastonhoitaja odottaa asiakkaan palauttavan lainatun kirjan ajoissa. On siis hyvin luonnollista elää elämäänsä aiempien toimintatapojen, tapaisuuden ohjaamana. Tästä näkökulmasta ajateltuna myös vanhoillislestadiolainen nainen elää alati itseensä kohdistuvien odotusten ja tottumusten värittämissä maailmassa samalla tavalla kuin kaikki muutkin yhteiskuntamme jäsenet. Se,

millaisten tottumusten tai odotusten kohteena tutkimuksen kohde tässä tutkimuksessa on ja miten suhteessa niihin toimintaan – ja onko toiminnassa havaittavissa muutosta – selviää myöhemmin tämän tutkimusraportin analyysiluvuissa.

Loppuun on hyvä Tuula Gordonia (2005, 128) lainaten nostaa esille, että on tärkeää huomata myös se, että usein toimijuus, toimijuudesta puhuminen ja toimijuuden käytännöt ovat kuitenkin monimutkaisessa suhteessa toisiinsa. Gordon tarkoittaa tällä sitä, että joskus tekemisestä ja toiminnasta puhuva voi arkielämässään toimia aivan täysin päinvastoin. Tämä näkökulma on tärkeää pitää mielessä myös tässä tutkimuksessa, sillä juontuvathan analyysiluvuissa esiteltyt havainnot toimijuuden tiloista juuri tutkimusta varten haastateltujen puheista, joista on etsitty toimijuutta. Siihen, mikä on lopulta toimijuudesta puhutun ja todellisuuden suhde, ei tässä paperissa oteta kantaa.

4 Tutkimustehtävä ja tutkimuksen toteutus

4.1 Tutkimustehtävä ja haastatteluaineisto

Tutkimuksessani selvitän, millaisena vanhoillislestadiolaiset, 20–30 -vuotiaat naiset näkevät oman tulevaisuutensa toimijuusteorian näkökulmasta tarkasteltuna. Tutkin tarkemmin sanottuna sitä, millaisia toimijuuden tiloja naisten ajatukset tulevaisuudestaan pitävät sisällään. Muodostan kuvan vl-naisten tulevaisuuden toimijuudesta käyttäen apuna toimijuuden tiloja, jotka muodostan aineistoanalyysin perusteelta. Näin teen, vaikka Hirsjärvi ja Hurme (2010, 105) huomauttavatkin, että ”hypoteettiset kysymykset, joista vastaajilla ei ole kokemuksia, tuottavat tuloksiksi epätasällisiä vastauksia”. Hypoteettista tässä yhteydessä on tulevaisuuden tutkiminen, mutta kuten aiemmissa luvuissa olen esittänyt, on se varsin mielekästä ja perusteltua tämän tutkimuskysymyksen osalta.

Kvalitatiivisen tutkimuksen pohjalla on aristoteelinen ajatus siitä, että yksityisessä toistuu yleinen. Toisin sanoen tutkittaessa yksittäistä tapausta tarpeeksi tarkasti, tullaan samalla paljastaneeksi se, mikä ilmiössä on merkittävää ja mikä lopulta toistuu, kun tarkastellaan ilmiötä myös yleisellä tasolla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 182.) Kyseessä on siis niin sanottu induktiivinen päättelyn logiikka, jossa edetään yksityisestä yleiseen (Tuomi & Sarajärvi 2003, 95). Näin ollen analyysiluvuissa esittämässä tulkinnoissa rohkenen tehdä tutkimuksen perusteella aineistoa laajempia yleistyksiä.

Haastattelulla kerättyä aineistoa kutsutaan *primaariaineistoksi*, koska se on tutkimuksen tekijän itse tutkimusta varten tuottamaa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 186). Tämän tutkimuksen aineisto kerättiin puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla. Tähän valintaan päädyttiin, koska haastattelutilanteissa oli olennaisinta saada haastateltavat puhumaan omasta tulevaisuudestaan, ja koska juuri teemoittain etenemällä sekä teemoihin liittyviin apukysymyksiin tukeutumalla on yleisesti mahdollista saada aikaan strukturoitua haastattelua enemmän vuoropuhelua haastateltavan ja haastattelijan välille. Teemahaastattelun ”vapaus” suhteessa strukturoituun haastatteluun myös mahdollistaa haastateltavien oman äänen kuulumisen lopullisessa aineistossa, mutta toisaalta edellyttää tutkijan pitävän

haastattelutilanteissa tiukasti kiinni tutkimuseettisistä ohjenuorista. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 47-48.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa keskitytään ymmärtämään tutkimuskohdetta, joten tämänkään tutkimuksen tarkoituksena ei ollut tehdä tilastollisia yleistyksiä. Näin ollen tiedonantajien eli haastateltavien määrää tärkeämmäksi kysymykseksi muodostui se, että haastateltavat tiesivät tutkittavasta ilmiöstä, tässä tapauksessa elämästä vanhoillislestadiolaisena naisena, mahdollisimman paljon tai että heillä oli siitä kokemusta. Haastateltavat olivat siis vanhoillislestadiolaiseen herätysliikkeeseen kuuluvia naisia¹³. (Tuomi ja Sarajärvi 2003, 87-89.)

Haastattelukutsua välitin eteenpäin henkilöiden kautta, joiden tiesin kuuluvan vl-herätysliikkeeseen. Lopulta mukaan ilmoittautui viisi (5) haastateltavaa. Tiedonantajien lukumäärä on muotoutunut pitkälti kahdesta eri syystä. Ensiksi, käytettävissä olevat tutkimusresurssit eli aika ja tutkimukseen käytettävissä oleva raha loivat osaltaan reunaehdot haastatteluiden ja haastatteluissujen tekemiselle. Toiseksi, tiedonantajien löytäminen ei ollut helppoa, vaan kaikkien haastateltavien kontaktoiminen vei lumipallo-menetelmää (ks. esim. Tuomi ja Sarajärvi 2003, 88) hyödyntäen yllättävän pitkän aikaa. Tutkimushaastattelut olivat kestoltaan tunnista puoleentoista tuntia ja litteroitua aineistoa kertyi 113 sivua. Aineistosta on havaittavissa saturaatiota eli samat asiat alkoivat kertautua haastatteluiden edetessä (ks. esim. Tuomi ja Sarajärvi 2003, 89).

Haastateltavien kohderyhmälle asetettiin myös se rajaus, että haastateltavan tuli olla haastatteluhetkellä iältään 20–30 -vuotias. Näin ollen kaikki haastateltavat olivat syntyneet 80- ja 90-luvuilla ja edustivat niin sanottua vl-herätysliikkeen nuorta jäsenkuntaa. Haastateltavien keski-ikä oli haastattelujen tapahtuessa 28,8 vuotta; nuorin haastateltava oli

¹³ Tässä vaiheessa joku voi huomauttaa, että mistä vl-liikkeen murrosajan kontekstissa tiedämme haastateltavien todella olevan liikkeen jäseniä – jokuhan saattaa jo olla liikkeestä eronnut tai ajatella muuten vain ”väärin”. Kysymys on hyvä ja aivan paikallaan esittää. On kuitenkin ymmärrettävä, että tutkijan ei ole mahdollista päästä osaksi toisen ihmisen elämismaailmaa (ks. esim. Varto 1992), eikä hänen täten ole mahdollista arvioida haastateltavan uskonnollista vakaumusta, saati tehdä minkäänlaisia johtopäätöksiä siitä, edustaako haastateltava *oikeaa* vanhoillislestadiolaisuutta. Näin ollen tutkimuksen tekijän täytyy vain luottaa tiedonantajan omaan ilmoitukseen tässä tapauksessa vanhoillislestadiolaiseen herätysliikkeeseen kuulumisesta.

26-vuotias ja vanhin 30-vuotias. Lapsia haastateltavilla oli yhteensä 5, mutta kaikilla haastateltavilla ei ollut lapsia. Haastatteluaineisto kerättiin heinä-joulukuun 2017 aikana.

Koulutustaustaltaan haastateltavat edustivat useita eri aloja. Kaikilla haastatelluilla joko jo oli tai he olivat opiskelemassa itselleen korkeakoulututkintoa. Haastatteluista kaksi tapahtui haastateltavien kotona ja kolme järjestettiin yleisessä, mutta rauhallisessa tilassa. Kahdessa haastattelussa haastateltavalla oli mukanaan lapsia, mikä ei pientä taustahälyä ja ajoittaisia keskeytyksiä lukuun ottamatta tuntunut häiritsevän haastattelujen etenemistä. Nähdäkseni lähes kaikki haastateltavat olivat haastattelutilanteissa suhteellisen rentoutuneita, sillä he vastasivat haastattelukysymyksiin avoimesti, rohkeasti ja syvällisesti pohdiskellen.

Itse haastattelutilanteessa puolistrukturoidun teemahaastattelun kolme käsiteltävää teemaa olivat *koti ja perhe-elämä, työ ja ammatillinen elämä* sekä *vapaa-aika*. Näihin kolmeen teemaan liittyen haastateltaville esitettiin kysymyksiä liittyen heidän tulevaisuuteensa. Esitin kaikille haastateltaville haastattelurunkoon kuuluvat kysymykset ja tein haastatteluissa haastateltavan esiin nostamista teemoista tarkentavia lisäkysymyksiä parhaani mukaan. Sillä, että aineiston keräämisen metodiksi valikoitui haastattelu, jossa haastateltavat saavat ilmaista itseään suhteellisen vapaasti, on pyritty osaltaan tukemaan haastateltavien toimijuutta ja itseilmaisun mahdollisuuksia tutkimuksen kontekstissa¹⁴. Taltioin haastattelut äänittämällä ne nauhurille, numeroin ne yhdestä viiteen (H1-H5) ja litteroin haastattelut pian haastattelujen jälkeen kirjalliseen muotoon. Haastattelulainauksista löytyvät kolmoispisteet tarkoittavat kesken jäänyttä lausetta tai ajatustaukoa ja hakasuluissa olevat kolmoisviivat, [-- -], puolestaan tekstin lyhentämistä kyseisestä kohdasta. Hakasulkujen sisältä löytyvä teksti, esim. [että tältä tuntuu], on tutkimusraportin tekijän lisäys aineistolainaukseen, jotta aineistolainauksen asiayhteys on ymmärrettävissä paremmin. Aineistolainauksen lähdeviittausmerkinnät, esim. (H3, 289), tarkoittavat, että lainaus on peräisin haastattelusta numero kolme ja lainaus alkaa litteroidussa tekstissä riviltä 289.

Yleinen haastatteluja koskeva huomio oli se, että haastateltavat kokivat oman tulevaisuutensa hahmottelut suhteellisen haastavaksi ja jokainen haastateltava sanoi jossakin vaiheessa

¹⁴ Liitteen 2 *Haastattelukysymykset* avulla on mahdollista tutustua tarkemmin haastatteluissa apuna käytettyyn haastattelurunkoon.

haastattelua, että ei ole koskaan tullut ajatelleeksi omaa tulevaisuuttaan juuri siltä kannalta, mitä haastattelukysymys koski. Syynä tähän voi olla se, että haastateltavat eivät todella olleet ajatelleet tulevaisuuttaan, mutta vastaavasti voi olla mahdollista, että haastattelurungon kysymykset olivat tutkijan ensikertalaisuudesta johtuen osin vaikeasti ymmärrettäviä tai liian abstrakteja. Pääosin kysymyksiin vastaaminen tuntui luonnistuvan kuitenkin vaikeuksista.

4.2 Aineiston analyysi

Sisällönanalyysi on yleisesti sellainen perusanalyysimenetelmä, jota on mahdollista käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Sisällönanalyysi on mahdollista ajatella paitsi laveana kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen aineistojen analyysin teoreettisena kehyksenä, myös yksittäisenä aineistoanalyysin metodina. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 93.) Sisällönanalyysia voi tehdä monella tyylillä, esimerkiksi aineisto- tai teorialähtöisesti (Tuomi ja Sarajärvi 2003, 110), mutta tässä tutkimuksessa analyysin lähtökohdaksi valittiin *teoriaohjaavuus*. Aineiston analyysimetodiksi valikoitui puolestaan teemoittelu, sillä teemoiteltaessa ollaan kiinnostuneita nimenomaan siitä, mitä aineistossa sanotaan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 224-225; Tuomi ja Sarajärvi 2003, 95). Mitä nämä tehdyt valinnat sitten tarkoittivat käytännön tasolla?

Teoriaohjaavassa analyysissä teoria on tavallaan apuväline aineistoanalyysin tekemiselle. Kuten olen aiemmin esittänyt, on tämän tutkimuksen keskeinen teoreettinen käsite toimijuus, joten aineistoanalyysivaiheessa toimijuusteoria ohjasi analyysikysymysten muodostamista. Ja edelleen: sen vuoksi, että olen tässä tutkimuksessa kiinnostunut vl-naisten ajatuksista koskien tulevaisuuttaan ja vastaan asetettuun tutkimusongelmaan käyttäen apunani toimijuusteoriaa, valikoitui aineistoanalyysin havaintoyksiköksi *kuvaukset toimijuudesta*.

Etsin siis aineistosta jonkinlaiseen toimijuuteen viittaavia merkityksiä. Toimintaa ja toimijuutta havainnoin aineistosta seuraavia toimijuuden teorian pohjalta muodostettuja analyysikysymyksiä käyttämällä:

1. Mitä aktiivisia tekoja tai toimintaa aineistosta löytyy? Mihin asioihin aktiivisuus liittyy?
2. Mitä päätöksentekoon viittaavia tilanteita aineistosta on havaittavissa?

3. Millaisia valintoja ja missä asiassa aineistossa tehdään?
4. Miten aineistossa otetaan kantaa jonkin asian puolesta tai sitä vastaan?
5. Miten aineistossa vaikutetaan omaan elämään tavalla?
6. Kuka vaikuttaa haastateltavien valintojen / tekojen / suunnitelmien tekemiseen?
7. Miten ja mitä aineistossa puhutaan muutoksesta? Miten muutosdiskurssi liittyy tulevaisuuteen?
8. Miten ja mitä aineistossa puhutaan yksilön elämään kohdistuvista odotuksista? Mihin asioihin odotusdiskurssi liittyy?
9. Näkeekö haastateltava pystyvän vaikuttamaan tulevaisuuteensa itsenäisesti? Millä tavoin?

Haastatteluaineisto käytiin läpi analyysikysymysten avulla ja analyysin jälkeen työpöydällä oli kasa raakahavaintoja siitä, minkälaisia *kuvauksia toimijuudesta* aineistosta löytyy. Tämän jälkeen sisällönanalyysejä jatkettiin raakahavainnot teemoittelemalla, minkä aikana ne käytännössä jaoteltiin laajoihin teemoihin sen mukaan, minkälaisia merkityksiä raakahavaintoon liittyi. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 93-95.) Aineistosta löytyvät isommat teemat olivat *elämänvalintana uskominen* (luku 5), *elämää äitinä* (luku 6) ja *intohimona työ ja itsensä kehittäminen* (luku 7).

Teemoittelun jälkeen aineistoanalyysi eteni varsinaiseen analyysivaiheeseen, jossa teemoista tehtiin ensiksi havaintoja aineiston tuottamista merkityksistä vl-naisten elämään. Koska fenomenologis-hermeneuttisessa tutkimusperinteessä ollaan kiinnostuneita nimenomaan aineiston ymmärtämisestä ja ymmärtämisen pohjalta nousevasta tulkinnasta, alkoi seuraavaksi kuukausien mittainen kehämäinen työskentely, jossa tehtyjä havaintoja ja tulkintoja syvennettiin, osin korjattiin, palattiin alkuun ja pohdittiin aina uudelleen (ks. havainnollistava kuvio esim. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 224). (Tuomi & Sarajärvi 2003, 34-35, 93-121.) Tämän tutkimuksen aineistoanalyysin tulokset esittelen seuraavissa luvuissa 5-8.

4.3 Tutkijan positio ja tutkimuksen luotettavuus

Tämä tutkimusraportti kertoo tutkimuksesta, jonka kohteena on ollut oman lapsuuteni ja nuoruuteni toiseus. En itse kuulu vanhoillislestadiolaiseen herätysliikkeeseen, mutta elämäni ensimmäisten vuosikymmenien viettäminen pohjoispohjanmaalaisella paikkakunnalla on väistämättä vaikuttanut siihen, että vanhoillislestadiolaisuus oli jo kauan ennen tämän tutkimuksen idean syntymistä minulle yhteisönä ja yhteiskunnallisena liikkeenä monella tapaa tuttu. Lapin yliopistossa tehtyjen politiikkatieteen opintojen myötä ymmärrykseni vl-liikkeestä on laajentunut ja syventynyt etenkin tieteellisessä mielessä.

Alkuun todettakoon, että vaikka tutkimukseni on luonteeltaan kvalitatiivista, ei tutkimukseni kaltaisen tieteellisen tarkastelun yhteydessä ole kuitenkaan tarpeen sulkea ulos myös sitä mahdollisuutta, että tutkimusaineistoa olisi voinut lähestyä jossain määrin myös kvantitatiivisesti eli määrällisen tutkimuksen metodein. Tällä tarkoitan, että vaikka edellä mainitut tutkimustyyppit usein sijoitetaankin mustavalkoisesti saman janan eri päihin, olisi ne hyvä nähdä enemminkin toisiaan täydentävinä tutkimussuuntauksina. Kvantitatiivista tutkimusotetta joko täydellisesti tai vaikkapa osittain hyödyntäen olisi tämänkin tutkimuksen aineistosta voinut saada irti nykyisistä tuloksista poikkeavia merkityksiä ja tutkimustuloksia – kuitenkin yhtä paikkansa pitäviä nekin. Tutkimuksen tekeminen oli täten ennen kaikkea metodologisten valintojen tekemistä, ja tehtyjen valintojen sekä tutkijan esiymmärryksen ja kiinnostuksen kohteiden pohjalta määrittyvät puolestaan myös tutkimustulokset. (Ks. esim. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 135-137, 160.) Allekirjoittanut oli siis yksi tutkimusvälineistä (Hirsjärvi & Hurme 2010, 18). Näin ollen tämänkään tutkimuksen tuloksia ei voida pitää niin sanottuna puhtaana objektiivisena tietona, vaan kaikki tieteellinen tieto on siinä mielessä subjektiivista, että sen koostamista ohjaa aina tutkijan oma päätös esimerkiksi käytetystä tutkimusasetelmasta ja tutkimusmetodeista (Tuomi & Sarajärvi 2003, 19).

Esiymmärrykseni tutkimuskohteesta voidaan ajatella vaikuttavan itse tutkimukseen sekä positiivisessa että negatiivisessa mielessä. Se, että tunnen liikettä ja siihen liittyviä tieteellisiä tutkimuksia jo etukäteen, on mahdollistanut minun kohdentaa tutkimukseni varsin ajankohtaiseen ilmiöön. Esiymmärrykseni pohjalta tunnen myös jonkin verran vl-liikkeessä käytettyä kieltä (ks. esim. Nykänen 2012), joten aineiston merkitysten ymmärtäminen ja

tulkitseminen on ulkopuolisuudesta huolimatta ollut minulle jollakin tapaa mahdollista. Ulkopuolisuuteni suhteessa vl-yhteisöön on puolestaan mahdollistanut sen, että olen voinut tarkastella kerättyä aineistoa niin sanotusti kriittisesti ulkopuolelta, ilman vaaraa pitää jotakin aineistosta esiin nousevia merkityksiä esimerkiksi itsestään selvyyksinä; tämä siis, koska en jaa haastateltavien maailmankuvaa. Toisaalta ulkopuolisuus saattoi vaikuttaa haastateltavien löytymiseen negatiivisesti, sillä lähes kaikki haastateltavat totesivat jossakin vaiheessa haastattelua, että tällaisten asioiden puhuminen liikkeeseen kuulumattoman kanssa on heille uutta tai ennen kokematon. Sain prosessin varrella myös kuulla, että tutkimukseni ohjaajan osallisuus tutkimusprosessissa sai jotkut potentiaaliset haastateltavat hylkäämään ajatuksen haastateltavaksi ryhtymisestä¹⁵. Toisin sanoen se, että olen liikkeeseen kuulumattomani tehnyt siihen liittyvää tutkimusta, on voinut saada liikkeen jäsenissä aikaan epäluuloisuutta, synnyttänyt ehkä jopa halun suojautua.

Tämä tutkimus kuuluu laveaan fenomenologis-hermeneuttiseen tutkimusperinteeseen. Tutkimusperinteen erityispiirre on, että ihminen toimii sekä tutkimuksen kohteena että tutkijana (Tuomi & Sarajärvi 2003, 34; Varto 1992, 33-36). Juha Varto (1992, 33) toteaa, että ”kaikki laadullinen tutkimus tapahtuu elämismaailmassa, joten tutkija on osa merkitysyhteyttä, jota hän tutkii”. Tutkijan läsnäolo tutkimuksessa kontekstissa on toisaalta myös laadullisen tutkimuksen tekemisessä välttämätöntä, sillä tutkijalla on mahdollisuus ymmärtää laatuja vain siinä kontekstissa, jossa aineistolla on merkitystä. Tutkijan ei siis ole mahdollista ulkoistaa itseään tutkimustilanteesta ihmistieteellistä tutkimusta tehdessään, vaan hänen on erittäin tärkeää ymmärtää oma paikkansa suhteessa laadullisen tutkimuksen aineistoon sekä pyrkiä aineistoa lukiessa ja aineistoanalyysia tehtäessä tähtäämään sellaiseen lukutapaan, jossa hän osaa tehdä eron luettavan aineiston ja oman elämismaailmansa välille. Aineistoa täytyy siis lukea pitäen kirkkaana mielessä, että *maailma, josta aineisto kertoo, on haastateltavan maailma*, ja ymmärtää täytyy myös se, että edellä mainituista syistä haastateltavan täydellinen ymmärtäminen ei aineistoanalyysin puitteissa tämän vuoksi ole mahdollista. (Varto 1992, 34, 89-90.) Toisin sanoen tutkimusotteeni edustaa Gummesonin (1991) mukaan hermeneuttista paradigmaa eli hyväksyn persoonallisuuteni ja tunteeni vaikuttavat tutkimukseen. Näin aineiston tulkinta ja lukutapa tulevat samalla kiinnittyneeksi

¹⁵ Pro gradu -tutkimuksen ohjaajana toimi Aini Linjakumpu, joka on tutkinut vanhoillislestadiolaista herätysliikettä osin kriittisistä näkökulmista (ks. esim. Linjakumpu 2012, 2015 ja 2018).

tutkimukseni teoreettis-metodologisiin valintoihin ja mahdollisia vääriä aineistoanalyysin tapoja koetetaan aktiivisesti välttää.

Tutkimuksen toteuttamisen yksityiskohtainen kuvaaminen on tärkeää, jotta tutkimuksen lukijalla on mahdollisuus arvioida tutkimuksen luotettavuutta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 232). Janesickin (2000, 393) mukaan kvalitatiivisten tutkimusten kuvauksissa on tärkeää etenkin tutkimukseen liittyvien henkilöiden, paikkojen ja tapahtumien kuvaukset. Joskus vaatimukset tutkimuksen luotettavuudesta, toistettavuudesta ja objektiivisuudesta johtavat kuitenkin siihen, että tutkija päätyy esittämään analyysin tulokset tyyllillä ”aineisto puhuu puolestaan” samalla häivyttään oman kädenjälkensä aineiston analysoinnissa. Tutkimuksen tekijänä minulle oli kuitenkin tärkeää ymmärtää, että puhdasta deskriptiota, kuvailua, ei ole olemassa vaan kaikki tässäkin tutkimuksessa esitetty on väistämättä omien valintojeni muovaamaa, ikään kuin kädentyöni tulosta. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 146.) Näin ollen ja edellä mainitun huomion rohkaisemana tämän paperin analyysiluvuissa esitetään väliin rohkeitakin tulkintoja haastattelututkimuksen laajemmista aikaan, paikkaan ja kulttuuriin liittyvistä yhteyksistä.

Yksi keino laadukkaan tutkimuksen tekemiselle on valmistella tutkimushaastatteluja perusteellisesti esimerkiksi luomalla hyvä haastattelurunko ja miettimällä etukäteen mahdollisten lisäkysymysten teemoja ja jopa valmiita kysymysmuotoja (Hirsjärvi & Hurme 2010, 184). Näin olen tässä tutkimuksessa parhaani mukaan tehnyt. Tämän opinnäytteen puitteissa tehty haastattelututkimus oli kuitenkin ensimmäiseni, joten parantamisen varaa kuitenkin jäi varmasti suhteessa kumpaankin edellä mainittuun. Samoin tutkimusaineistoa litteroidessani huomasin silloin tällöin tekeväni tarkentavia lisäkysymyksiä haastateltavan nykyhetkestä, vaikka minun olisi tietysti pitänyt suunnata haastateltavan huomio nimenomaan tulevaisuuteen. Jälkeenpäin olen laittanut nämäkin virheet aloittelijan pitkään piikkiin ja selittänyt tutkijan roolista irtautumistani myös sillä, että haastateltavien kertomusten kuunteleminen oli aiheesta innostuneelle välillä niin mielenkiintoista, että se johti fokuksen hetkelliseen unohtamiseen. Suurimmalta osin haastattelutilanteissa esitetyt tarkentavat lisäkysymykset kuitenkin olivat tutkimusongelman kannalta relevantteja.

5 Elämänvalintana uskominen

Ymmärtääksemme sitä perustaa, jolle vanhoillislestadiolaisten nuorten naisten ajatukset tulevaisuudesta rakentuvat, on haastatteluaineiston analyysin auki kirjoittaminen mielekästä aloittaa kaikkein keskeisimmästä aineistoanalyysin tuloksesta. Tulevaisuuden näkymä, josta puhuttiin määrällisesti ja sisällöllisesti muita aiheita enemmän ja joka lävisti aiheena kaikkea käytyä keskustelua, oli *usko Jumalaan*. Vanhoillislestadiolainen uskonnollisuus ja ”halu säilyä uskomassa” oli haastattelemini nuorten naisten elämän perusta. Uskominen oli osa nykyisyyttä, mutta hyvin vahvasti myös kaikkia tulevaisuuden suunnitelmia sekä toimintoja määrittävä tekijä. Tässä luvussa esittelen ensimmäisenä aineistoanalyysin tuloksen eli sen, millä tavalla uskonnollisuus vaikuttaa toimijuuden hahmottumiseen ja teen tulkintoja analyysin myötä tehdyistä havainnoista.

5.1 Valittu vanhoillislestadiolaisuus

Haastatellut naiset kokivat vanhoillislestadiolaisen uskon mukaan uskomisen ennen kaikkea henkilökohtaisena päätöksenä ja valintana. Päätöksen uskomisesta he olivat tehneet jossakin elämänvaiheessaan. Päätös pysyä uskomassa oli tapahtunut joko teini-ikäisenä tai myöhemmin aikuisena, kuten kaksi haastateltavaa kuvaa:

”Mutta sitten... silloin ripariaikana niin sitten, jotenki alko ajattelee niitä asioita, ja sitten mä sain niinku enemmän ystäviä, vanhoillislestadiolaisia ystäviä nii sitten silloin, tota tavallaan, tuli se niinku... vahvaksi se usko itselle ja alkoi miettiä oikeesti niitä asioita omalta kannalta ja silloin mulla vahvistui semmonen, että haluan pysyä tässä porukassa ja haluan uskoa sillai.” (H2, 54.)

”No oon siis syntynyt vanhoillislestadiolaiseen perheeseen... ja tuota sitten kasvanut siinä ja... sitten... niinkun, nyt koen sillain, että on niinku aikuisenakin, että päättänyt, että haluan siinä niinku elää, siinä yhteisössä. Ja koen sen niinku itselle tärkeäksi, elämän tärkein asia se on se usko ja... niin että se on tärkeä asia mulle.” (H3, 21.)

Vanhoillislestadiolaiseen herätysliikkeeseen syntyminen ja liikkeeseen sisälle kasvaminen on yleisin tie, jota myöten herätysliikkeen jäseniksi päädytään (Rantala 2018, 4). Myös haastattelemini naisten keskimääräinen elämänpolku edustaa tässä suhteessa keskimääräistä uskovaisen elämänpolkua. Uskominen näyttäytyi aineistossa sellaisena aktiivisena asiana, jonka haastateltavat kuvasivat valitsevansa elämäänsä yhä uudelleen ja

uudelleen vaikka päätös pysyä uskomassa olisikin jo tehty. Näin eräs haastateltava kuvasi omia yhä uudelleen tapahtuvia uskomiseen ja elämiseen liittyviä valintoja suhteessa lasten kasvattamiseen:

”Tulevaisuudessa sitä joutuu miettiä uudestaan aika monta juttua... joutuu miettiä sitä että... mitä haluaa tavallaan opettaa lapselle... kun mää mietin... Tuli mieleen ainakin se, niinku... jos miettii tuota musiikkia... se on semmoinen niinku tavallaan... miten sitä kutsuis... semmoinen... siis, mitä nyt musiikkia soi joka paikassa... hirveen rytmikästä tai tämmöistä, niin se on semmoinen, mitä ei tavallaan... Mikä on ollut vähän sellainen... ei-hyväksyty juttu... mutta itsellä ainakin tulee silloin tällöin kuunneltua, tai tavallaan että mää nyt kuuntelen sellaista musiikkia mitä mää haluan, mutta mää en halua opettaa mun lapselle sitä, että se kuuntelis. [---] Niin että tavallaan noita joutuu miettimään varmaan, että itse ehkä saattaa nyt tehdä paljon asioita, mitä ei halua opettaa lapselle, mikä on vähän tekopyhää (nauraa huvittuneesti) mutta... mutta niin että niitä joutuu ehkä vähän miettimään monesti uudestaan... Semmoisia. Et miten tavallaan... mitä haluaa lapselle opettaa, ja millain haluaa olla esimerkkinä lapselle.” (H2, 717.)

Uskomisen tulevaisuudessa määrittäyty henkilökohtaisten valintojen lisäksi siis myös ympärillä olevien ihmisten kautta tai suhteessa heihin – yllä olevassa aineistolainauksessa suhteessa *lapsiin*. Muiden ihmisten ja yhteisön läsnäolo omissa uskon valinnoissa on vanhoillislestadiolaisuuden kontekstissa aiemmin tässä tutkimusraportissa esitetyn mukaisesti tietysti varsin yleistä ja osana yhteisön sisällä aikuiseksi kasvaneen naisen uskonnon toteuttamisesta jopa luonnollista. Yllä olevasta aineistokatkelmasta käy kuitenkin ilmi se kiinnostava seikka, että haastateltava tiedostaa oman uskonnollisuuden toteuttamisensa ja arkisen toimintansa vaikutuksen kasvattamiensa lasten elämään ja uskonnollisuuteen: naisen omissa (tietoisissa) valinnoissa tiivistyy siis se uskonnollinen ja arkinen tietous vanhoillislestadiolaisena elämisestä, jota he edelleen välittävät eteenpäin jälkipolvilleen, tuleville vanhoillislestadiolaisen yhteisön ylläpitäjille. Toisin sanoen, myös tämä aineistoanalyysi tukee osaltaan sitä näkemystä, jonka mukaan naiset toimivat uskonnollisen tiedon eteenpäin välittäjinä ja näin ollen uskontojen niin sanottuina peruspilareina (ks. esim. Ahonen & Vuola 2015, 10). Näihin vl-liikkeen murrostilan kannalta mielenkiintoisiin havaintoihin palataan vielä tarkemmin luvussa 6 *Elämää äitinä*.

Siinä missä naisten uskomisen määrittäyty aineistossa paitsi suhteessa lapsiin, on oma merkityksensä myös aikuisilla yhteisön jäsenillä. Vanhoillislestadiolainen aikuinen yhteisö ja aikuisten välinen yhteisöllisyys näyttäytyy aineistossa haastateltujen naisten omaa

uskonvalintaa tukevana tekijänä. Matkaystävien eli samoin uskovien merkitys myös omassa uskon kilvoittelussa näyttäytyy suurena tässä hetkessä ja tulevaisuudessa:

”Kyllä minä uskon, että uskolla on kuitenkin niinku omaan elämään tosi suuri merkitys... mutta ennen kaikkea niinku niiden tavallaan... sanotaan, että matkaystävien takia. Että niinku... kelle voi oikeasti kertoa niistä oman elämän vaikeuksista ja totta kai on tärkeää niinku myös kuulla sitä... sanaa. Ja niinku... Suviseuroja ja tämmöisiä. Ne on niinku tärkeitä ja keskusteluiltoja ja tuollaisia. Mutta niin. Mutta kyllä niinku pidän tosi tärkeänä sitä ystävien, niinku uskovaisten ystävien näkemistä ja eri elämäntilanteissa olevien ystävien niinku, niitten kanssa juttelua ja. Ja myös tulevassakin.” (H4, 679.)

Haastateltavien mukaan uskon asiat ovat mielessä tasaisin väliajoin ja usko liittyy vahvasti naisten omiin elämänvalintoihin:

”Uskon asiat on voimakkaasti mielessä, paljon siis... Päivittäin. Jos ei ihan päivittäin, niin kuitenkin viikoittain, niin niitä mieltii ja tuota... Mieltii omia elämänvalintoja, että sillä tavalla se niinku on mielessä paljon.” (H4, 28.)

Haastateltavat kokivat uskomisen kulkevan mukana elämässä aina vanhuuteen asti. Näin eräs haastateltava kuvasi sitä, miten uskomisen myös yhdistää uskovaisia sukupolvesta toiseen:

”Niin toivois, että sitten ku itsekin on vanha niin sitten taas niinku kuulis myös nuoremmilta (uskon sanomaa [/ MP]), että ei tavallaan niinku sokeudu siihen niinku... Että pysyis semmoinen niinku, että pystyis ymmärtään muitakin, muissa elämäntilanteissa olevia ja... sitä kautta näkemään, että kaikki on saanut niinku sen saman uskon tavallaan.” (H4, 689.)

Puhe naisten omakohtaisesta uskosta ja ennen kaikkea omaan elämään valitusta uskonnollisuudesta oli haastatteluaineistossa kaiken kaikkiaan hyvin näkyvää ja kaikkea tulevaisuuteen liittyvää toimintaa läpäisevää¹⁶. Naisten suhde uskonnollisuuteen oli niin

¹⁶ On paikallaan huomauttaa, että tällaista aineistosta nousevaa vahvasti uskonnollista puhetta kohtaan voidaan tämän tutkimuksen kontekstissa esittää myös kritiikkiä toteamalla, etteivät haastatellut edusta vl-naisia ”oikealla tavalla”. Yhtäältä voidaan siis väittää, että haastateltaviksi ilmoittautuneet olivat todennäköisesti suhteellisen varmoja omasta vanhoillislestadiolaisesta identiteetistään ja jo lähtökohtaisesti valmiimpia puhumaan (uskonnollisesta) elämästään kuin arpomalla liikkeen parista haastattelututkimukseen valittu naisinen informanttien ryhmä olisi ollut. Toisaalta, haastateltavien vahva tapa ilmaista uskonnollisuutta ja oman uskonnollisuuden valitsemista voi juontaa juurensa myös median vl-naisia kohtaan luomista ennakkoluuloista, joita haastateltavilla tavallaan oli haastattelun aikana omilla aktiivisilla uskonilmaisilla mahdollisuus kumota. Tätä tutkimusta ei kuitenkaan ole tehty ”oikeanlaisen” vl-naisen löytämiseksi, vaan sen analysoimiseksi, miltä tulevaisuus näyttää haastateltujen vl-naisten elämässä toimijuusteorian näkökulmasta.

vahvasti kiinnittynyt jopa pienimpiin arkisiin askareisiin, ettei uskonnon merkityksestä heidän elämässään jäänyt epäselvyyttä. Se, millaista vanhoillislestadiolaista uskoa he sitten elämässään vaikuttivat tulevaisuuden suhteen toteuttavan, on kuitenkin vielä eri asia ja selviää askel askeleelta tämän tutkimusraportin analyysilukujen myötä.

Toisin sanoen vaikuttaa siltä, että haastatellut vl-naiset ovat sekulaarifeministisen uskonnontutkimuksen perusväittämän¹⁷ vastaisesti hakeutuneet vapaaehtoisesti sellaisen uskonnollisen liikkeen piiriin, jossa sukupuolesta ja sukupuolirooleista ajatellaan konservatiivisesti. Näin ollen aineistoanalyysin tässä vaiheessa on hylättävä ajatus uskonnon pelkästään naisia alistavasta luonteesta ja keskittyttävä tarkastelemaan muita aineistosta nousevia uskonnon, sukupuolen ja vallan ilmentymiä toimijuuden näkökulmasta. Toimijuutta tarkastelemalla voidaan tehdä analyysia naisten elämästä nimenomaan heidän omista valinnoistaan käsin (Kupari & Tuomaala 2015, 163-164).

5.2 Arkinen epävarmuus

Toinen tulevaisuuden uskonnollisuuteen liittyvä ja aineistosta selkeästi esille noussut nuorten naisten toimijuutta rakentava elementti liittyi epävarmuuden kanssa elämiseen. Tämän tutkimuksen kontekstissa epävarmuuden kanssa eläminen kiinnittyi ennen kaikkea haastateltujen naisten valintaan olla käyttämättä ehkäisyä eli toisin sanoen päätökseen vastaanottaa vanhoillislestadiolaisen uskon mukaan kaikki lapset, jotka Jumala heille suo. Perhesuunnittelun jättäminen Jumalan tehtäväksi johtaa naisten elämässä siihen, että he eivät tiedä ovatko he seuraavassa kuussa raskaana, montako lasta heidän perheeseensä tulevina vuosina syntyy tai miltä arki näyttää vaikkapa kymmenen vuoden päästä. Tulevaisuudesta on hankala tietää mitään varmaa:

”Se on vähän vaikeaa...Niin siis, joo, mä mietin sitä, että kun... se on vaikea ajatella, että kun ei tiedä... monet on varmaan... jos miettii näin niinku normaaleja, ei lestadiolaisia ihmisiä, niin niillä on niin selvä se, että hankkiiko ne enemmän, tai ei se aina oo selvä, mutta... ne tekee sen päätöksen, että ne ei vaikka hanki enempää lapsia.

¹⁷ Useiden tutkimusten mukaan etenkin sekulaarifeministien kompastuskiveksi on muodostunut kykenemättömyys ymmärtää, että myös jälkimoderneissa yhteiskunnissa naissukupuolen edustajat hakeutuvat vapaaehtoisesti sellaisten uskonnollisten liikkeiden piiriin, joiden käsitys sukupuolesta ja sukupuolirooleista ei ole moderni ja joissa ei jaeta esimerkiksi moderneja ajatuksia sukupuolten välisestä tasa-arvosta. (ks. esim. Bracke 2008).

Mut kun mulla se on niinku niin avoimena, että mä en tiedä... jos me saadaan lapsia niin sitten meille tulee niitä lapsia, mutta... kun se on... ei riipu itsestä se asia. Niin niin tota, niin se on vaikee sanoa et minkälaista se arki on, se riippuu niin siitä, että saadaanko me enemmän lapsia. Jos meillä on vaan yksi lapsi, niin... niin, en mä tiedä...” (H2, 144.)

”MP: Niin onko se siis sun omissa käsissä, että saatko lapsia tai ei?

H2: No eihän se oo! Sillain mä kyllä ajattelen ihan täysin. Se on huomattu.” (H3, 645.)

”Sittenhän sen tietäis [onko lapsia tulevaisuudessa], jos sen kovastikin suunnittelis suuntaan tai toiseen, mutta ko ei... ei. Se ei oo niinku sillain kuvioissa mukana sellainen perhesuunnittelu niin, sitten se... menee sitten näin.” (H1, 466.)

Nykyisessä modernissa yhteiskunnassa epävarmuuden kanssa elämisestä voisi käyttää myös sanamuotoa *epävarmuuden sietäminen*. Aineistossa epävarmuus ei kuitenkaan pitänyt sisällään sanaan *sietäminen* yleensä liittyvää negatiivista konnotaatiota. Epävarmuus näyttäytyi ennemminkin uskomisesta seuraavana arkisena asiana, jonka kanssa elämiseen oli jo jollain tavalla totuttu:

”Tai silleen tuntuu, että niin semmoista arkista päivä kerrallaan elämistä tää on, että... vaikea tietää, että onko iso perhe vai... onko meidän lapset tässä vai tuleeko niitä enempää, niin en tiiä...” (H1, 54.)

Ehkäisyn käyttämättä jättämisen vaikutus eli epävarmuuden syntyminen suhteessa haastateltujen naisten tulevaisuuden arkeen on asia, jonka he myös itse tiedostivat:

”Niinku varmaan huomaat, niin tässä aina tää lapsijuttu on aika iso... tai sillain että... niinku... itsekin tässä ko kuuntelee, niin joka asiassa, että ´jos tulee´, ´jos ei tuu´ (nauraa) niin niin tuota... niin. Se on semmoinen...” (H3, 633.)

Epävarmuuden kanssa elämisen näkyminen aineistossa näinkin vahvasti on siinä mielessä kiinnostava aineistoanalyysin tulos, että se(kin) määrittää naisten tulevaisuuden kuvia hyvin perustavanlaatuisella tavalla – samoin kuin teki edellä esitelty uskomisen Jumalaan vanhoillislestadiolaisen uskon mukaan. Epävarmuuden säikeet kietoutuivat paitsi perhettä ja lasten saamista koskevien asioiden ympärille, mutta ne loivat kysymysten varjon myös naisten tulevaisuuteen liittyvien henkilökohtaisten kehittymistavoitteiden päälle. Muun muassa näin aineistossa kuvattiin lasten saamiseen liittyvän epävarmuuden ja omien tulevaisuuden haaveiden, tässä tapauksessa lisäkouluttautumisen, vastakkainasettelun aiheuttamaa arvostiriitaa:

”Mutta jos tulis vaikka uusia lapsia ja ne olis vaikka vielä ihan pieniä... niin niin sitten pitäis just miettiä sitä, että... valitseeko sen oman opiskelun vai jääkö vaikka vielä kotiin. Ja se vois olla vaikea paikka.” (H3, 417.)

Toisin sanoen naisten oli aineiston mukaan helpompi sitoutua lasten vastaanottamiseen vanhoillislestadiolaisen uskon mukaisesti kuin hyväksyä automaationa myös lasten vastaanottamisen vaikutukset omiin henkilökohtaisiin kehitystavoitteisiinsa. Tulkitsen edellä esitettyä havaintoa niin, että haastateltujen vanhoillislestadiolaiset naiset kokevat lasten vastaanottamisen tulevaisuudessa jollain tavalla helpompana ja ensisijaisempana valintana kuin lasten hoitamisen kotona eli kotiäitiyden. Kotiäitiyden toissijaisuus tarkoittaa tässä tapauksessa myös sitä, että toissijaiseksi muuttuu samalla kotiäidin kotona tekemä lasten (uskonnollinen) kasvatustyö ja vanhoillislestadiolaisen opin siirtäminen eteenpäin herätysliikkeelle perinteisellä tavalla. Lasten vastaanottaminen ja kotiäitiys eivät siis kulje käsikädessä, eikä ensimmäinen johda suoraan toiseen, vaan kotiäitiyden totuttaminen on vain yksi monista vaihtoehdoista mitä nainen voi tehdä lasten synnyttämisen jälkeen.

Epävarmuusdiskurssin olemassaolon voidaan ajatella jollain tavalla olevan myös ennalta-arvattavaa haastattelututkimuksessa, jossa tutkimuksen kohderyhmänä ovat vanhoillislestadiolaiset naiset. Sen löytyminen aineistosta kuitenkin alleviivaa sitä, haastateltujen joukko on valinnut elävänsä lasten vastaanottamisen osalta vanhoillislestadiolaisen uskon perinteiden mukaisesti, toki aiemmassa kappaleessa mainituin reunaehdoin. Toisin sanoen vanhoillislestadiolainen oppi on lasten vastaanottamisen osalta siirtynyt aiemmilta vuosikymmeniltä muuttumattomana myös osaksi heidän uskonnollisuuttaan ja haastatteluaineiston mukaan myös he haluavat elää oppimallaan tavalla tulevaisuudessa. Koko herätysliikkeen elinvoimaisena pysymisen kannalta tämä tarkoittaa tietysti sitä, naiset ovat ottaneet vastaan liikkeessä heille tarjotun reproduktiotehtävän eli he tulevat pitämään henkilökohtaisten elämänvalintojensa kautta koko herätysliikettä elinvoimaisena synnyttämällä vanhoillislestadiolaiseen herätysliikkeeseen uusia jäseniä (vrt. esim. Nykänen 2012, 60, 107-108). Uskonnollisuus määrittää haastateltujen nuorten naisten toimijuutta siis varsin perustavanlaatuisella tavalla.

5.3 Uskonnollisuuden muokkaaminen omaan elämään sopivaksi

Kolmas vanhoillislestadiolaiseen uskonnollisuuteen ja naisten tulevaisuuden näkymiin liittyvä toimijuutta määrittävä tekijä liittyi tapoihin toteuttaa vanhoillislestadiolaista elämäntapaa ja uskonnollisuutta totutusta poiketen. Haastatellut naiset kokivat henkilökohtaisen uskon Jumalaan tärkeäksi osaksi elämäänsä, mutta vanhoillislestadiolaisuuden perinteiset normit ja niiden noudattaminen ei aineiston mukaan näyttäytynyt heille aivan yhtä itsestään selvänä asiana.

Aineistosta nousi esille, että naiset tekivät tietoisesti asioita vanhoillislestadiolaisesta opista ja yhteisössä hyvänä katsotuista toimintatavoista poiketen. Toisin toimiminen kyllä pohditutti naisia, mutta siitä ei silti koettu huonoa omaatuntoa. Näin haastateltava pohti esimerkiksi omaa suhdettaan television ja elokuvien katseluun sekä sen opettamiseen jälkikasvulle:

”Niin se on semmoinen, ku vanhoillislestadiolaisuudessa ei periaatteessa hyväksytä elokuvia tai sarjoja... mutta se on taas semmoinen mikä... aika suurin osa... (ulkopuolinen häiriö) että aika moni hyväksyy sillain ja se on semmoinen asia mistä varmaan... aika monet joutuu tavallaan... tai minkä monet mieltii ite ja sitten kattoo vaan... mä oon itse ajatellut sen niin että se ei sinänsä oo mitenkään semmonen tavallaan synti, mutta se että minkälaisia sarjoja tai elokuvia sitä kattoo, niin et ei kato tavallaan sellaisia vahingoittavia... Niin kyl mä voisin kuvitella että mä katon, jos mä mun lapsen kanssa katson niin sitten mä katson. [---] Mutta niin, että kyllä mä voisin kuvitella että tulee mun lapsenkin kanssa katsottua, en mä siis sano että vienkö mä häntä vaikka elokuvaan mutta että kyllä varmasti tulee katsottua elokuvia vaikka mun lapsenkin kanssa... Mutta sitten taas tavallaan yrittää vaan niinku... opettaa sillain että... katotaan tavallaan niinku järkeviä, että ei katota just vaikka... et jos on vaikka joku ikäraja, niin sitten on just se ikäraja, eikä sitten katsota sitä.” (H2, 561.)

Naiset pohtivat vanhoillislestadiolaisuuden uskonnollisten normien sopivuutta omaan elämäänsä tulevaisuudessa myös liittyen perhesuunnitteluun. Yhtäältä aprikoiitiin omaa tulevaisuuskantaa herätysliikkeen ehkäisykieltoon ja pohdittiin tarvetta mahdollisesti joskus käyttää ehkäisyä. Toisaalta puntaroitiin mahdollisuutta siihen, ettei saadakaan (lisää) omia lapsia ja mietittiin omaa kantaa hedelmöityshoitoihin osallistumisesta. Vaikka aiemmassa luvussa esitetyn mukaisesti haastatellut nuoret naiset olivat valmiita jättämään perhesuunnittelun vl-opin mukaisesti Jumalan käsiin, antoivat he itselleen kuitenkin mahdollisuuden toisenlaisiinkin vaihtoehtoihin päätyemisestä. Muun muassa näin yksi haastateltu kertoi omista lasten saamiseen ja tulevaisuuteen liittyvistä ajatuksistaan:

”Mutta siis todennäköisesti...siltoin [jos ei tulisi lisää lapsia] joutuis tekeen sen valinnan, että lähteekö vaikka lapsettomuushoitoihin ja yrittämään lisää... ja todennäköisesti... kyllä me varmaan yritettäisiin. Mutta, niin... (huokaus) Mutta sitten taas, jos on lisää lapsia ja jos niitä tulee enemmän, niin siltoin sitä joutuu varmasti miettiin tuota ehkäisyasiaa, että jaksako... koska... mä oon ehkä aika kärsimätön ihminen niinku äitinä, mää oon huomannu että... kyl mää väsähdän kotona ollessa vähän siihen ja, tai siis silleen niinku turhaudun helposti. Niin niin, se on yksi semmonen... (huokaus) valinta, jonka joutuu tekeen varmaan uudestaan ja uudestaan sen ehkäisyasian kanssa... jos niitä lapsia tulee enemmän.” (H2, 178.)

Toisin sanoen asia, joka aiheuttaa naisten elämään edellisessä luvussa esitellyn mukaisesti suurimman epävarmuustekijän, nousi esille selkeimpänä osa-alueena myös pohdinnoissa vl-perinteen toistamisesta totutusta poiketen. Naiset jättivät oven auki sille, että jos Jumalan perhesuunnittelu ei miellytä, voivat he tehdä asian suhteen myös omia henkilökohtaisia valintojaan – ja siitä huolimatta pysyä uskomassa. Ehkäisykiellon kyseenalaistaminen on vl-liikkeen murrosajassa tuttua myös nettikeskusteluista (ks. esim. Hintsala 2017). Haastatellut naiset ovatkin näiden pohdintojensa myötä osa vanhoillislestadiolaisuuden murrosta ja heidän ajatuksensa edustavat myös tietynlaista muutosta suhteessa perinteisiin vanhoillislestadiolaisiin elämänarvoihin.

Kiinnostava havainto oli myös naisten halu erottaa oma henkilökohtainen usko perinteisesti vanhoillislestadiolaisuuteen kuuluvasta yhteisöllisiin tapahtumiin osallistumisesta. Vaikka rauhanyhdistystoimintaa pidettiin lähtökohtaisesti tärkeänä asiana, nousi aineistosta esille nuorten naisten halu ottaa toimintaan osaa maltillisesti:

”Mutta mua ei kiinnosta se rauhanyhdistyksen toiminnassa semmoinen... oikeesti vastuunottaminen. Ihan, tuota... yksi syy on se, vaikka tiedän, että... että voidaan seuroja järjestää, niin pitää olla semmoista niinku toimintaa. Mutta... sitten siellä on niin paljon semmoista, ensinnäkin se sitoo tosi paljon, että jos lähtee mukaan semmoiseen niinku... varsinkin johonkin tuota... toimikuntiin. Niin se on sitovaa ja sitten myöskin tuota... että on niin monissa seurakunnissa ollut niin isoja ristiriitoja, että se... että mä en halua... yhdistää liikaa sitä uskoa ja sitten sitä rauhanyhdistyksen toimintaa. [---] Niin niin... jotenkin tuntuu, että jos pystyis pitää sen semmoisena... isossa seurakunnassa se on aika helppoa olla jonkin verran näkymätön.” (H5, 573.)

Ristiriitojen pelko ja ennen kaikkea halu välttää niitä oli tärkein syy pitää rauhanyhdistysten toiminta erossa omasta henkilökohtaisesta uskosta. Haastateltavat pohtivat myös henkilökohtaista käyttäytymistään yhteisössä ja nostivat esille, että eivät halua myöskään itse aiheuttaa eripuraa yhteisöön:

”Toivon, että jotakin, joku semmoinen rooli, mikä niinku... missä pystyy itsekin antamaan jotakin sinne, mutta että se ei olis liian semmoinen... mihin liittyis mitään ristiriitoja että. Että... koska en minä niinku semmoiseksi ärsyttäväksi keittiötalkoolaisiksikaan muuttua, joka sitten vaan tiuskii toisille.” (H4, 708.)

Yleisesti rauhanyhdistyksellä käyminen nähtiin siis tulevaisuuteen kuuluvaksi toiminnoksi, mutta yhteisön sisäiset ristiriidat ovat nuorten naisten mielessä jääneet jollakin tavalla varjostamaan keskusyhdistysjohtoista toimintaa. Kun palautetaan mieliin, että herätysliikkeen sisällä on ylläpidetty perinteisesti yhteisöä ja saarnattu oikeanlaisesta vanhoillislestadiolaisesta uskosta nimenomaan rauhanyhdistystoiminnan kautta, asettuu havainto kiinnostavaan valoon. Tulkitsenkin aineiston pohjalta näyttävän siltä, että vanhoillislestadiolaisen yhteisön merkitys oikeanlaisen vl-uskonnollisuuden ja elämäntavan määrittäjänä sekä ylläpitäjänä voi olla tulevaisuudessa herätysliikkeeseen kuuluvien elämässä pienempi kuin menneinä vuosikymmeninä. Vanhoillislestadiolaisen uskon ytimessä on nuorten naisten mukaan ennen kaikkea omakohtainen usko Jumalaan ja itsenäisesti määritelty tapa elää uskonnollista elämää, ei niinkään pakonomainen tarve ottaa osaa vanhoillislestadiolaisen yhteisön kokoontumisiin tai yhteisön ylläpitotoimiin¹⁸. Naisten elämässä ei nouse merkittävään asemaan myöskään tarve toteuttaa vanhoillislestadiolaista elämäntapaa ja oppia oppikirjamaisen tarkasti, vaan uskonnollisia tapoja koetaan mahdolliseksi muokata vastaamaan oman elämän toiveita.

Naisten yksilöllinen toimijuus ja itsen asettaminen yhteisön edelle myös uskonnollisissa asioissa nousee haastateltujen nuorten naisten ajatuksissa yhteisöllistä toimintaa tärkeämmäksi tekijäksi tulevaisuudessa. Tämä taas vaikuttaa suoraan siihen, mihin suuntaan vanhoillislestadiolainen uskonnollisuus ajan myötä kehittyy. Samoin nuorten naisten tulevaisuuskuvista läpi pilkottanut yksilöllisten valintojen korostaminen vaikuttaa suoraan siihen, kenen käsissä voidaan ajatella olevan vallan määrittellä mitä vanhoillislestadiolaisuus on tulevaisuudessa; onko se yhteisönormeja ylläpitävällä Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistyksellä vai liikkeisiin kuuluvilla (nuoremman sukupolven) yksilöillä, joita on kutsuttu myös liikkeen tulevaisuuspotentiaaliksi?

¹⁸ Tässä vaiheessa huomautan, että aineiston mukaan puhtaasti seuroissa käyminen ja sanan kuuleminen oli edelleen haastatelluille tärkeää, mutta nimenomaan yhteisön ylläpitotoimiin (toimikuntatyö rauhanyhdistyksillä yms.) osallistumiseen suhtauduttiin maltillisesti.

Aineistoanalyysin tulosten tulkintaa toimijuusteorian näkökulmasta voidaan jatkaa vieläkin teoreettisemmalle tasolle. Tutkimusraportin toimijuutta esittelevässä luvussa nostettiin esille, että toimijuus on ennen kaikkea aktiivista ja suunnitelmallista toimintaa. Toiseksi, ”[t]eoreettisesti toimijuus edellyttää jonkinlaista valintaa. Se on olemassa silloin, kun on toisin tekemisen [---] mahdollisuus” (Ronkainen 2006, 521-532). Toisin sanoen, toimijuus on vanhoillislestadiolaisten naisten elämässä läsnä silloin, kun aktiivisen ja suunnitelmallisen toiminnan osalta on mahdollisuus valintaan tai muutoksen tekemiseen. Muutos on teorialuvussa esitellyn mukaan ymmärretty tässä tutkimuksessa esimerkiksi tapaisuuksien – eli asioiden toistamista (kulttuurisesti) opituilla tavoilla – muuttumiseksi ja jopa murtumiseksi.

Naisten uskonnollisuuteen liittyvässä toiminnassa korostui aineistoanalyysin mukaan heidän aktiivinen päätöksensä valita vanhoillislestadiolainen elämäntapa niin nyt kuin tulevaisuudessa. Haastatellut kertoivat pohtineensa tahoillaan sekä uskon valitsemista että vanhoillislestadiolaisen uskon myötä tulevan arkisen epävarmuuden kanssa elämistä, mikä antaa viitteitä siitä, että haastatelluilla olisi ollut näiden asiakokonaisuuksien suhteen olemassa muitakin vaihtoehtoja – eli yllä mainittu toisin tekemisen mahdollisuus. Toimijuusteoriaan kiinteästi kuuluva ajatus muutoksen potentiaalista näkyy aineistossa puolestaan niissä pohdinnoissa, joita haastateltavat kävivät esimerkiksi uskonnollisuuden muokkaamisesta omaan elämään sopivaksi. Nämä pohdinnat paljastavat toimijuuden muutoksen potentiaalin liittyvän ennen kaikkea mahdollisuuteen tehdä asioita aiemmasta opitulla tavalla poiketen eli toisin sanoen muuttaa sitä tapaisuutta, jonka mukaan vanhoillislestadiolaista uskonnollisuutta on aiemmin nuorten naisten elämässä toistettu.

Kaiken aiemmin esitetyn perustella voidaankin havaita, että siinä missä vanhoillislestadiolainen herätysliike on menneinä vuosikymmeninä ollut tunnettu sen konservatiivisesta suhtautumisesta niin yhteiskunnallisiin kuin uskon oppeihin liittyviin muutoksiin, edustavat liikkeeseen kuuluvat nuoret naiset tämän haastattelututkimuksen perusteella itseasiassa vastakkaista poolia eli tietynlaista muutosvoimaa ainakin uskonnollisuuden toistamiseen liittyvissä kysymyksissä.

6 Elämää äitinä

Toinen vanhoillislestadiolaisen nuorten naisten tulevaisuutta määrittävä tekijä on aineistoanalyysin perusteella *äitinä oleminen*. Kuten edellisessä luvussa kävi ilmi, äitiys on vahvasti yhteydessä uskonnolliseen toimijuuteen ja päätös vanhoillislestadiolaisen opin mukaan elämisestä lävistää haastateltujen ajatuksia myös äitiydestä. Tässä luvussa esittelen, miten tulevaisuuden äitiys määrittää ja rakentaa nuorten naisten toimijuutta, miten se näkyy aineistossa ja samalla tulkitsen havaintojani tämän tutkimuksen tutkimuskysymyksen näkökulmasta.

6.1 Äidiksi Jumalan siunauksesta tai omasta tahdosta

Kuten aiemmin on jo käynyt ilmi, tulevaisuuden potentiaalista äitiyttä edeltää naisten valinta luovuttaa päätös äidiksi tulemisesta Jumalan käsiin. Tulevaisuuden äitiys edellyttää siis epävarmuustekijöiden kanssa elämistä, mutta siihen ollaan valmiita sitoutumaan, sillä oma usko Jumalaan on niin perustavanlaatuinen lähtökohta elämälle. Luottoa Jumalan suunnitelmaan kasvattavat myös aiempien sukupolvien äitien päätökset toimia samoin. Näin eräs haastateltava kuvaa sisäistä keskustelua, jonka hän on käynyt itsensä kanssa lasten vastaanottamisen osalta:

”Ja sitten ehkä myös sen, että vaikka niinku itseä pitää kuunnella, niin kuunnella myös sitten niinku sitä... sitä Raamatun opetusta tai, tai jotenkin myös sitä näkemystä, että... että lapset on, annetaan niinku lahjana, että, ei niinku liikaa lähde miettimään sen, semmoisen niinku oman elämän ja hyvinvoinnin edistämistä, että... miettii myös sitä, että mikä... mikä on niinku tärkeää tai että kelle, tai just sitä niinku lasten vastaanottamista, että sitä... sitä aatellaan, että... lapset on niitä... niinku vähimpiä tai niinku mitkä vähiten voi vaikuttaa asioihin, että. Että ne on niitä Jumalan lahjoja ja... sitä pitää jotenkin, tai se ajatus pitää niinku muistaa, että ne on niitä, jokainen. Eikä vaan niin, että sillä että mikä on mulla itellä nyt tässä, on kaikki hyvin ja mikä olis niinku vain semmoista omaa hyvää oloa tuottavaa milläkin hetkellä, niin... Ja että jotenkin, tuntuu, että tää maailma sotii niin paljon sitä vastaan, että siihen on niinku ehkä löydettävä sellaiset keinot, keinot niinku ajatella se asia, että en tarkoita mitään sellaista aivopesua (nauraa) että ´no niin, synnytä lapsia ja näin´... Mutta siis semmoinen että hoksaa sen, että mikä siinä on se juttu, että... sen hoksaa sitten, ku kuuntelee vanhempia naisia ja varmasti niinku omia äitejä ja mummoja ja.” (H1, 830.)

Mahdollisuus ja potentiaali olla tulevaisuudessa äiti on naisten puheissa kytköksissä myös yhteiskunnallisiin tekijöihin, sillä ison perheen haluaminen ja kasvattaminen on kiinni myös taloudellisista tekijöistä. Äitiyden toimijuuden tilan mahdollistavat osaltaan siis yhteiskunnan sosiaalipoliittiset päätökset. Oman uskonnollisen vakaumuksen ja yhteiskunnan tulonsiirtojärjestelmän suhdetta eräs haastateltava pohti seuraavalla tavalla:

”En määhän just sitä vastaan silleen kapinoin, että [tulis lisää lapsia]. Me halutaan nää lapset ottaa ja... semmonen, että ne kuitenkin tuntuu itselle semmoiselta tosi tärkeiltä tai, tai jotenkin tuntuu että on ihan niinku etuoikeus, että saa tuommoisia ihania lapsia ja. Ja saa niitä hoitaa. Että toivoo vaan, että yhteiskunta ei silleen... ala hirveesti sitä vastustaan, että se ei niinku olis mahdollista. Mutta... kyllä nyt sillain, kummallakin kuitenkin on nyt työpaikka, niin tähän asti ainakin, niin niin sillain... tuntuu, että... että kyllä se toimii, että ainakin jonkun aikaa on ollut kotona äitiysloman jälkeen.” (H1, 230.)

Äitiydestä puhuttaessa on paikallaan nostaa esille myös aiemmassa luvussa esitelty havainto siitä, että haastatellut nuoret naiset olivat valmiita hankkimaan lapsia jopa tieteen avuin, lapsettomuushoitoihin osallistumalla, jos Jumala ei lapsia heille luonnollisin keinoin suo. Vaikuttaakin siltä, että halu äidiksi tulemisesta on naisilla niin suuri, että sen eteen ollaan valmiita tekemään vanhoillislestadiolaisen perinteen kannalta kiistanalaisella alueella olevia valintoja ja päätöksiä. Toisin sanoen, äitiyden tavoittelu ollaan valmiita asettamaan uskonnollisuuden ja oman uskon edelle. Yksi selitys äitiyden tavoittelulle voi olla äitiyden perinteisen vahva rooli herätysliikkeessä, minkä vuoksi nuoret naisetkin pitävät äitiyttä arvossa ja lasten kasvattamista yhtenä elämän tärkeimmistä tehtävistä. Toisaalta naisten omat toiveet äitiydestä voivat olla helpostikin toteutettavissa nykyaikaisen lääketieteen avulla – ja saatavilla tarvittaessa myös muille suomalaisessa yhteiskunnassa eläville naisille –, joten haastatellut nuoret naiset saattavat pohtia syitä olla vastaanottamatta tätä yhteiskunnan palvelua, jos se kerran auttaa heitä kohti omien henkilökohtaisten tulevaisuuden kuvien toteutumista.

Tulevaisuuden äitiys ei kuitenkaan näyttäytynyt vain ilona lasten vastaanottamisesta ja toimintana omien lisääntymistoiveiden puolesta; äitiyteen liittyi myös empiviä ajatuksia. Näin eräs haastateltava kuvasi ajatuksiaan siitä, että iso perhe ei välttämättä hänen kohdallaan ole tavoittelemisen arvoinen asia:

”Että en mä tiiä että olisko musta sellaiseen, että mulla olis vaikka nykyinen lapsi ja vaikka neljä muuta. En tiiä. Että pärjäisinkö mä kauheen suuren perheen äitinä. Että kyllä sekin on ihan fakta... Että näin on ollut ihan hyvä näinkin, jo.” (H3, 647.)

Jotkut naiset pohtivat ylipäätään koko äitiyden ajatusta siltä kannalta, ettei se välttämättä ole ollenkaan ensisijainen ja tavoiteltava tulevaisuuden toimijuuden tila heidän elämässään:

”Kyllähän sitä niinku [lapsia] ehkä toivois, ehkä... mulla on ehkä viime aikoina tullut semmoinen, että en mä halua lapsia välttämättä ollenkaan, että se tuntuu tällä hetkellä tosi raskaalta taakalta, ennemminkin kuin semmoiselta... tai siis totta kai ne on niinku ihania ja tuolleen, mutta että... kun ehkä... tavallaan, jotenkin, tässä iässä jo pystyy ainakin sivusta katsomaan ja omien aikaa vievien harrastusten kautta ja tuolleen ymmärtämään kuinka paljon työtä voi olla... niinku... jossakin huollettavassa, niin ehkä... vaikka olis kiva, että jotenkin sitten vanhuuden päivinä, että olis lapsia, niin silti vähän silleen, että en tiiä... ehkä mä silleen, että no se ei oo mun käsissä onneksi tavallaan... mutta en osaa... ehkä kuvitella niitä lapsia, kun ei oo ees miestä eikä mitään niin. Niin ei semmosta niinku henkilökohtaista perhettä niinku ittellä... osaa kuvitella, mutta...” (H4, 117.)

Kotiäitiys näyttäytyi yhdelle haastateltavista voimakkaita epävarmuuden tunteita herättävänä asiana. Näin hän kuvasi ajatuksiaan siitä, että hoitaisi lapsia useita vuosia kotona:

”Niin niin mä en osaa kuvitella, että mä olisin ite... pitkään kotona, putkeen. Mä ehkä tulisin vähän hulluksi.” (H2, 274.)

Äitinä toimimiseen liittyi myös tietynlainen riittämättömyyden tunne ja sitä kautta halu kehittyä yhä paremmaksi äidiksi ja ihmiseksi. Kysymys oli tavallaan tietynlaisesta epätäydellisyyden ja keskeneräisyyden sietämisestä nyt ja tulevaisuudessa, kuten eräs haastateltava hyvin kuvaa:

”Vähän... kyllä mä jotenkin, tuntuu että just tällä hetkellä niinku paljon, paljon kaipaen sellaista... niinku äiti-ihmisten tai niinku vertaistukea ylipäänsä ja sitten ehkä vielä just niinku haaveilis, että kuulis niinku vanhempien tai siis kokeneempien äitien kokemuksia... että just sitten... varsinkin tuo vanhimmainen, se on koko ajan silleen... Niin niin sen kanssa on ehkä eniten semmoista helisemistä, ku sillä tulee ensimmäisenä kaikki vaiheet, että tuntuu että nää pienemmän menee jo vähän silleen... tutummin (nauraa) mutta sillain että ei... Huomaa että ei oo vielä semmoisia keinoja kaikkiin tilanteisiin.” (H1, 135.)

Mielenkiintoinen havainto oli, että paremmaksi äidiksi kehittyminen ei haastateltavien mukaan tarkoittanut kotiäitiyden ja kotona vietettyjen vuosien kautta kehittymistä, vaan

naiset kokivat muuttuvansa paremmiksi äideiksi itseasiassa päin vastaisella toiminnalla eli ottamalla äitiydestä aikalisä esimerkiksi opiskelemalla tai käymällä töissä ¹⁹:

”Hmm... noo... tavallaan semmoinen, että... kumman niin kuin valitsee (nauraa) Että jääkö vielä kotiin vai lähteekö jo opiskelemaan vai... jotenkin semmoinen... kun mää en oo kuitenkaan, tai... mulla on nyt tuo yhden vuoden kotiäitikokemus niin, ei ainakaan silloin tullut semmoinen, että mää olisin mikään semmoinen kotiäiti. Tai ei tuntunut silloin. Mutta tuota... tai että koen olevani parempi äiti kun mää käyn vähän töissä ja tuun sitten kotiin (nauraa) Mutta tuota... niin, että... en tiiä. En, vaikea sanoa, kun tää on niin epämääräinen tää tilanne (nauraa). (H3, 424.)

Haastateltavat pohtivat omaa äitiyttään myös suhteessa oman äitinsä tapaan olla äiti. Esille nousi, että aiempien sukupolvien äitien tapa jäädä kotiin hoitamaan lapsia ja toteuttamaan äitiyttä kotoa käsin ei näyttäytynt haastatelluille ainoalta tavalla olla äiti. Tärkeiksi asioiksi nousivat nimenomaan oman henkilökohtaisen ja perheen ulkopuolisen elämän säilyttäminen sekä siitä kiinnipitäminen samalla, kun ollaan äitejä ja eletään perhearkea. Näin haastateltava kuvasi sitä, millä tavalla hänen oma tapansa olla äiti eroaa hänen oman äitinsä tavasta olla äiti:

”Äiti on ollut meillä lähes koko ajan kotona. Mutta toisaalta äiti on myös halunnut olla kotona. Että mulla on itsellä niinku... silleen jo lähtökohtaisesti tosi suuri ero siinä, että... että tuota... kyllä mä tiedän sen jo nyt, että jos olis lapsia, niin kyllä... niinku... että en jäis viideksitoista tai kahdeksikymmeneksi vuodeksi kotiin, että kyllä siinä välissä olis niinku päästävä... päästävä tekemään muutakin. [---] Että siinä jää niin vähän esimerkiksi itselle omaa aikaa tai edes aikaa setviä omia ajatuksia.” (H5, 452.)

Kaiken edellä esitetyn kontekstissa vaikuttaa siltä, että äitinä olemisessakin merkittävään rooliin nousee naisten henkilökohtainen usko Jumalaan. Vaikka äitinä oleminen määrittyy ja rakentuu pitkälti uskonnollisuuden kautta, nousevat aineistoanalyysin perusteella naisten tulevaisuuden osalta keskiöön kuitenkin naisten omat henkilökohtaiset tulevaisuuden toiveet. Tämä näyttäytyy paitsi haluna tarvittaessa tavoitella perheellisäystä tieteen keinoin, mutta myös ajatus äitiyden toteuttamisesta omista lähtökohdista käsin ja tavalla, joka sopii ennen kaikkea omaan elämään.

Haastatteluiden perusteella nuorten naisten äitiys ei siis näyttäydy samanlaisena kotiäitiytenä kuin vanhoillislestadiolainen herätysliike on halunnut ja edelleen haluaa äitiyden

¹⁹ Äitiyden ja työntekemisen yhdistämiseen palataan tarkemmin luvussa 7 *Intohimona työ ja itsensä kehittäminen*.

julkaisuissaan esittää (ks. luku 2.3 *Vanhoillislestadiolainen naiseus uutisten ja tutkimusten kohteena*). Äitiyden toteuttamisen tavat vaikuttavat ennemminkin tulevan määriteltyksi naisten omien toiveiden ja tavoitteiden mukaisesti; siinä missä vanhoillislestadiolainen perinne kuiskailee omaa tarinaansa äitien tehtävästä herätysliikkeessä, keskittyvät naiset kuitenkin kuulemaan ensisijaisesti omaa ääntään ja omia ajatuksiaan. Sen, että yksilökeskeisyys korostuu vanhoillislestadiolaisuuden kannalta näinkin keskeisessä ja perustavanlaatuisessa asemassa olevien toimijoiden eli nuorten naisten tulevaisuuteen liittyvissä ajatuksissa, voidaan ajatella antavan viitteitä siitä, että koko liikkeen yleinen ilmapiiri saattaa tulevaisuudessa muuttua yhä enemmän yksilökeskeiseen suuntaan.

Se, millaiset vaikutukset nuorten naisten tulevaisuuden yksilökeskeisemmällä ajattelulla on vanhoillislestadiolaisen liikkeen tiivistä yhteisöllisyyttä varjelevan SRK:n toimintaan, on myös kiinnostava kysymys. Aini Linjakummun (2012, 9) mukaan vl-herätysliike on perinteisesti ollut iso merkitys etenkin Pohjois-Suomessa, missä se on paitsi vaikuttanut liikkeeseen kuulumattomien henkilöiden käsityksiin uskonnollisuudesta ja uskonnollisista asioista, myös ollut iso poliittinen ja taloudellinen voima. Mikäli käsitykset vanhoillislestadiolaisena uskovaisena elämisestä alkavat ajan myötä olla yhä yksilöllisempiä ja tätä myötä moniäänisempiä, ja herätysliikkeen tiukka yhteisöllisyys alkaa hiljalleen väljentyä, on sillä omat vaikutuksensa myös liikkeen yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen etenkin sen vahvoilla kannatusalueilla – ja välillisesti tietysti koko suomalaisessa yhteiskunnassa.

6.2 Oman ajattelun opettaja

Maailmanlaajuisesti ja uskontokunnasta huolimatta äitiyteen ajatellaan yleisesti liittyvän sekä lapset että lasten kasvattaminen. Haastattelemani nuoret naiset olivat varsin selvillä siitä, millaisia asioita he haluavat välittää tulevaisuudessa eteenpäin omille lapsilleen. Keskeisimmäksi kasvatukseen liittyväksi päämääräksi nousi lasten kasvattaminen ajatteleviksi ja rohkeiksi yksioiksi. Näin eräs haastateltava pohtii omaa aikuistumistaan suhteessa siihen mitä toivoo voivansa opettaa omalle jälkikasvulleen:

”Mulla oli, mun paras kaveri ja minä oltiin hirveen sellaisia ulkonäkökeskeisiä, tai me niinku rakennettiin koko elämä niinku ulkonäön ympärille. Ja sitten unohdettiin niinku

että vois sitä ihmisenäkin vähän kehittyä (nauraa) että ei se niinku riitä, että on jonkun näköinen. Niinku kauheen kauan. Niin niin (nauraa) haluttais niinku ainakin semmoista [opettaa omalle lapselle / MP], että... että niinku... kyllä itsestä saa niinku huolehtia, mutta niinku se ei oo mikään tärkein asia, että miltä joku näyttää. Vaan se sisäinen kauneus. Ja semmoinen, että... osaa pitää puoliaan ja... hmm... ajatella omilla aivoilla ja... semmoiset sosiaaliset taidot jotenkin... ja semmoinen... rohkeus sanoa omia mielipiteitä.” (H3, 812.)

Naisten kasvatuseriaatteissa näkyy väistämättä myös heidän oma kouluttuneisuutensa. Naiset korostavat haastatteluissa taitoa olla kriittinen ja kyseenalaistaa ympäröivää maailmaa, ja samanlaista toimijuutta he kertovat haluavansa välittää myös eteenpäin. Näin yksi haastateltavista kuvaa omakohtaisen ajattelun tärkeyttä ja sen opettamista myös tuleville sukupolville:

”Minä ehkä haluaisin opettaa silleen just sellaista ajattelua, että... että niinku uskalletaan kritisoida vähän niinku kaikkea, eikä oteta mitään itsestään selvytenä, että ehkä semmoista haluaisin niinkö opettaa.” (H4, 374.)

Rohkeuden, omien ajatusten ja kriittisyyden rinnalle nousivat naisten tulevaisuuden kuvissa halu viljellä ympärilleen suvaitsevaisuutta ja kasvattaa oman pellon nuoret versot suvaitsevaisiksi yksilöiksi. Suvaitsevaisuus nostettiin naisten puheissa elämänarvona hyvin korkealle, vaikka samalla tiedostettiin, että suvaitsevaisuutta ei ole yleensä ensimmäisenä liitetty vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen perusarvojen kategoriaan. Näin haastateltava pohti omaa toimintaansa äitinä ja suvaitsevaisuuden opettajana:

”Hmm, ehkä kuitenkin, en mä tiedä, jos mä mietin mitä mä haluaisin tavallaan... miten mä haluaisin mun lapset kasvattaa, niin... ehkä kuitenkin... niinku et ois mahdollisimman, tai no... se että osais rakastaa itteään, mutta osaa myös kunnioittaa muita. Että mä haluaisin opettaa sellaista suvaitsevaisuutta, ja haluaisin niinku antaa esimerkkejä siihen, että kaikki on saman arvoisia, vaikka... monille se ei ehkä... jos ajattelee, mitä vanhoillislestadiolaisuudesta puhutaan, niin se ei ehkä oo mikään, se suvaitsevaisuus, ehkä mikään kaikista paras sana kuvaamaan, mutta... Kuitenkin vaikka, vaikka ei välttämättä hyväksyis sillai homoutta, niin ei se tarkoita et tarttis kohdella niitä ihmisiä mitenkään eri tavalla. Tai niinku näin.” (H2, 228.)

Haastatteluissa peräänkuulutettiin siis muiden ihmisten kunnioittamista huolimatta siitä, olivatko he vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen jäseniä vai eivät. Samaa kunnioitusta ja vastavuoroista suvaitsevaisuutta odotettiin tulevaisuudessa kuitenkin myös muilta itseä ja omia elämänvalintoja kohtaan:

”Ja ehkä myös sellainen, vielä se, että sellainen... Muitten kunnioitus, että se, että se on niinku meidän valinta [että on vanhoillislestadiolainen] ja totta kai me toivotaan, että muutkin tekis sitä valintaa, mutta silleen, että... säilyy, säilyis myös semmoinen kunnioitus muita kohtaa, että ei tarvi vetää mitään rajoja mihinkään, että ovet voi olla auki kaikille ihmisille ja kaikki ihmiset pitää kohdata ihmisenä ja kunnioittaa samalla lailla. Että tässä joukossa on ehkä se malli, mitä haluaa, halutaan jatkaa ja elää ja toteuttaa, mutta... mutta se, ne rajat ei oo mitenkään suljetut, että enemmänkin niinku toivotaan... tai toivotaan muita myös ajattelemaan samalla tavalla, tai... niin niin, ainakin saada semmoista niinku hyvää kuvaa siitä elämäntavasta. Eikä semmoista huonoa, mitä niinku tuntuu, että monesti nostetaan tai, jotenkin tuntuu että, niin niin... ehkä niinkö halutaanki, no en tiä halutaanko, mutta... vahingossa tai sitten tahallaan halutaan jotenkin nostaa esille semmoista ihme... ihme käsitystä vanhoillislestadiolaisuudesta.” (H1, 851.)

Toimijuutta määrittävän äitiyden tärkeäksi aspektiksi nousi haastattelujen perusteella siis tapa kasvattaa lapsia kriittisiksi vanhoillislestadiolaisen yhteisön jäseniksi, jotka osaavat ja uskaltavat ajatella asioita omakohtaisesti. Omien lasten tai läheisten nuorten kasvattaminen kohti kriittistä ja omakohtaista ajattelua on varmasti monen liikkeeseen kuulumattomankin nuoren naisen tai miehen toivelistalla, mutta se on kiinnostavaa vanhoillislestadiolaisuuden kontekstissa sikäli, että liike on perinteisesti uskonnolliselta opiltaankin edustanut sulkeutuneisuutta ja ylhäältä alaspäin tulevia käskysuhteita (ks. esim. Nykänen 2012). Nuorten naisten ajatukset kriittisestä ja rohkeasta ajattelusta poikkeavat siis tietyllä tapaa herätysliikkeen vuosikymmeniä vanhasta perinteestä yhteisöllisyyden ylläpitämisessä ja SRK-lähtöisten arvojen eteenpäin siirtämisestä.

Hanna Salomäki (2010) tarkasteli tutkimuksessaan suomalaisten sitoutumista ja osallistumista uskonnollisten herätysliikkeiden toimintaan, ja tuli samalla tutkineeksi herätysliikkeissä vallalla olevia moraalikäsitteitä. Salomäen mukaan herätysliikekentällä on yleistä, että arvomaailmojen muutos on yleisesti ottaen hitaampaa kuin muussa yhteiskunnassa ja maamme kristilliset herätysliikkeet suhtautuvatkin edelleen muuta yhteiskuntaa torjuvammin esimerkiksi homoseksuaalisuuteen. (Salomäki 2010, 359.) Haastateltujen nuorten naisten ajatukset toimia tulevaisuudessa etenkin suvaitsevaisuuden opettajana ja puolesta puhujana voivatkin siis viitata siihen, että ehkäpä myös vanhoillislestadiolainen herätysliike on hiljalleen muuttumassa suljetusta ja moraalikäsitteiltään tiukasta yhteisöstä kohti ennakkoluulottomampaa ja avarakatseisempaa yhteisöä – ainakin sen nuoret jäsenet kertovat haluavansa toimia sen puolesta. Tarkoitukseni ei ole aineistoanalyysin havaintoja esittäessäni jälleen toistaa itseäni, mutta jälleen vaikuttaa siltä, että myös tämä havainto tukee ajatusta

vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen murrosajan olemassaolosta ja osoittaa nuolen lailla siihen suuntaan, mihin liike saattaa tulevaisuudessa kehittyä

6.3 Tasa-arvoinen vanhempi

Siinä missä äitiyteen liittyvät lapset ja lasten kasvattaminen, liittyy äitiyteen ainakin biologisessa mielessä myös isyys. Vanhoillislestadiolaisessa herätysliikkeessä äidin rooli lasten hoitamisessa ja kasvattamisessa on perinteisesti ollut suurempi kuin isien. Haastateltujen naisten ajatusten perusteella näyttää kuitenkin siltä, että nainen tulee tulevaisuudessa olemaan ennemminkin toinen tasa-arvoinen vanhempi ja kasvattaja kuin yksin kodin piiristä huolehtiva toimija. Seuraavaksi esittelen, millä tavalla tulevaisuuden vanhoillislestadiolainen nainen näyttäytyi aineistoanalyysin perusteella tasa-arvoisena vanhempana ja mitä tämän voidaan ajatella tarkoittavan naisten toimijuuden hahmottumisen näkökulmasta.

Nuoret naiset näkivät, että tulevaisuudessa lasten kasvatus- ja hoitovastuu tullaan jakamaan oman puolison kanssa. Huomionarvoiseksi tulevaisuuden skenaarioiksi nousi etenkin se, että naisten kumppani jää hoitamaan lapsia tulevaisuudessa kotiin naisen käydessä esimerkiksi töissä. Naisten haastatteluvastauksissa nousi esille myös puolison omakohtainen halu jäädä kotiin hoitamaan lapsia, mikä voi viitata vanhoillislestadiolaisen isyyden roolin muutokseen perheen elättäjistä yhä enemmän lasten hoitajan suuntaan²⁰. Näin kaksi haastateltua kuvailee omia vanhemmuuteen liittyviä tulevaisuuden suunnitelmiaan, joissa voidaan nähdä olevan keskenään varsin paljon samoja piirteitä:

”Kyllä mä luulen, että jos meille tulis vauva, niin kyllä mä tietenkkin olisin sen ensimmäisen vuoden varmaan kotona. Mutta en mä usko, että mun miehellä olis mitään estettä jäädä vaikka sitten... kotiin. Että... mä voisin mennä sitten jo töihinkin. Tai että varmaan se mielelläänkin saattais jäädä. Tai ollaan puhuttukin, että se on ollu kuitenkin jo viis vuotta putkeen töissä (nauraa) että saattais olla ihan kivallekin tuntua jäädä välillä kotiin. Että se ei olis mikään mahdoton, että ihan kumpi vaan. Ja no varmaan sitten kun tää meidän lapsi menee kouluun, niin sitten pitää miettiä sitä, että... miten järjestää sen. Se koulun alku onnistuis. Mutta ei me olla sitä vielä mietitty.” (H3, 253.)

²⁰ Antero Ruokokoski (2007) tutki Jyväskylän yliopistoon tehdyssä pro gradu -tutkimuksessaan sitä, miten vanhoillislestadiolaiset miehet suhtautuvat isyyteen ja äitiyteen. Tutkimuksen lopputulema oli, että miehet kokivat naisen rooliin ensisijaiseksi perheen lasten huoltamisessa ja että miesten rooli oli enemmänkin toimia perinteen mukaisesti perhearjen avustajana ja perheen elättäjänä.

”No ainakin se tuli vielä mieleen, minkä unohdin sanoa, että tietysti mä oon kotona sen äitiysloman ajan, mikä niinku normaalistikin ollaan, kyl mä haluan, jos vaikka mieltii, että mä imetän, niin kyllä mä nyt haluan sen aikaa olla, että mä pystyn imettään enkä mee silloin ainakaan vielä töihin, mutta sen... mut kyl mä luulen, et sen mä oon huomannut, että kyllä mun mieskin haluais jäädä kotiin välillä, tai silleen, tai sekin on sanonut, että mielellään sekin olis kotona joskus lasten kanssa eli et jossain vaiheessa vois tehdä niinkin, että mä meen töihin ja mun mies jääkin kotiin, siinä vaiheessa sit kun tavallaan lapsi on tarpeeksi vanha.. Niin et toi on sellainen, että, mä en todellakaan olis voinut kuvitella, että minun isäni olisi jäänyt meidän lasten kanssa silloin kotiin silloin.” (H2, 331.)

Edellisessä aineistolainauksessa nousee esille myös se, että oman puolison kotiin jääminen tuntuu myös muutokselta suhteessa omaan lapsuuteen ja oman isän silloiseen osallistumiseen perheen lasten hoitamiseen. Yksi viidestä haastatellusta suhtautui lastenhoitovastuuseen kuitenkin muusta ryhmästä poiketen ja hän totesi, että olisi todennäköisempää, että hän hoitaa lapsia yksin kotona pidemmän aikaa:

”Mutta siis kyllä, kyllä meillä on miehen kanssa varmasti sellainen ihan yhteisymmärrys siitä, että... että jos jompi... jos jommankumman pitää olla kotona tai on sellainen tilanne, että... että kotona tarvii olla niin, niin niin... Kyllä mä siis... varmasti niinku ensisijaisesti oon, että. Sillain se tuntuu sillain luontevalta, mutta ei se kyllä... mun mies osaa hoitaa lapsia ja on sillain... valmis olemaan niinku, jos tarvii, tai... just tuollaiset saumakohdat, kun mä meen vaikka töihin äitiysloman jälkeen... niin niin, että pystyy olla vaikka, pitämään ne isävapaat ja näin. Mutta sitten ihan sillain, että jos hoitovapaalle jää, niin minä se varmasti jään.” (H1, 222.)

Naisen vanhemmuus eli äitiys on aiemmissa luvuissa esitetyn perusteella vahvasti naisruumiiseen kiinnittyvä asia. Se ei haastateltavien mielessä kuitenkaan tarkoittanut oman itsenäisyyden menettämistä naisena tai päätymistä sukupuolisesti epätasa-arvoiseen asemaan suhteessa omaan puolisoon. Äitiys ei ollut siis naisten toimintaa rajoittava tekijä, vaan puolison kanssa jaetun vanhemmuuden vastuun myötä nainen pystyy haastateltujen mukaan elämään yhtä lailla monipuolista elämää. Näin haastateltu kuvasi ajatuksiaan aiheesta:

”Että kyllä mä haluan näyttää sen, että kyllä niinku... ehkä hienoin asia elämässä on oikeesti se, että voi saada lapsia ja että voi niinku imettää niitä ja näin. Että silti siinä tavallaan pystyy tekemään paljon muutakin kuin olemaan vain äiti, että... Tai että, tai että pystyy olemaan itsenäinen, itsenäinen nainen eikä sillä tavalla oo riippuvainen miehestä. (ulkopuolinen häiriö) Niin että tavallaan... että, ihan vaan, että lähinnä se, että... maailmassa voi olla tasa-arvoa, että... ihan samoja asioita voi tehdä naiset ja miehet. Toki... biologia nyt vaikuttaa siihen, että ihan kaikkea ei voi tehdä mutta... että

yhtä lailla pystyy käydä töissä. Ja yhtä lailla pystyy oleen kotona lasten kanssa sukupuolesta riippumatta.” (H2, 737.)

Aineistoanalyysi osoittaa, että haastateltujen naisten tulevaisuuden kuvissa lasten kasvattaminen ei näyttäydä yksin kotona puurtamisena, vaan ennemminkin jaettuna vastuuna oman puolison kanssa. Kotiäitiyden rinnalle nostetaan siis myös (koti-)isyys, mikä nuorten naisten haastatteluissa tarkoitti muun muassa puolison jäämistä kotiin lasten kanssa silloin, kun naiset itse käyvät töissä. Vanhoillislestadiolaiseen herätysliikkeeseen perinteisesti liitetty rooli puhtoisesta ja hurskaasta kotiäidistä ei siis ollut haastatelluille enää läheskään ainut vaihtoehto naisen tulevaisuuden elämänpolun rakentamiselle, vaan ennemminkin lastenhoito- ja kasvatusvastuuta haluttiin tulevaisuudessa jakaa oman puolison kanssa ja korostaa sukupuolten välisiä tasa-arvonäkökulmia myös arkisessa elämässä. Tämäkin tutkimustulos haastaa vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen perinteistä naiskuvaa ja kuvaa, jota naisista tuotetaan SRK:n omassa viestinnässä ja luo naisesta kuvaa itsenäisenä toimijana.

Aineistoanalyysin tuloksia toimijuusteorian valossa tarkasteltuna näyttää siltä, että aktiivinen valintojen tekeminen ja päätöksenteko ovat läsnä naisten elämässä myös äitiyden osalta. Naiset ovat paitsi päättäneet vastaanottaa Jumalan heille suomat lapset, he kertovat tarvittaessa tavoittelevansa äitiyttä myös toisenlaisin keinoin; äitiys on heille siis aktiivinen valinta. Toisaalta naisten toiminta pitää sisällään viitteitä toimijuuteen kiinteästi kuuluvasta muutoksesta. Muutos on läsnä, kun naiset kyseenalaistavat Jumalan tekemää perhesuunnittelua ja ovat valmiita tekemään lasten saamisen suhteen vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen traditiosta poikkeavia päätöksiä. Tällöin he tulevat toimineeksi myös vanhoillislestadiolaisten perhesuunnitteluun liittyvän tapaisuuden vastaisesti – samalla perhesuunnitteluun kuuluvia kulttuurisesti vakiintuneita normeja muuttaen. Toimijuuteen kuuluvasta muutoksen potentiaalista kertoo myös naisten näkemys perheen jaetusta vanhemmuudesta: he eivät näe kotiäitiyttä ainoana vanhoillislestadiolaisen vanhemmuuden muotona, vaan kodin piirin voi naisen asemesta jäädä tulevaisuudessa tekemään työtä myös isä. Monet toimijuuden teoriasta nousevat elementit ovat siis läsnä myös haastateltujen nuorten naisten äitiyteen liittyvissä pohdinnoissa.

7 Intohimona työ ja itsensä kehittäminen

Aineistoanalyysin perusteella kolmas vanhoillislestadiolaisen naisten tulevaisuutta määrittävä tekijä liittyi *työn tekemiseen ja henkilökohtaiseen kehittymiseen*. Tässä luvussa esittelen, miten työhön ja itsensä kehittämiseen liittyvät näkökulmat tutkimuksen perusteella muovaavat nuorten naisten toimijuutta ja tekevät siitä jollakin tasolla vanhoillislestadiolaisesta perinteestä poikkeavaa.

7.1 Työntekoa lasten ehdoilla ja omaksi iloksi

Työn tekeminen on vanhoillislestadiolaisessa herätysliikkeessä nähty läpi sen historian tärkeänä ja hyvänä osana tasapainoista elämää. Aini Linjakummun (2018, 110-111) tarkastelu työntöön ja yrittämisen teologiasta nostaa esiin, että vanhoillislestadiolaisuudessa työtä arvostetaan ja siitä puhutaan myös liikkeen teologisissa julkaisuissa. Työ nähdään paitsi ihmisluonteelle luontaisena toimintana, myös Jumalan ja ihmisen palvelemistehtävänä. Taloudellisen toiminnan ja hengellisyyden alueet nähdään kuitenkin toisistaan erillisinä alueina. Huomionarvoista on myös se, että tällainen työhön positiivisesti suhtautuva asenne ei ole itsestäänselvyys suomalaisella herätysliikekentällä, sillä esimerkiksi Jehovan todistajien suhtautuminen työntekoon on aika lailla päinvastaista. (Linjakumpu 2018, 110-111, 257.)

Tutkimushaastatteluita tehdessä työn tekeminen ja itsensä kehittäminen oli aihe, josta haastatellut puhuivat määrällisesti kaikkein eniten, vaikkakin uskonnollisuus oli haastatteluaineistoa laadullisesti tarkastellessa kaikkein eniten tulevaisuuden toimintaa määrittävä tekijä. Työn nouseminen yhdeksi haastattelujen eniten keskustelluista asioista saattoi johtua yhtäältä siitä, että työ oli mainittu alkuperäisessä haastattelukutsussa yhtenä aiheena, jota haastattelu tulisi koskemaan (ks. liite 1 Haastattelukutsu). Haastatellut olivat siis saattaneet pohtia jo etukäteen työhön liittyviä ajatuksia, joten ne nousivat haastatteluissakin esille monessa eri yhteydessä ja monesta eri näkökulmasta. Toisaalta työnteko oli haastattelun muihin teemoihin verrattuna myös sen verran geneerinen aihealue, että siitä saattoi olla helpompi puhua liikkeeseen kuulumattoman haastattelijan kanssa kuin muista aiheista. Työn topikaalisuus haastatteluissa voi johtua myös yllä esiteltyistä työn merkityksistä

vanhoillislestadiolaisessa herätysliikkeessä sekä nuorten naisten elämänvaiheesta, jossa työuraa ei ollut opintojen vuoksi ehtinyt kertyä vielä montaa vuotta.

Aiemmissa luvuissa on käynyt ilmi uskonnon olevan kaikkeen tulevaisuuden toimintaan liittyvä asia. Uskonto on luonut pohjan naisten toimijuudelle äitinä ja aineistoanalyysin perusteella uskonto ja äitiys määrittävät edelleen naisten ajatuksia työnteosta. Työn tekemiseen liittyy kiinteästi luvussa 5.2 *Arkinen epävarmuus* esitelty epävarmuustekijä siitä, onko naisten edes mahdollista käydä töissä Jumalan suomien lasten vastaanottamisen vuoksi. Lasten synnyttämisen ollessa biologisista syistä kiinnittynyt juuri naisruumiiseen, näyttäytyi lasten vastaanottaminen tietyllä tavalla naisten työelämää rajoittavana tekijänä. Toisaalta aineistosta nousi esille ajatus siitä, että valinta lasten vastaanottamisesta on kuitenkin ensisijaista suhteessa omiin urahaaveisiin. Näin yksi haastateltavista kuvaa oman perhe- ja työelämänsä suhdetta toisiinsa:

”Ja justinsa sen takia että, on se ajatus, että halutaan ottaa lapset vastaan, mitä tulee. Niin niin se kait se siinä on semmoinen varmaan... Aika semmoinen iso, keskeinen juttu että. Ei silleen ihan kauheesti pysty niinku omaa elämää suunnitella silleen että ´no niin, nyt kolme lasta ja sitten urakehitys näin´ (piirtää kädellä ylöspäin nousevan viivan ja naurahtaa) niinku ehkä se työ on semmoinen... niin niin... sekin on niinku tärkeä osa, mutta se ei, se ei oo niinku.. Se ei ehkä kuitenkaan mee niinku perheen edelle että... että en näe niinku itseä sellaisena uranaishena, että... vaikka kovasti nyt oonkin nyt sellainen, että mä haluaisin mielellään oppia ja kouluttautua ja saada kokemusta niin... nyt niinku alkuvaiheessa, sormet syyhyten vähän niin kuin... haluais, haluais niinku päästä käsiksi niihin työasioihin, mutta...” (H1, 72.)

Työn tekeminen näyttäytyi sen epävarmuuskertoimista huolimatta asiana, joka oli naisille tärkeää ennen kaikkea henkilökohtaisista syistä. Työnteko oli naisille niin sanottu ”oma juttu” – jotain sellaista, mikä määrittää naisia äitiyden ulkopuolella, mikä tuo heille itsevarmuutta ja mitä he ovat valinneet tehdä vain oman itsensä vuoksi:

”Niin ja sitten, se että, tavallaan, se työ on kuitenkin se mitä mä haluan tehdä, se on mulle sellainen niinku... se mun juttu, mitä mä tavallaan haluan tehdä, toki sen lasten lisäksi, toki lapset on se ykkösjuttu, mutta... se, kuitenkin työ on se, aikalailla se määrittää ihmistä kuitenkin. Kysyy et mitä sää teet, niin, tai silleen, heti kun tapaa uuden ihmisen, niin heti kysytään sitä, että mitä sää teet. Ja sitten siellä ku, tavallaan tulee niitä onnistumisia ja välillä niitä epäonnistumisia, niin... kyllä ne niinku... Ne onnistumiset, et miten paljon ne tavallaan antaa voimaa taas eteenpäin ja... niin edelleen. Et tavallaan se on sellainen yksi merkitys työelämässä olemiselle lisää.” (H2, 409.)

”On se, on se [oma ammatti] tärkeä. Ja sitten... on se myös ihan niinku selkeästi semmoinen osa minua, enkä mä niinku halua siitä luopua tai. Jotenkin... jotenkin se on kuitenkin niin pitkä aika kun... ennen kun on ollut miehestä tietoa ees tai mistään perheestä, niin se on jo alkanut silloin heti lukion jälkeen, että on se kuitenkin semmoinen tosi keskeinen osa omaa... niinku minuutta.” (H1, 386.)

Työnteko sai naiset siis tuntemaan onnistumisen tunteita ja sitä kautta he tunsivat itsensä merkityksellisiksi toimijoiksi. Työelämään osallistuminen sai naiset myös arvostamaan itse itseään, kuten haastateltava seuraavassa kuvaa:

”Oon mä niinku oikeestaan ylpeä tuosta työstä mitä mä teen niinku... minusta on ihan hienoa olla just tuossa työpaikassa (nauraa) Että sillain että... niinku... nään sen suurena arvostettavana työnä. Että ihan mielellään oon siellä. Silleesti.” (H3, 508.)

Työn tekemisen taloudellinen puoli nousi haastatteluissa esille suhteellisen vähän. Perheelliset naiset keskittyivät pääasiassa pohtimaan ylipäätään mahdollisuuksia työn tekemiselle, mutta naimattomille naisille työnteolla oli isompi merkitys. Heille työn tekeminen tarkoitti oman taloudellisen tilanteen pitämistä vakaana ja työ myös toi elämään paljon sisältöä. Mahdollinen tulevaisuuteen sijoittuva työttömyysjakso toisi tullessaan naimattomien naisten elämään epävarmuutta eri tavalla kuin jo perheellisille naisille, joilla olisi joka tapauksessa kädet täynnä töitä lasten kasvattamisen kanssa:

”No... yksi oikeasti iso merkitys [työnteolla] on se toimeentulo. Että ihan... ihan tuota... että on, niinku... on varaa elää sellaista kohtuu helppoa elämää. Varsinkin itsellisenä. Tilanne voi muuttua sitten tosi paljon siitä, jos, jos on perheellinen, mutta kuitenkin. Se ja sitten sitten myöskin sellainen... että jos nyt olis tosi pitkän aikaan työttömänä, niin jos ei osais vaikka tarttua siihen... harrastamiseenkaan, niin kyllä silloin... rupeis jossain vaiheessa puuduttamaan ja tuntumaan silleen, että... mikä niinku on se... oma elämäntehtävä tai... tai kyllä, niinku mä koen voimakkaasti, että mulla työ... tuo sisältöä elämään.” (H5, 425.)

Naiset antoivat haastatteluaineistossa työn teolle kaksi keskeistä merkitystä. Ensimmäinen oli se, että työtä tehdessään naisilla oli mahdollisuus omien (opintojen kautta hankittujen) kykyjen ja taitojen hyödyntämiseen:

”Joku semmoinen voisi olla tavallaan [se työtehtävä], että siinä yhdistyis ne omat mielenkiinnon kohteet ja sit semmoinen vastuu ja... että pystyis oikeesti hyödyntään niitä omia taitoja. Niinku vaikka siinä... niinku vaikka vuorovaikutustaitoja ja tuolleen. Et ehkä se, että niinku että se työtehtävä olis tulevaisuudessakin sellainen, että siinä niinku pystyis hyvin käyttään niitä juttuja missä itse on vahvoilla. Ja se olis niinku sillä alalla

mistä itse on kiinnostunut. Että... että kyllä siinä mielessä on tärkeää, että se on niinku, tuntuu itsellekin merkitykselliseltä se työ.” (H4, 448.)

Toiseksi, naiset yhdistivät yllätyksellisesti työnteon merkityksen myös lasten kasvatustehtävään. Haastatteluaineistossa tämä tarkoitti esimerkiksi sitä, että työtä tekemällä nainen tulee samalla osoittaneeksi jälkikasvulleen kummankin vanhemman olevan tasapuolisia toimijoita kodin ja kodin ulkopuolisen maailman piirissä:

”Että tavallaan, kyllä siinä tulee väkisin ero sen äitin ja isän välillä, mutta että siis, nyt kun mä oon töissä, niin me ollaan tavallaan silleen yhtä lailla molemmat vanhempia, että ei oo silleen, että toinen olis vähän etäisempi. Tai mä haluisin niin, että me ollaan molemmat, me ollaan aina yhtä läheisiä niille lapsille, ja ettei se oo se semmonen, että tässä on naisten jutut ja tässä on miesten jutut. Ja... se muutenkin, että jos miettii, vaikka kotitöitä, niin niin... tavallaan ettei se oo mikään se, että naiset tekee ne kotityöt, vaan että meillä tavallaan molemmat tekee niitä ja se on semmonen minkä mä haluan myös opettaa tai silleen... Nää mä haluan että jatkuu mun lapsillakin arjessa.” (H2, 300.)

Kiinnostava huomio haastatteluaineistoa tutkittaessa oli, että naiset rinnastivat puheessaan kotona lapsia hoitaessa tehtävän työn kodin ulkopuolella tehtävään ansiotyöhön, mitä on tapahtunut vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen osalta usein itseasiassa myös mediassa (ks. esim. Yle.fi 22.12.2014). Naiset olivat myös valveutuneita niistä vaikutuksista, joita kotona tehtävällä työllä on esimerkiksi heidän eläkekertymänsä. Eräs haastateltava kuvaa ajatuksiaan aiheesta seuraavasti:

”Itse ajattelisin, tai joskus aatellu, että jos mulla olis vaikka kovapalkkainen mies (nauraa), niin kyllä minä haluaisin, että jos minä jään äitiyslomalle, että se maksaa mulle jotain lisäeläkettä siltä ajalta, kun on niinku äitiyslomalla. Tavallaan koska silloin ei mun mielestä kerry eläkettä... Ja se on kuitenkin aika niinku stressaavaa ja fyysisesti rankkaa ja tuolleen... niin... Ja jos toinen niinku tavallaan saa käydä töissä, niin tuota kyllä minä toivoisin, että se niinku mies maksais mulle lisäeläkettä... varsinkin jos sillä on semmoiset tulot, että se siihen kykenee. [---] Että kun se mies kuolee... vaikka kaksikymmentä vuotta aikaisemmin kuin se nainen, niin se nainen saa tosi surkeaa eläkettä ja elää niinku köyhyydessä, vaikka tavallaan se on niinku tehnyt tosi paljon töitä... esimerkiksi hoitamalla nuita lapsia.” (H4, 259.)

Naisten ajatukset kotiäitiyden merkityksistä heidän omaan tulevaisuuteensa, tässä tapauksessa työuran loppumisen jälkeiseen aikaan, alleviivaavat sitä, että naiset ovat tietoisia kotiäidin asemasta yhteiskunnan talouspolitiikan armottomissa hampaissa. Näitä työn ja

perhe-elämän rajapintoja on pohdittu jo vuosia yhteiskunnallisella tasolla ²¹, mutta ei ajatus kotona tehtävästä työstä ansiotyöhön verrattavissa olevana toimintana ole uusi myöskään vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen sisällä. Aini Linjakummun (2018) mukaan kotiäitiys on herätysliikkeessä usein ajateltu työn tekemisen, useimmiten yrittäjyyden yhdeksi muodoksi. Herätysliikkeen sisäisessä retoriikassa kotiäidin tekemää työtä on pidetty ”yrittäjyyden ja yrittäjämäisen toiminnan luonnollisena muotona” (Karjula 2011, 17). (Linjakumpu 2018, 140-141.) Toisin sanoen, naiset on vanhoillislestadiolaisuudessa kyllä ymmärretty ahkeriksi työntekijöiksi, mutta työ on aiempina vuosikymmeninä tapahtunut vain tapahtunut kotona, eikä nainen ole saanut siitä rahallista korvausta.

Edellä esitetty mielessä pitäen näyttää tämän haastatteluaineiston kontekstissa siltä, että vanhoillislestadiolaisten nuorten naisten tavoite on pelkästään kotona tehtävän työn asemesta olla ja käydä tulevaisuudessa ansiotyössä myös kodin ulkopuolella. Tästä ansiotyöstä he saavat puolestaan rahallisen korvauksen – ja viimeisimpään aineistolainaukseen viitaten – myös lakisääteiset eläkekertymät. Haastatellut nuoret naiset näkevät työn tekemisen itselleen henkilökohtaisesti tärkeänä toimintana, jota he tekevät ennen kaikkea omien ammatillisten tavoitteidensa ja puhtaasti itsensä vuoksi. Naisten pyrkimys siirtyä kodin piiristä kohti julkista tilaa kertoo sekin vanhoillislestadiolaisuuden murrosajasta: naisen halu ei ole enää vain olla kotona, vaan hän haluaa osallistua yhteiskunnan toimintaan myös aktiivisena ammatillisena toimijana – ja kaikki tämä vain, koska hän kokee sen itse itselleen tärkeäksi asiaksi.

7.2 Innokas oppija

Aineistoanalyysiä tehdessä aineistosta nousi usein esille naisten halu oppia uutta ja kehittää itseään niin tässä ajassa kuin tulevaisuudessa. Näin ollen yhdeksi toimijuuden rakennuspalikaksi nousee myös naisten toive kehittää itseään. Itsensä kehittäminen niin työssä, oppijana, äitinä kuin vielä vanhuudessakin olikin aihe, josta haastatellut puhuivat hyvin samanlaisin sanakääntein. Näin yksi haastateltava kuvaa työelämään liittyviä tulevaisuuden intressejään:

²¹ Esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2005 julkaisemassa hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa (2004-2007) esitetään toimenpiteitä, jotka toteutetaan työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen helpottamiseksi.

”Et en mäa haaveile [työelämän suhteen] mistään sellaisesta, että keksisin jotain uusia uraauurtavia asioita, joista kaikki saa sitten tietää, että en mä oo mitenkään sillain... Lähinnä se niinku oma tekeminen ja itsensä kehittäminen.” (H2, 381.)

Oppimisen ja itsensä kehittämisen esiintyminen aineistossa on väistämättä liitoksissa haastateltujen koulutustaustaan: he olivat kaikki joko opiskelemissa itselleen korkeakoulututkintoa tai jo sellaisen opiskelleet, minkä vuoksi heillä oli todennäköisesti jo lähtökohtaisesti positiivinen ajatus itsensä kehittämisestä ja uuden opettelemisesta. Haastateltujen puheesta huokui arvostus omaa koulutusta kohtaan ja he näkivät sen tulevaisuuden kannalta merkittävänä asiana. Koulutus ikään kuin muodosti naisten elämälle pohjan, jonka päälle oli mahdollista rakentaa myös omaa arkea kotiäitinä:

”No on [koulutuksella] silleen kyllä iso merkitys, että... Jos mulla ei olis niinku koulutusta eikä ammattia, niin kyllä mäa varmaan sitä koko ajan mieltisin, että mäa haluan tehdä... että mäa haluan, että mulla olis elämässä joku muukin kuin vain se perhe ja varsinkin ko ei tiiä, että miten se perhe, perhe kasvaa, ja miten se tilanne niin... muuttuu ja etenee, niin jotenkin... on se semmoinen niinku... tosi tärkeä, semmoinen peruspilari siellä, siellä pohjalla. Mutta just se, että se ei oo se tärkein vaan se on se, se tulee siinä jossakin hyvänä kakkosena (nauraa) tai semmoinen, että se niinku joo. Se ei oo ykkönen, mutta tosi tärkeä.” (H1, 374.)

Vanhoillislestadiolaiseen herätysliikkeeseen kuuluvien naisten ajatukset kouluttautumisen arvostamisesta ovat sinällään tuttuja, sillä liikkeessä on yleisesti pidetty arvossa työtä ja koulutusta (ks. esim. Linjakumpu 2018; myös Nykänen 2012). Merkille pantavaa haastateltujen naisten korkeakouluttautumisessa ja oman koulutuksen arvostamisessa on kuitenkin se, että yleisesti suomalaisten herätysliikkeiden jäsenet ovat korkeakoulutettumpia kuin suomalaiset yleensä²². Näin ollen haastatellut paitsi pitävät kouluttautumisensa myötä yllä tätä tilastollista poikkeamaa, tulevat myös välittäneeksi koulutusta ja uuden oppimista arvostavaa asennetta eteenpäin tuleville vanhoillislestadiolaisille sukupolville.

Uuden oppiminen liittyi haastatteluaineistossa korkeakouluttautumisen lisäksi myös äitiyteen²³. Äitinä kehittyminen kulki naisten ajatuksissa käsi kädessä puolisona ja työntekijänä kehittymisen kanssa:

²² Hanna Salomäen (2010, 199) mukaan suomalaisista korkeakoulutettuja on keskimäärin neljäs osa (25 %), kun herätysliikkeen toimintaan osallistuvista miltei kolmannes (31 %).

²³ Äitiyttä ja äitinä uuden oppimista on käsitelty myös luvussa 6.1 *Äidiksi Jumalan siunauksesta tai omasta tahdosta*.

”Että ehkä just se, että... tai että ne roolit niinku puolisona ja äitinä ja... työntekijänä, niin... ne on kaikki silleen vielä aika uusia, että... että ei, etenkin tuntee semmoista, aika semmoista riittämättömyyttä monesti... kaikilla osa-alueilla (nauraa). Joo. Varmasti niinku jossain määrin koko elämän, eihän sitä niinku täydelliseksi tuu tekemälläkään, mutta ehkä kymmenen vuoden päästä on sitten jo vähän enemmän kokemusta niistä kakista. Varmasti, kyllä.” (H3, 205.)

Huomionarvoista on, että naisten äidin rooli ei poistanut naisten halua opiskella ja kehittää itseään, vaan kotiäitinä olemisen aikanakin naiset kokivat kiinnostusta uuden opettelemiseen. Kodin piirissä lapsia hoitaessa naisten kiinnostus suuntautui haastattelujen perusteella etenkin työelämään ja sen alati muuttuvien vaateiden perässä pysymiseen. Näin haastateltava kuvasi ajatuksiaan aiheesta:

”No kyllä mää huomaan, että mulla pyörii ne [työ]asiat silleen päässä, että... että niin niin... seuran semmoisia foorumeja, mitä on ammatillisia. Ihan semmoisia mitä tulee silleen helpostikin seurattua, niin Facebookissa vaikka on semmoisia suljettuja ryhmiä, ja... vinkkejä ja mitä voi tehdä, ja menetelmiä ja uusia tutkimuksia ja koulutuksia ja tuollaisia, niin kyllä mää niissä sillain roikun mukana kyllä aika sinnikkäästi (nauraa) vaikka kotona oonkin, että ehkä ne ihan eka kuukaudet, kun vauva on syntynyt niin silloin, silloin ne on unohtunut, mutta ihan hyväki. Mutta siis huomaa, että... vaikka nyt ko tuo vauva on jo vähän vanhempi, niin huomaa oikeen, että alkaa niinku entistä tiheämmin seuraamaan ja vähän silleen, että... ´niin, että mitäs täällä työrintamalla tapahtuu ja mitä ne tekee niiden lasten kanssa ja mitä menetelmiä käytetään´, että kyllä niinku sillain, ehkä luonnostaankin vähän niinku yritän roikkua mukana.” (H1, 364.)

Työasioissa ”mukana roikkuminen” ei rajoittunut kuitenkaan pelkästään oman ammattitaidon ylläpitämiseen, vaan naisia todella innosti jopa uuteen ammattiin kouluttautuminen tulevina vuosina. Tärkeää oli ennen kaikkea mahdollisuus opiskelemiseen, vaikka ei olisi itsekään vielä ihan varma, että mitä tulevaisuudessa haluaa tehdä:

”No oon mä miettinyt vaikka jotain ammatteja tai jotain alaa jota mua innoistais opiskella, mutta... vielä kun ei oo tosiaan niinku vakituista työpaikkaa mulla, niin mä ajattelin että sitten ku mä saan sen, niin sitten voi alkaa miettiä että mitä sitten seuraavaksi (nauraa) jotenkin pitää nyt kerätä työkokemusta ensin pohjalle ja sitten rauhassa miettiä, että mille sitä alkais mutta... kyllä mää koen, että mää haluan jotain vielä jotain... opiskella.” (H3, 97.)

Kun samalta haastateltavalta tiedusteli syytä sille, miksi hän haluaa tulevaisuudessa vielä kouluttautua lisää, sai vastaukseksi yksinkertaisesti ”[s]e on mielenkiintoista” (H3, 104). Jano uuden tiedon omaksumiselle oli siis haastateltavien joukossa korvin kuullen iso – ehkä jopa loputon? Loputtomasta tiedonjanostakin nimittäin saatiin haastatteluaineistossa viitteitä, kun

haastatellut pohtivat mahdollisuutta valmistua uuteen ammattiin vasta 50-vuotiaana; ikä ei siis näyttäytynyt esteenä uuden opiskelulle. Heidän puheissaan välähti myös aivan vanhuuteen asti kestävä halu oppia ja pysyä niin sanotusti kärryillä maailman menosta:

”Noo määhän toivoisin, että mulla olis edelleen niinku... paljon tekemistä, myös jos aattelee vaikka 50 vuoden päähän, että toivon, että ehkä semmonen eniten mitä pelkää on tietynlainen semmoinen... yksinäisyys tai semmoinen paikalleen jämähtäminen tai joku semmoinen katkeroituminen, et se on ehkä kaikista pahinta. Että siinä mielessä toivois, että... että olis niinku vaikka 50 vuoden päästäkin vielä tavallaan paljon tekemistä, toki ehkä fyysisesti ei jaksa enää niin paljoa, mutta sen verran mitä fyysisesti niinku jaksais. Ja ehkä vielä pikkusen sen mukavuusalueen ulkopuolelle, että joutuis vähän niinku... kehittämään itseään vielä silloin kahdeksankymppisenäkin, eikä olis niinku... jotenkin... semmoinen liian paikalleen jämähtänyt ja että... olis, ettei ei olis niinku muitten ihmisten mielestä semmoinen... kuka ei enää tajua mistään mitään.” (H4, 96.)

Kaikki itsensä kehittäminen tapahtui monenlaisista ja välillä rönsyileivistäkin tulevaisuuden toiveista huolimatta aina perheen ehdoilla, perhe edellä. Näin haastateltava kuvaa, ehkä jopa vähän kaihoisesti, omia mahdollisuuksiaan kehittyä työssään, jos mahdolliset raskaudet keskeyttävät alati ammatillisen elämän kehittymispyrkimykset:

”No kyllä mulla on haave, että vois vähän niinku erikoistua tai syventyä johonkin osa-alueeseen [työssä]. [---] Kyllä määhän haaveilen siitä, ja se on ehkä semmoinen että... että tuota... ehkä siitä saa haaveilla vaikka ei tiiä, että kuinka tässä pystyy uralla edetä, että... ainakin jossakin määrin olis, olis mukava niinku syventyä johonkin tiettyyn. Että kyllä määhän, kyllä määhän tykkäisin semmoisesta... erikoistumismahdollisuudesta. Ja semmoisia kyllä onkin niinku ihan hyviä, varsinkin noissa yksityisellä puolella, niin siellä toivotaankin, että ihmiset niinkun vähän niinku suuntautuu johonkin... Kyllä sitä haluais olla niinku hyvä jossakin, mutta sitten... Sitten just niinku... ko on tää, jos tulee tämmöisiä pitkiä aikoja, että on kotona, niin ehkä se on niinku tosiasia, tai totuus sitten se, että... että se... se saattaa jäädä siihen, että määhän olen sellainen ihan perus... perus, tuota, työntekijä ja ikuinen haave, että osais jotakin tehdä (nauraa) ko en tiiä... Ehkä sitä niinku... varmaan se riittää, että parhaansa yrittää ja kattoo niinku tilanteen mukaan, että... mutta kyllä määhän siis haaveilen siitä, että... että vois olla jossain osa-alueessa hyvä (nauraa).” (H1, 324.)

Lasten vastaanottaminen siis varjosti naisten henkilökohtaisia kehittymistoiveita, vaikka ne nähtiinkin lasten saamiselle toissijaisina toiveina. Toisaalta uuden opiskelun tapahtuessa lasten ehdoilla ja kodin piiristä käsin, kokivat naiset heillä olevat hyvät mahdollisuudet välittää omaa opiskelua arvostavaa asennettaan eteenpäin myös jälkikasvulleen. Innokkaan oppijan toimijuuteen näytti kuuluvan opiskeleminen ennen kaikkea sen vuoksi, että se vielä yksilön elämää eteenpäin tavalla tai toisella:

”Mutta myöskin... haluan kannustaa siihen, että [lapsi] opiskelee ihan siis... itsensä vuoksi. Se että... kaikki opiskelu voi olla, siis joku opiskelu voi olla todella tylsää, mutta... paljon opiskelu on semmoista, joka... on kiinnostavaa ja antaa... että jos ei se olekaan semmoista, mitä aina jauhetaan, että elämää varten tai niinkun että se ei... siitä ei konkreettisesti ymmärrä jotain, niin se vaikka auttaa ajattelemaan. Ja sitten... myöskin se, että jos kouluttautuu, oli se sitten mikä tahansa ammatti... tai ala, niin... että silloin on elämässä... ja työhön pääsemisessä todennäköisesti paremmat mahdollisuudet. Että ikään kuin semmoinen oman elämän... niinku... eteenpäin vieminen, kuitenkin.” (H5, 317.)

Kun palautetaan mieliin tämän tutkimusraportin luvusta 2.3 *Vanhoillislestadiolainen naiseus uutisten ja tutkimusten kohteena* se, että naisten rooli vanhoillislestadiolaisessa herätysliikkeessä on ollut paitsi traditionaalisesti, myös tänä päivänä toimia uskonnollisen perinteen eteenpäin siirtäjänä, voidaan ymmärtää, että samalla naiset tulevat välittäneeksi eteenpäin myös innokasta, aktiivista ja positiivisesti koulutukseen ja itsenä kehittämiseen liittyvää elämänasennetta lapsilleen. Naiset eivät siis aseta itselleen, eivätkä jälkikasvulleen rajoituksia sen suhteen, mitä he voivat tulevaisuudessa opiskelun ja itsensä kehittämisen alalla tehdä, vaan päinvastoin kannustavat jälkikasvuaankin innokkaaseen uuden oppimiseen. Edellisestä aineistolainauksesta käy myös ilmi, että haastateltava kokee opiskelun olevan reitti oman elämän hallintaan, ”oman elämän viemiseen eteenpäin”, mikä viittaa siihen, että opiskeleminen on tärkeää, jotta voidaan kokea olevansa oman elämänsä aktiivisia toimijoita.

Lasten merkitys henkilökohtaisten taitojen kehittämisessä näyttäytyi haastatteluaineistossa mahdollisuutena opiskella ja kerrata jo kertaalleen opittua. Omien lasten astuessa koulutielle vanhemmille aukenee nimittäin mahdollisuus opiskella lapsen kanssa uudestaan esimerkiksi ala-asteella opetettuja asioita. Näin eräs haastateltava kuvasi nauraen ja huvittuneena intoaan näiden kertausharjoitusten pariin pääsemisestä:

”Ja mä oikein odotan, että meidän lapsi menee kouluun, niin mä voin itse opiskella uudestaan, kun mä oon unohtanut kaikki (nauraa) maantiedon jutut ja kaikki. Ja mitä olikaan kaikki kasvit ja (nauraa) ei sitä silloin ajatellut, kun oli itse koulussa. Ei mua silloin kiinnostanut mikään maantieto yhtään, mutta... Nyt huomaa, että mä en tiedä mistään mitään, kun se koko ajan kysyy, että mikä tuo on, ´no en tiä, kysy iskältä, se on parempi tässä´. (nauraa)” (H3, 532.)

Elinikäiseen uuden tiedon opiskelemiseen liittyy nuorten naisten puheissa myös muutoksen potentiaali. Toisin sanoen, uutta tietoa opiskellessa myös opiskelijan ajatukset ja maailmankuva muuttuvat, joten tulevaisuuden minästäkään ei voi tietää mitään kovin

varmaa. Yksi haastateltu kuvasi kehittymistään ihmisenä toteamalla, että hän saattaa olla tulevaisuudessa ihan mitä vaan, ”kaikkia mahdollista”:

”Ei sitä tiiä ikinä [millainen on]. Kun musta tuntuu, että mä oon nyt jo vähän yllättynyt siitä muutoksesta mitä mä nään itsessäni, niin ei sitä tiedä, että minkälainen musta oikein tulee (nauraa), kaikkia mahdollista.” (H3, 764.)

Haastateltu antaa siis itse itselleen mahdollisuuden kehittyä suuntaan, jota ei välttämättä itsekään vielä tiedä. Kun tarkastellaan haastatellun käyttämää ”kaikki mahdollista” -kielikuvaa tutkimustehtävän kontekstissa, voidaan todeta, että hän käytännössä antaa itselleen paljon laajemmat tulevaisuuden näkymät ja isomman itsensä kehittämisen areenan kuin mitä vanhoillislestadiolaisessa perinteessä on naisille usein annettu (vrt. luku 2.2 *2000-luvun murrosaika ja sen taustat* sekä 2.3 *Vanhoillislestadiolainen naiseus uutisten ja tutkimusten kohteena*). Haastateltu ajattelee itsestään sekä tulevaisuuden kehittymispyrkimyksistään myös paljon monitahoisemmin kuin mitä SRK:n julkaisuissa naisille on annettu. Vaikka vanhoillislestadiolaisille naisille uuden opiskeleminen ja esimerkiksi työelämään osallistuminen ovat aina sidoksissa uskontoon ja mahdollisiin raskauksiin, ajattelevat he silti tavoittelemiensa asioiden olevan heille mahdollista – valta omasta elämästä on heidän omilla käsissään.

Laajemmasta yhteiskunnallisesta näkökulmasta tarkasteltuna innokkaan opiskelijan ja uuden oppijan toimijuuden kautta haastattelun nuoret vanhoillislestadiolaiset naiset toteuttavat mallikkaasti uusliberalismiin yleisesti kuuluvaa ajatusta itsensä kehittämisestä ja työkykyisenä pitämisestä. Tällaisella toiminnalla kun taataan se, että hyvinvointiyhteiskuntamme pysyy käynnissä länsimaisen elintason edellyttämällä tavalla. (Jokinen 2005, 74.) Haastatellut nuoret naiset ovat itseasiassa malliesimerkkejä *elinikäisistä oppijoista*, joiden keskeisimmiksi taidoiksi on Euroopan unionin koulutuspolitiikan asiakirjoissakin määritelty aktiivisuus, aloitekyky ja yrittäjäyys. Elinikäisten oppijoiden toiminnassa keskeistä on myös halua oppia koko ajan uutta, mikä kulkee käsi kädessä haastateltujen tulevaisuuden ajatusten kanssa. (Lempiäinen 2009.) Halu uuden oppimiseen linkittyy myös vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen perinteeseen työn tekemisen arvostamisesta myös teologisessa mielessä (ks. esim. Linjakumpu 2018): kun nainen opiskelee ja kouluttautuu, toteuttaa hän oikeastaan vanhoillislestadiolaisen uskonnollisuuden perinteistä eetosta aktiivisena kansalaisena ja työntekijänä olemisesta.

Näin ollen, vanhoillislestadiolaisten nuorten naisten opiskeluhalu selittyvät kahdesta eri näkökulmasta. Yhtäältä nuoret naiset haluavat opintojen ja uuden opiskelun kautta ottaa vallan oman elämänsä suunnasta omiin käsiinsä. Toisaalta he kuitenkin ylläpitävät opiskeluhalukkuudellaan normaalia länsimäisen yhteiskunnan ideaalia aktiivisesta kansalaisuudesta, johon nojaa myös vanhoillislestadiolaisuuteen perinteisesti kuulunut näkemys siitä, että uskovaisten kuuluu olla aktiivisia ja ahkeria työntekijöitä, mutta myös opiskelijoita.

7.3 Oman ajan ottaja

Tekemäni aineistoanalyysin puitteissa viimeinen aineistosta esiin nousut toimijuuden tila liittyy naisten yksilöllisiin tarpeisiin. Tarkemmin sanottuna nuoret naiset puhuivat haastatteluissa paljon siitä, kuinka heille on tärkeää varmistaa tulevien vuosien aikana mahdollisuus pitää itsestään huolta ja käyttää aikaa pelkästään itseensä ja omiin ajatuksiinsa. Oman ajan ottaminen asetti siis tietynlaiset reunaehdot naisten toimijuudelle.

Oma-aika, tai muusta elämästä erotettu vapaa-aika, näyttäytyi ajallisena tilana, jossa haastateltujen oli mahdollisuus tehdä vain niitä asioita, joita he itse pitivät oman elämänsä ja toiveidensa puolesta tärkeinä. Oman ajan merkitys oli palvella heitä itseään:

”No ainakin haluaisin, että... että niinkun... just kuuntelisin itseäni, että käyttäisin sen oikeasti niin mikä minusta tuntuu niinku... kaikista merkityksellisimmältä.” (H4, 625.)

”No kyllä siis... arvostan todella paljon vapaa-aikaa. Että että... Kyllä mä koen, että joskus voisinkin vaikka pitää semmoisen... niinku... tietoisesti vapaan puoli vuotta tai muuta, että... sitten... sitten mä koen, että se liittyy vapaa-aikaan taas sitten vaikka se harrastaminen. Ja sitten niinku... käyttäisin sen ajan oikeesti siihen mitä haluan. Että nään että semmoinen vois olla aika hieno.” (H5, 657.)

Kuten arvata saattaa, oman ajankin ottaminen kiinnittyi vahvasti naisten tulevaisuuden kuvia voimakkaimmin ohjaileviin asiakokonaisuuksiin eli uskonnollisuuteen ja potentiaaliseen äitiyteen. Ajatus itselle pyhitetyn ajan ja kiireisen perhe-elämän yhdistämisestä ei näyttäytynyt nuorten naisten puheessa ongelmattomana ja he pohtivatkin edellä mainittua yhtälöä myös omien lapsuuden kokemustensa pohjalta. Näin eräs haastateltava kuvailee oman lapsuudenkotinsa kiirettä ja vanhempiansa mahdollisuuksia oman ajan viettämiseen:

”On nähnyt sitä perhe-elämää niin läheltä ja myöskin ihan sieltä... omasta kotoa käsin, että se... se on rankkaa. Niinku varsinkin siis silloin jos... on semmoinen perinteinen lestadiolainen perhe, että... saattaa... vaikka vuoden tai puolentoista välein syntyä lapsia ja sitten... yöt valvoo ja päivät on monta pientä, jotka vaatii kaiken huomion. Että siinä jää niin vähän esimerkiksi itselle omaa aikaa tai edes aikaa setviä omia ajatuksia.” (H5, 459.)

Aineistoanalyysistä käy ilmi, että itseasiassa perhe-elämä ja naisten omat, lapsuudesta kumpuavat kokemukset perhe-elämän vaativuudesta toimivatkin suurimpina kimmokkeina sille, miksi naiset kokivat itse tärkeäksi tehdä asioita eri tavalla omassa elämässään ja omassa tulevaisuudessaan. He nostivat esille halunsa keskittyä itseensä ja tehdä asioita itseään varten. Näin eräs haastateltava pohti oman äitinsä elämää suhteessa omiin tulevaisuuden toiveisiinsa itsestään huolehtimisesta ja tuli samalla todenneeksi vierastavansa oman lapsuuden perheensä esimerkkiä siitä, että itsestä ei pidetty huolta ja omaa aikaa ei ollut:

”No kyllä mä toivon ja näkisin, että, tai jotenkin toivon just että, olis silleen vielä hyvässä kunnossa [tulevaisuudessa], että... ei niinku ihan, ihan pääsis niinku kroppa rapistuun, että (nauraa) ainakin tässä vaiheessa on vielä ollut silleen ihan, että mahtunut kuvioihin sellainen omasta itsestä huolehtiminenkin, tai fyysisestä kunnosta huolehtimien vaikka, niin... niin niin... Ku tietää vaikka, että omalla äitilläkin välillä niin että, sillä on niinku liikunta jäänyt ja... omat harrastukset muutenkin ollut vähissä, niin... Jotenkin tuntuu, että... Tai toivoo, että itsellä säilyis semmoinen, että muistaa myös pitää itsestään huolta. Että varmaan sitä... niin, vaikea kuvitella, että minkälaiseksi mä tässä muutun, mutta nii niin...” (H1, 166.)

Potentiaalisen tulevaisuuden äitiyden mukanaan tuoma itsenäisyyden ja oman ajan menetys myös mietitytti naisia. Pienten vauvojen hoitaminen ja lasten vastaanottaminen näyttäytyi aineistossa paitsi uskonnollisuuden mukanaan tuomana toimena, myös ristiriitaisena asiana suhteessa omiin yksilöllisiin vapaa-ajanviettoiveisiin:

”Että kyllä mä sen tiiän että sitten jos tuliskin raskaaksi niin... tulis semmoinen että apua, että yhtäkkiä taas joku vauva joka on koko ajan kiinni ja... kyllähän siinä joutuu niinku luopumaan siitä omasta vapaa-ajasta vähäksi aikaa... saavutetuista eduista (nauraa) Että niin... mutta on se ristiriitaista toisaalta, mutta sitten jos miettii just niinku pitemmälle, niin... ois mukava, että olis useampi. Että ei se vauva-aika mitään ihanaa oo mun mielestä välttämättä oo kyllä. Että en mä niinku sen vauvan takia välttämättä halua... mutta... yksivuotias on jo ihan jees (nauraa) ja siitä ylöspäin.” (H3, 652.)

Sama haastateltava jatkoi pohdintaansa omasta ajasta miettimällä, että joskus voisi olla jopa mieluisampaa jäädä töihin (tekemään omia juttuja) kuin lähteä kotiin (velvollisuuksien pariin):

”No siis kieltämättä välillä tuntuu, kun lähtee töistä, että aah, mää en jaksakaan lähteä kotiin, että siellä on, seuraava työpäivä oottaa (nauraa) että pitää alkaa heti tehdä ruokaa... ja sitten jos on sellainen aivan väsynyt, niin tietenkin lasten tarpeet tuntuu hirveen väsyttäviltä ja raskailta. Että aargh että mää en jaksais olla nyt, mää haluaisin olla vaan yksin loppuillan, mutta pakko vissiin hoitaa sitä lasta (nauraa).” (H3, 672.)

On kiinnostavaa havaita, että työ voi näyttäytyä nuorten vanhoillislestadiolaisten naisten elämässä myös rentouttavana ja omaan aikaan rinnastettavissa olevana ajanvietteenä, kun toisessa vaakakupissa on arkinen elämä ison lapsiperheen äitinä. Toisin sanoen vaikka aiemmissa alaluvuissa esitellyllä tavalla työssä käyminen merkitsi naisille mahdollisuutta kehittää itseään ihmisenä ja oman alan ammattilaisena, voi työn merkitys määrittyä myös oman ajan ottamisen näkökulmasta; siinä missä kotiarki on puuduttavaa työtä, voi ansiotyön tekeminen olla sen rinnalla joskus kuin lomaa.

Oman ajan ottaminen ja ajan käyttäminen itselle tärkeisiin asioihin liittyi haastatteluaineiston perusteella kuitenkin kaikkein selkeimmin naisten haluan olla tulevaisuudessa ruumiillisesti vahvoja ja aktiivisia toimijoita. Aineistossa tämä tarkoitti halua pitää huolta omasta kehosta ja henkisestä hyvinvoinnista. Vaikka oman ajan ottaminen omia tarpeita varten mietitytti, oli se kuitenkin tulevaisuuden *to do* -listalla kärkipäässä. Näin haastateltu kuvaa omia tulevaisuuden toiveitaan ja aikeitaan itsestä huolehtimisen näkökulmasta:

”Mutta sitten toivosin, että ois niinku just tämmöisiä liikunnallisia harrastuksia, mitkä tuo sitä hyvää oloa siihen arkeen, että oli ne mitä tahansa, niin... varmaan jotakin niinku... kestävyysjuttuja, yksilöharrastuksia. Mutta sitten toivoisin myöskin, että olis niinku... myös jonkun verran, uskaltaisinkin varata aikaa semmoiseen yksinoloon ja semmoiseen just niinku... pohdiskeluun ja mietiskelyyn ja... mahdollisesti niinku lukemiseen ja tämmöiseen, että. Ehkä jopa opiskeluun niinku... Tavallaan... lisäopiskeluun tai näin, että. Että olis niinku myöskin niinku semmoisille... henkisille jutuille enemmän aikaa. Että semmoisista jutuista sitä toivois, että niinku se tulevaisuus koostuis, että... että olis sitä liikunnallista ja jonkun verran muita harrastuksia ja sitten... Myöskin tämmöistä, ihan niinku yleissivistävää opiskelua ja lukemista ja... ja kenties lisäkouluttautumista.” (H4, 620.)

Haastatteluaineiston perusteella näyttää siis siltä, että naiset kokivat omat oman ajan ottamiseen liittyvät toiveensa muutokseksi suhteessa omien äitiensä tapaan ottaa omaa aikaa arjen keskellä. Keskustelu omasta ajasta ja itsestä huolehtimisen tärkeydestä ei kuitenkaan ole tässä ajassa uutta, sillä myös haastatellut olivat varsin perillä suomalaisessa yhteiskunnassa käynnissä olevan terveys- ja hyvinvointibuumin vaikutuksista omiin

ajatuksiinsa²⁴. Naiset tiedostivat, että ajatukset oman ajan tärkeydestä voivat olla myös median heille opettamia:

”Tai kyllä määhän ehkä nään... tai kyllä musta tuntuu, että... nykyään jotenkin... varmaan sekin ko nykyään on jotenkin semmoinen aika, että korostetaan hirveesti semmoista omaa hyvinvointia ja yksilöllisyyttä ja... niin niin... Semmoista... Jotenkin... itsetutkiskelua ja kaikkia mindfulness-juttuja ja semmoista niinku että omaa... Jotenkin. Musta tuntuu, että se on jotenkin hirveen pinnalla. [---] Niin niin... kyllä se varmaan silleen vaikuttaa vähän itsekin, että... Arvottaa sen silleen tosi... tosi korkealle, että...” (H1, 655.)

Yhteenvedon oman ajan ottamisesta voidaan todeta, että haastatteluista välittyi kuva jonkinlaisesta sisäisestä kamppailusta sen välillä, kenelle haastateltujen vanhoillislestadiolaisten naisten aika kuuluu sekä mihin ja kenen tarpeisiin sitä pitäisi tulevaisuudessa käyttää. Yhtäältä suurin osa näki lasten vastaanottamisen oman ajankäytön kannalta tärkeimmäksi tulevaisuuden kuvakseen, mutta toisaalta naiset arvottivat ajan käyttämisen omiin yksilöllisiin tarpeisiinsa myös huomattavan tärkeäksi asiaksi. Tällainen naisten käymä sisäinen kamppailu ilmeni aineistossa naisten yllä esitettyinä pohdintoina omista tulevaisuuden tavoitteista ja tavoista käyttää omaa aikaa. Haastatellut nuoret naiset pohtivat tarkoin sitä, minkälainen tulevaisuus on juuri itselle mieluisin. He eivät siis pohtineet tulevaisuuttaan tässä mielessä vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen elinvoimaisuuden tai yhteisön jatkuvuuden kautta, vaan lähestyivät oman ajan käyttämistä nimenomaan yksilötasolla, oman elämän henkilökohtaisena valintana.

Toimijuuden määrittäessä teoreettisesti suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi toiminnaksi, voidaan ymmärtää, että haastateltujen naisten aktiivinen ote työntekoon, itsensä kehittämiseen ja oman ajan ottamiseen on nimenomaan toimijuutta sen puhtaimmassa muodossa. Ajan käyttäminen omien henkilökohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen voidaan ajatella olevan jollakin tapaa uudenlaista toimintaa suhteessa vanhoillislestadiolaiseen perinteeseen ja näin ollen nuoret naiset ottavat toiminnassaan käyttöön niin sanotun toimijuuteen liittyvän muutoksen potentiaalin. Ja muutoksen ollessa läsnä, on tässä tutkimuksessa teorialuvussa selitetyn mukaisesti läsnä myös nuorten vanhoillislestadiolaisten naisten mahdollisuus vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa.

²⁴ Katso lisää terveys- ja hyvinvointibuumista esim. Helsingin Sanomat 7.1.2016.

Tavoilla, joilla naiset haastattelujen aikana kertoivat haluavansa käyttää itselleen varattua aikaa, on merkitystä myös koko vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen tulevaisuuden näkökulmasta. Silloin, kun naiset toteavat tekevänsä asioita omassa tulevaisuudessa eri tavalla kuin mitä vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen traditiossa on totuttu tekemään, tulevat he murtaneeksi tapaisuutta siitä, mikä on kulttuurisesti ja perinteisesti ymmärretty vanhoillislestadiolaisen naisen elämään kuuluvaksi ajankäytön tyyliksi. Täten, alleviivatessaan omaa valintaansa tehdä tulevaisuudesta ennen kaikkea oman näköisensä, tulevat he sosiaalisen konstruktionismin ajatuksen (ks. esim. Ronkainen 1999, 13) mukaisesti myös vaikuttaneeksi niihin sosiaalisiin sekä kulttuurisiin normeihin ja käsityksiin vanhoillislestadiolaisesta naiseudesta, joiden pohjalta kuva naiseudesta tulevaisuudessa liikkeen sisällä rakentuu. Kuva vanhoillislestadiolaisesta naiseudesta ja siihen kuuluvat kulttuuriset rakenteet ovat siis alati muutoksessa ja aktiivisen toimijuuden kautta myös osittain nuorten vanhoillislestadiolaisten naisten itsensä määriteltävissä.

8 Johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa olen selvittänyt vastausta kysymyksen siitä, millaisena näyttäytyy vanhoillislestadiolaiseen herätysliikkeeseen kuuluvien nuorten naisten elämä tulevaisuudessa toimijuusteorian näkökulmasta. Tutkimuskysymyksen vastaamista olen helpottanut jakamalla sen kolmeen alakysymykseen, joista ensimmäinen koski nuorten naisten suhdetta uskonnollisuuteen, toinen naisten ajatuksista äitiydestä ja kolmas kodin ulkopuolisen elämän merkitystä tulevaisuudessa. Haastattelin yhteensä viittä 20-30 -vuotiasta naista tutkimustani varten vastaajien keski-ikä ollessa haastatteluhetkellä 28,8 vuotta.

Koko tämä tutkimusraportti on otsikoitu aineistolainauksella, joka kuuluu seuraavasti ”[k]oen olevani parempi äiti kun mää käyn vähän töissä” (H3, 424). Otsikko kuvaa monella tasolla kaikkea sitä, millaisena vanhoillislestadiolaisten nuorten naisten tulevaisuus näyttäytyy toimijuusteorian näkökulmasta tämän tutkimuksen perusteella. Nuorten naisten elämän tärkein asia on uskonnollisuus ja eläminen vanhoillislestadiolaisen opin mukaisesti; uskonnollisuus siis asetti toimijuudelle reunaehdot, joiden puitteissa naiset halusivat elämäänsä rakentaa. Uskonnollisuus ei ilmene suoranaisesti yllä esitetystä aineistolainauksesta, mutta toisaalta uskonnon rooli naisten elämässä oli haastatteluaineistossa hyvin samankaltainen: vaikka uskonnosta ei aina puhuttukaan, oli kuitenkin tiedossa, että se vaikutti silti koko elämän ja kaikkien tulevaisuuden suunnitelmien taustalla.

Otsikon aineistolainaus alkaa sanalla *koen*; haastateltu nainen ilmaisee itseään toteamalla, että *näin minä koen*. Naisten oma kokemus ja yksilöllinen ajatus elämästä näyttäytyikin uskonnon merkittävän roolin jälkeen toisena merkittävänä huomiona siitä, millaista nuorten naisten toimijuus tulevaisuudessa on ja edelleen, miten heidän tulevaisuutensa rakentuu tämän toimijuuden kautta. Tämä yksilöllinen kokemus ja kokeminen liittyi kaikkiin tässä tutkimusraportissa esitettyihin toimijuutta merkittävimmin määrittäviin osa-alueisiin eli uskoon, äitiyteen ja kodin ulkopuoliseen elämään. Aineistosta nousi vahvasti esille naisten ajatus omasta yksilöllisestä toimijuudesta ja ennen kaikkea yksilöllisesti määrittäneestä tavasta ymmärtää elämää, vanhoillislestadiolaista uskoa ja tehdä tulevaisuuden suunnitelmia. Naisten omiin tulevaisuuden suunnitelmiin kuuluivat äitiyden lisäksi työn tekeminen ja työtä

he halusivat tehdä, koska kokivat sen itselleen tärkeäksi. Myös vanhoillislestadiolainen yhteisö on tutkimukseni perusteella osa naisen tulevaisuutta, mutta haastatteluaineiston perusteella keskiöön nousi kuitenkin naisten oma, henkilökohtaisesti koettu usko ja henkilökohtainen tapa olla uskovainen nainen.

Otsikon aineistolainaus jatkuu: *koen olevani parempi äiti*. Tämän tutkimuksen mukaan keskeinen osa vanhoillislestadiolaisten naisten tulevaisuuden kuvia on ajatus äitiydestä. Jos äitinä toimiminen ei ollut naisille tuttua vielä haastatteluhetkellä, oli äitiys kuitenkin mukana ajatuksissa tulevaisuudesta ja tulevaisuuden elämästä. Äitiys oli naisille tulevaisuuden toive ja se määritteli isolla pensselillä naisten toimijuutta, mutta naisten luotto Jumalan perhesuunnitteluun toi heidän elämäänsä myös epävarmuutta: naiset eivät voineet tietää tuleeko heistä koskaan äitejä, milloin heistä tulee äitejä ja miten he voisivat toteuttaa omia henkilökohtaisia toiveitaan esimerkiksi ansiotyön tekemisestä äitiyden roolin rinnalla. Äitiys ei kuitenkaan näyttäytynyt aineistossa ainoana vanhoillislestadiolaisen vanhemmuuden tilana, vaan haastateltujen naisten mielestä vanhemmuus oli nimenomaan tärkeää jakaa puolison kanssa. Ja kuten otsikon aineistolainauskin osoittaa, naiset halusivat kehittyä vanhemmuudessa alati paremmaksi – he halusivat olla parempia äitejä.

Koen olevani parempi äiti kun mää käyn vähän töissä. Kuten tässä tutkimusraportissa on esitetty, myös työelämä on kiinteässä suhteessa naisten uskonnollisuudesta ja äitiydestä käymiin pohdintoihin. Naisten halu yksilöllisistä syistä nousevaan toimintaan ja asioiden tekemiseen itsensä vuoksi nousi esille etenkin silloin, kun he totesivat haluavansa tehdä tulevaisuudessa(kin) ansiotyötä. Vaikka ansiotyön tekeminen tapahtui aineiston mukaan perheen ehdoilla, oli työnteko kuitenkin jotain sellaista, mistä naiset halusivat pitää kiinni ennen kaikkea omien henkilökohtaisten kehittymistoiveidensa vuoksi. Ansiotyötä tekemällä naisen rooli perheen sisällä näyttäytyi naisille itselleen tasa-arvoisempana suhteessa omaan puolisoon ja tätä sukupuolten välistä tasa-arvoa he halusivat omien elämänvalintojensa myötä myös välittää eteenpäin jälkikasvulleen.

Otsikon aineistolainauksen lausunut nuori nainen tulee omaa äitiyttään ja työssäkäyntiä pohtiessaan ottaneeksi kantaa myös vanhoillislestadiolaisen perinteen uudistamisen puolesta: hän kokee olevansa parempi äiti ensisijaisesti silloin, kun hän on mukana

työelämässä. Traditionaalisesti vanhoillislestadiolaisille naisille on annettu hoidettavaksi kodin piiriin kuuluva lasten kasvatustehtävä, joten naisen oma ajatus työssä käymisestä äitiyden ohella on tietyllä tavalla jotain uutta. Naisten työn tekeminen sai kiinnostavan lisämerkityksen siitä, että se näyttäytyi naisille myös mahdollisuutena levähtää äitiyden vaateiden keskellä. Työnteko oli siis naisten omaa aikaa, jolloin he saivat tehdä vain heitä itseään kiinnostavia asioita.

Mitä nämä tässä tutkimusraportissa esitetyt havainnot nuorten naisten tulevaisuuden kuvista sitten kertovat koko vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen tulevaisuudesta? Olen tämän tutkimusraportin luvussa 2 *Vanhoillislestadiolaisuutta tutkimassa* esitellyt sitä kompleksista ja valtasuhteiden kyllästävästä uskonnollista kenttää, jolle tutkimukseni vanhoillislestadiolaiseen herätysliikkeeseen kuuluvista nuorista naisista on sijoittunut. Kuten aiemmin on esitetty, vanhoillislestadiolaisuus elää parhaillaan murrosaikaa, jossa on kysymys siitä, että yhteiskuntamme tietoteknisen kehityksen myötä myös vanhoillislestadiolaisuudesta ja sen uskonnollisesta opista on alettu käymään yhä enemmän ja yhä julkisempaa keskustelua esimerkiksi verkossa. Keskustelua on käyty esimerkiksi ehkäisykysymyksistä ja naispappeudesta, ja merkittävää näissä liikkeeseen kuuluvien nuorten sukupolvien esille nostamisessa keskustelunaiheissa on ollut se, että vanhoillislestadiolaisen yhteisön oppi ja perinne eivät ole keskusteluissa enää ainoita eettisen ja moraalisen arvioinnin lähteitä. Meri-Anna Hintsalan (2013, 103) mukaan murrosaika tiivistyykin kysymykseen siitä, kenellä on oikeus määritellä, mitä on vanhoillislestadiolaisuus – onko se verkkokeskusteluihin osallistuvilla yksilöillä, joiden ajatuksen vanhoillislestadiolaisesta opista voivat poiketa paljonkin traditionaalisesta vanhoillislestadiolaisuudesta, vai onko valta vi-todellisuuden määrittelystä Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistyksellä?

Tämän tutkimuksen mukaan vaikuttaa siltä, että ainakin vanhoillislestadiolaiset nuoret naiset ovat ottaneet omiin käsiinsä oikeuden määritellä vanhoillislestadiolaista uskonnollisuutta vastaamaan yhä enemmän omia tulevaisuuden tavoitteitaan. He haluavat olla uskovaisia, mutta rakentavat elämäänsä yhä enemmän omista, eivät yhteisön määrittämistä lähtökohdista käsin. Kuten analyysilukujen myötä on käynyt ilmi, uskonnollisuus ja vanhoillislestadiolainen opetus kuitenkin määrittävät naisten elämää perustavanlaatuisella tavalla, joten nuorten naisten toimijuus rakentuu naisten yksilöllisyyden ihanteen lisäksi myös

perinteisen uskonnollisuuden puitteissa ja sen ohjaamana. Tutkimuksen perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että vanhoillislestadiolaisten nuorten naisten toiminta niin nyt kuin tulevaisuudessa rakentuu ennen kaikkea muutosdiskurssin varaan; nuoret naiset ovat vanhoillislestadiolaisuuden murrosta ylläpitäviä ja eteenpäin vieviä voimia. Murrosta ylläpitäessään ja eteenpäin viedessään he tulevat myös välittäneeksi omaa arvomaailmaansa eteenpäin omalle jälkikasvulleen ja vaikuttaneeksi sosiaalisen konstruktionismin idean mukaisesti siihen, millaiseksi tulkinta niin vanhoillislestadiolaisesta naiseudesta kuin vanhoillislestadiolaisesta uskosta tulevaisuudessa määrittyy.

Näin ollen, tutkimukseni tulosten perusteella vaikuttaa siis siltä, että vanhoillislestadiolainen herätysliike ei edusta tulevaisuudessa enää samanlaista yhteisöllisyyttä, mitä se on etenkin menneinä vuosikymmeninä edustanut. Haastattelututkimus antaa viitteitä myös siitä, että vuosikymmenien kuluessa vanhoillislestadiolaiseksi itsensä identifioivat yksilöt tulevat määrittelemään vanhoillislestadiolaista oppia yhä enemmän omiin elämänlähtökohtiinsa sopivaksi ja tätä myötä liikkeen sisäinen ja opillinen moniäänisyys kasvaa. Moniäänisyys voi tarkoittaa tietystä mielessä myös liikkeeseen perinteisesti liitetyn eksklusiivisuuden murtumista, kun menneiden vuosikymmenien kaltaista yhtenäisyyttä tai yhteisöllisyyttä ei ole enää niin helppoa osoittaa olemassa olevaksi oman joukon sisällä. Tämän tutkimuksen perusteella moniäänisyys vaikuttaa tarkoittavan kuitenkin ainakin sitä, että liikkeessä kasvavat nuoret oppivat vanhoillislestadiolaista perinnettä suvaitsevammaksi suhteessa liikkeen ulkopuoliseen maailmaan.

Toiseksi, vaikka äitiys onkin edelleen naisten elämän yksi tärkeimmistä asioista ja nuorten naisten toimijuus rakentuu äitiyden kautta, tutkimukseni tulokset antavat viitteitä siitä, että naisten rooli on vanhoillislestadiolaisessa herätysliikkeessä muutoksessa. Tutkimustulokset heijastelevat kehityskulkua, jonka mukaan naiset siirtyisivät tulevaisuudessa yhä enemmän kodin piiristä kohti julkista elämänpiiriä ja ansiotyöläisyyttä. Tutkimuksessa nousi esille, että naiset toimivat nyt ja tulevaisuudessa yhä enenevässä määrin omista lähtökohdistaan ja oman harkintansa mukaan myös uskonnollisuuteen liittyvissä asioissa. Yksi ilmentymä tästä oli naisten pohdinnat mahdollisesta lapsiluvun rajoittamisesta, jotta heillä olisi mahdollista toteuttaa myös omia henkilökohtaisia haaveitaan lasten kasvatustehtävän lisäksi. Yhtäältä nämä naisten henkilökohtaiset ja tulevaisuuteen kiinnittyvät unelmat ja tulevaisuuden toiveet

voivat vaikuttaa negatiivisesti vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen elinvoimaisena pysymiseen perheiden lapsimäärien pienentyessä. Toisaalta naisten rooli liikkeen sisässä voi olla tulevaisuudessa myös erilainen muuttuneiden perhekokojen vuoksi.

Omat tutkimustulokseni ovat linjassa muiden vanhoillislestadiolaisuuden tulevaisuudesta ja vanhoillislestadiolaisesta naiseudesta tehtyjen tutkimusten kanssa. Tapio Nykänen arveli jo vuonna 2012 kampanin vanhoillislestadiolaisuuden uudistumisen ja erehtymättömyyden perinteen välillä jatkuvan (Nykänen 2012, 258). Oman tutkimuksen perusteella näin näyttää olevan edelleen vuonna 2019. Teija Rantala teki puolestaan vuonna 2018 omassa tutkimuksessaan havaintoja vanhoillislestadiolaisesta naiseudesta. Rantalakin nosti esille, että äitiys on merkittävä osa vanhoillislestadiolaisten naisten elämää ja että vl-naisten uskonnollisuus ei rajoitu enää pelkästään vanhoillislestadiolaisen yhteisön asettamiin ohjeisiin, vaan he käyttävät ennen kaikkea omaa harkintaansa elämänsä rakentamisessa (Rantala 2018, 209-210). Oma tutkimukseni siis jatkaa näiden aiemmin herätysliikettä tutkineiden viitoittamalla tiellä tehden vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen ja herätysliikkeeseen kuuluvien naisten elämäntapaa jälleen vähän näkyvämmiksi.

Tämä tutkimusraportti on kirjoitettu mahdollisimman tarkasti ja tutkimuksen eri vaihteita informatiivisesti kuvaillen, jotta lukijalle jää mahdollisuus arvioida tutkimuksen yhteydessä tehdyn tieteellisen tarkastelun luotettavuutta ja paikkansapitävyyttä. Tässä tekstissä olen parhaani mukaan yrittänyt kuvata myös sitä teoreettista kenttää ja ilmiömaailmaa, johon oman pro gradu -tutkimukseni aihe liittyy. Tutkimuskirjallisuutta hyödyntäen ja sitä samalla esitellen olen kiinnittänyt vanhoillislestadiolaisen naisen aseman osaksi politiikan tutkimusta, mutta osoittanut myös naisten asemaan ja toimintaan liittyvän poliittisuuden ja vallankäytölliset aspektit.

Tutkimuksen olisi voinut rakentaa monesta muustakin teoreettisesta näkökulmasta, mutta tällä kertaa keskiöön valikoitui toimijuus. Vanhoillislestadiolaisen naiseuden ollessa yksi yhteiskuntamme kiistellyimmistä uskonnollisista diskursseista, on jatkotutkimusideoitakin helppo kehittää lisää. Kiinnostavia jatkotutkimuskohteita voisivatkin olla esimerkiksi vanhoillislestadiolaisen naissukupuolen rakentamisen tarkasteleminen feministisen teorian kautta tai naisten identiteetin rakentamisen tutkiminen. Myös herätysliikkeeseen kuuluvien

nuorten naisten elämän ja tulevaisuuden suunnitelmien tarkasteleminen esimerkiksi elämäntulon teorioiden valossa²⁵ voisi tuottaa lisätietoa vanhoillislestadiolaisen liikkeen kehittämisestä nyky-yhteiskunnassa. Kiinnostavia voisivat olla myös pohdinnat uskonnolla toiseuttamisesta²⁶ joko kansallisessa tai kansainvälisessä kontekstissa.

²⁵ Lisää elämäntulon teoriasta, ks. esim. Mäkinen 2015.

²⁶ Lisää uskonnolla toiseuttamisesta, ks. esim. Ahonen & Vuola 2015, 13.

Lähteet

Tutkimuskirjallisuus

Ahearn, Laura M. (2001) Language and Agency. *Annual Review of Anthropology* 30, 109-137.

Ahonen, Johanna & Vuola, Elina (toim.) (2015) *Uskonnon ja sukupuolen risteyksiä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Alasuutari, Päivi (1992) Ehkäisyn kiellon synty ja umpikuja vanhoillislestadiolaisessa herätysliikkeessä. *Sosiologia* 2, 106-115.

Alatalo, Jani (2006) *Kohti avoimuutta: Vanhoillislestadiolaisuuden käsittely julkisuudessa ja vanhoillislestadiolaisten suhtautuminen julkisuuteen Suomessa vuosina 1976-1984*. Suomen historian pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto.

Avishai, Orit (2008) "Doing religion" in a secular world. Women in conservative religions and the question of agency. *Gender & Society* 22 (4), 409-433.

Bracke, Sarah (2008) Conjugating the Modern / Religious, Conceptualizing Female Religious Agency. Contours of a 'Post-secular' Conjecture. *Theology, Culture & Society* 25:6, 51-67.

Berger, Peter & Thomas Luckmann (1991/1966) *The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge*. London: Penguin Books.

Brekke, Torkel (2012) *Fundamentalism – Prophecy and Protest in an Age of Globalization*. New York: Cambridge University Press.

Cavanaugh, Willam T. (2009) *The Myth of Religious Violence – Secular Ideology and the Roots of Modern Conflict*. New York: Oxford University Press.

Foucault, Michel (1980/1975) *Tarkkailla ja rangaista*. Suom. Eevi Nivanka. Helsinki: Otava.

Foucault, Michel (2006) *History of madness*. Edited by Jean Khalifa. Translated by Jonathan Murphy and Jean Khalifa. London: Routledge

Gallagher, Sally K. (2004) Where are the antifeminist Evangelicals? Evangelical identity, subculturallocation and attitudes toward feminism. *Gender & Society* 18, 451-472.

Giddens, Anthony (1984) *The Constitution of Society*. Cambridge. Polity Press.

Gordon, Tuula (2005) Toimijuuden käsitteen dilemmoja. Teoksessa Anneli Meurman-Solin & Ilkka Pyysiäinen (toim.) *Ihmistieteet tänään*. Helsinki: Gaudeamus, 114-130.

Gummesson, E. (1991) *Qualitative methods in management research*. Newsbury Park, California: Sage.

Heikkinen, Riitta-Liisa & Laine, Timo (1997) Tutkimuksen polulla. Teoksessa Riitta-Liisa Heikkinen & Timo Laine (toim.) *Hoitava kohtaaminen*. Helsinki: Kirjayhtymä, 18-23.

Herzog, Hanna & Braude, Ann (2009) Introduction: Untangling Modernities. Teoksessa Hanna Herzog & Ann Braude (toim.) *Gendering Religion and Politics. Untangling Modernities*. New York: Palgrave Macmillan, 1-17.

Hintsala, Meri-Anna (2007) *Mammopalstat: Voimaantumisen vanhoillislestadiolaisten äitien verkkoysteisöissä*. Käytännöllisen teologian laitoksen pro gradu -työ. Helsingin yliopisto.

Hintsala, Meri-Anna (2013) Tuoreimmat versot verkossa. Teoksessa Meri-Anna Hintsala ja Mauri Kinnunen (toim.) *Tuoreet oksat viinipuussa. Vanhoillislestadiolaisuus peilissä*. Helsinki: Kirjapaja, 83-103.

Hintsala, Meri-Anna & Kinnunen, Mauri (2013) *Tuoreet oksat viinipuussa – vanhoillislestadiolaisuus peilissä*. Helsinki: Kirjapaja.

Hintsala, Meri-Anna (2017) *Taivasta varten luotu – usko ja ruumis vanhoillislestadiolaisuutta koskevissa verkkokeskusteluissa*. Helsinki: Picaset.

Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2010) *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2010) *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Tallinna: Raamatutrükikoda.

Honkasalo, Marja-Liisa (2013) Katveessa – Pieni toimijuus kriittisenä avauksena toiminnan teoriaan. *Tiede ja edistys* 38:1, 42-61.

Honkasalo, Marja-Liisa; Ketokivi, Kaisa & Leppo, Anna (2014) Moniselitteinen ja hämärä toimijuus. *Sociologia* 4/2014, 365-372.

Hovi, Tuija (1999) Sukupuolen esityksiä. Teoksessa Hovi, Tuija; Nenola, Aili; Sakaranaho, Tuula & Vuolle, Elina (toim.) *Uskonto ja sukupuoli*. Helsinki: Yliopistopaino.

Huotari, Voitto (1981) *Kirkkomme herätysliikkeet tänään*. Helsinki: Kirjapaja.

Hurtig, Johanna (2013) *Taivaan taimet – Uskonnollinen yhteisöllisyys ja väkivalta*. Tampere: Vastapaino.

Irigaray, Luce (1993) *Divine Women*. Teoksessa Luce Irigaray (toim.) *Sexes and Genealogies*. New York: Columbia University Press.

Janesick, Valerie J. (2000) The choreography of qualitative research design. Teoksessa Norman K. Denzin & Yvonna S. Lincoln (toim.) *The SAGE Handbook of Qualitative Research*, 379-399.

Jokinen, Eeva (2005) *Aikuisten arki*. Helsinki: Gaudeamus.

Jokinen, Eeva (2004) Kodin työt, tavat, tasa-arvo ja rento reflektiivisyys. Teoksessa Eeva Jokinen, Marja Kaskisaari & Marita Husso (toim.) *Ruumis töihin. Käsite ja käytäntö*. Tampere: Vastapaino, 285-304.

Kantola, Johanna (2012) Sukupuoli ja valta. Teoksessa Saresma, Tuija; Rossi, Leena-Maija; Juvonen, Tuula (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*. Jyväskylä: Bookwell, 78-87.

Kauppila, Päivi Annika; Silvonen, Jussi & Vanhalakka-Ruoho, Marjatta (2015) *Toimijuus, ohjaus ja elämäntilanne – Publications of the University of Eastern Finland*. Helsinki: KopioNiini Oy.

Ketola, Kimmo (2008) *Uskonnot Suomessa 2008. Käsikirja uskontoihin ja uskonnollistaustaisiin liikkeisiin*. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Kunnas, Tarmo (1999) Ranskassa uskonto on yksityisasia. Teoksessa Palva, Heikki & Pentikäinen, Juha (toim.) *Uskonnot maailmanpolitiikassa*. Porvoo-Helsinki-Juva: WSOY, 143-168.

Kupari, Hannele & Tuomaala, Salome (2015) Toimijuus ja muutoksen mahdollisuus. Teoksessa Johanna Ahonen ja Elina Vuola (toim.) *Uskonnon ja sukupuolen risteyksiä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 161-187.

Kutuniva, Mervi (2007) Keskusteluja naiseudesta, vanhoillislestadiolaisesta uskosta ja uskonnosta. Teoksessa Päivi Naskali, Mervi Autti, Seija Keskitalo-Foley, Anne Korhonen ja Mervi Kutuniva (toim.) *Kuulumisia. Feministisiä tulkintoja naisten toimijuuksista*. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Kutuniva, Mervi (2003) Kaiken se kestää, kaikessa usko, kaikessa toivoo, kaiken se kärsii – katkelmia lestadiolaisäitien elämästä. Teoksessa Päivi Naskali, Mervi Autti, Seija Keskitalo-Foley, Anne Korhonen ja Mervi Kutuniva (toim.) *Tuulia – Feministisiä näkökulmia lappilaiseen sukupuolikulttuuriin*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Laine, Esko (2014) Lestadiolaisuuden juuret: Jatkuvuus Torniojokilaakson herätysliikehistoriassa ja sen tutkimuksessa. *Teologinen aikakauskirja* 1 /2014, 4-18.

Laine, Timo (2001) Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teorettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 26-43.

Laine, Timo & Kuhmonen, Petri (1995) *Filosofinen antropologia*. Helsinki: Gaudeamus.

Lempiäinen, Kirsti (2009) Euroopan unionin koulutuspolitiikka ja kysymys sukupuolisesta toimijasta. Teoksessa Ojala, H., Palmu, T. & Saarinen, J. (toim.) *Sukupuoli ja toimijuus koulutuksessa*. Tampere: Vastapaino, 41-70.

Lempiäinen, Kirsti (2007) Sukupuolinen toimija. Kysymys olemuksesta, roolista ja tavasta. *Sosiologia* 44 (2), 109-120.

Linjakumpu, Aini (1999) *Poliittinen islam*. Helsinki: Like.

Linjakumpu, Aini (2003) Lestadiolaisuuden poliittinen merkitys Pohjois-Suomessa. Teoksessa Aini Linjakumpu & Leena Suopajärvi (toim.) *Sellinen seutu ja sellainen maa. Erot, vastarinta ja uuden politiikan vaatimus*. Rovaniemi: Lapin yliopisto, 85-110.

Linjakumpu, Aini (2006). Näkökulmia politiikan käsitteeseen. Teoksessa Mika Luoma-aho, Sami Moisio ja Monica Tennberg (toim.) *Politiikan tutkimus Lapin yliopistossa*. Rovaniemi: P.S.C. Inter, 13-38.

Linjakumpu, Aini (2012) *Haavoittunut yhteisö – Hoitokokoukset vanhoillislestadiolaisuudessa*. Tampere: Vastapaino.

Linjakumpu, Aini (2018) *Vanhoillislestadiolaisuuden taloudelliset verkostot*. Tampere: Vastapaino.

Lohi, Seppo (1998) *Sydämen kristillisuus. Lars Levi Laestadius ja lestadiolaisen herätyksen alkuvaiheet*. Jyväskylä: Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry.

Lohi, Seppo (2000) *Sydämen kristillisuus*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Lohi, Seppo (2007) *Lestadiolaisuuden suuri hajaannus ja sen taustat*. Oulu: Suomen Rauhanyhdistysten keskusyhdistys ry.

Luoma-aho, Mika (2013) Juhani Raattamaan poliittinen pastoraali. Teoksessa Tapio Nykänen & Mika Luoma-aho (toim.) *Poliittinen lestadiolaisuus*. Vantaa: Hansaprint Oy, 79-100.

Mahlamäki, Tiina (2011) Uskonto, uusateismi ja sukupuoli. Teoksessa Jussi K. Niemelä (toim.) *Mitä uusateismi tarkoittaa?* Turku: Savukeidas, 150-174.

Mahlamäki, Tiina (2012) Religion and Atheism from a Gender Perspective. *Approaching Religion* 2:1, 58-65.

Mahmood, Saba (2012) *The politics of piety. The Islamic revival and the feminist subject*. Princeton and Oxford: Princeton University Press.

Mahmood, Saba (2005) *Politics of Piety. The Islamic Revival and the Feminist Subject*. Princeton: Princeton University Press.

McGuire, Meredith (2008) *Lived Religion: Faith and Practice in Everyday Life*. Oxford: Oxford University Press.

Mäkinen, Sanna (2015) Näköaloja toimijuuteen nuoruuden siirtymissä ja suunnanotoissa. Teoksessa Päivi Annika Kauppila, Jussi Silvonen & Marjatta Vanhalakka-Ruoho (2015) *Toimijuus, ohjaus ja elämäntulkinta – Publications of the University of Eastern Finland*. Helsinki: KopiaNiini Oy, 103-128.

Nilsson, Kristina (1988) *Den himmelska föräldern: ett studium av kvinnans betydelse i och för Lars Levi Laestadius' teologi och förkunnelse*. Uppsala: Uppsala Universitet.

Nykänen, Tapio (2012) *Kahden valtakunnan kansalaiset – Vanhoillislestadiolaisuuden poliittinen teologia*. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Nykänen, Tapio & Luoma-aho, Mika (2013) Näkökulmia poliittiseen lestadiolaisuuteen. Teoksessa Tapio Nykänen & Mika Luoma-aho (toim.) *Poliittinen lestadiolaisuus*. Vantaa: Hansaprint Oy, 7-20.

Paloheimo, Heikki & Wiberg, Matti (2004/1997) *Politiikan perusteet*. Vantaa: Dark Oy.

Palola, Ari-Pekka (2010) *Kahden kuoren suojassa. Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistysten historia*. Oulu: Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry.

Palola, Ari-Pekka (2011) *Evankeliumin työ laajenee: Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistyksen historia 2*. Oulu: Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys ry.

Palonen, Kari (1988) *Tekstistä politiikkaan: Johdatusta tulkintataitoon*. Tampere: Vastapaino.

Palonen, Kari (1979) *Mitä politiikka on? Luonnos politiikan tutkimuksen perusteiksi*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Pelkonen, Johanna (2013) Nuoret naiset ja vanhoillislestadiolaisuuden murros. Teoksessa Tapio Nykänen & Mika Luoma-aho (toim.) *Poliittinen lestadiolaisuus*. Vantaa: Hansaprint Oy, 171-205.

Pentikäinen, Juha & Pulkkinen, Risto (2011) *Lars Levi Laestadius – Yksi mies, seitsemän elämää*. Tallinna: Raamatutrükikoda.

Raittila, Pekka (1976) *Lestadiolaisuus 1860-luvulla*. Helsinki: Akateeminen kustannusliike.

Rantala, Teija (2018) *Beyond Sisters and Mothers – Women’s Aspirations within The Conservative Laestadian Movement*. Helsinki: Unigrafia.

Rapport, Nigel & Overing, Joanna (2000) *Social and Cultural Anthropology. The Key Concepts*. London: Routledge.

Ronkainen, Suvi (1999) *Ajan ja paikan merkitsemät: subjektiviteetti, tieto ja toimijuus*. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Ronkainen, Suvi (2008) Kenen ongelma väkivalta on? Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta ja väkivallan toimijuus. *Yhteiskuntapolitiikka* 73 (4), 388–401.

Ronkainen, Suvi (2006) Haavoittunut kansakunta ja väkivallan toimijuus. Teoksessa Mirva Lohiniva-Kerkelä (toim.) *Väkivalta: seuraamukset ja haavoittuvuus – Terttu Utraisen juhlaKirja*. Helsinki: Talentum, 531–532.

Rossi, Leena-Maija (2012) Sukupuoli ja seksuaalisuus – erosta eroihin. Teoksessa Saresma, Tuija; Rossi, Leena-Maija; Juvonen, Tuula (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*. Jyväskylä: Bookwell, 21–38.

Ruokokoski, Antero (2007) *”Ei musta oo isänä siihe mihi naiset on” – Monilapsisten vanhoillislestadiolaisten isien ajatuksia isyydestä ja äitiydestä*. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Ruusuvuori, Johanna; Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (2011) (toim.) *Haastattelun analyysi*. Tallinna: Raamatutrükikoda.

Salomäki, Hanna (2010) *Herätysliikkeisiin sitoutuminen ja osallistuminen*. Kirkontutkimuskeskuksen julkaisuja 113. Porvoo: Paino Bookwell Oy.

Schmitt, Carl (1997/1922) *Poliittinen teologia. Neljä lukua suvereeniusopista*. Helsinki: Tutkijaliitto.

Schmitt, Carl (1976/1932) *The Concept of the Political*. New Brunswick: Rutgers University Press.

Silvonen, Jussi (2015) Toiminta ja suhteet – neljä fragmenttia toimijuudesta. Teoksessa Päivi Annika Kauppila, Jussi Silvonen & Marjatta Vanhalakka-Ruoho (2015) *Toimijuus, ohjaus ja elämäntulkku – Publications of the University of Eastern Finland*. Helsinki: KopioNiini Oy, 3-16.

Suolinna, Kirsti & Sinikara, Kaisa (1986) *Juhonkylä: Tutkimus pohjoissuomalaisesta lestadiolaiskylästä*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Tesch, R. (1992) *Qualitative research: Analysis types and software tools*. New York: Falmer Press.

Toivio, Kati (2013) Ehkäisykielto: omantunnon asia vai ihmisoikeuskysymys. Teoksessa Meri-Anna Hintsala & Mauri Kinnunen (toim.) *Tuoreet oksat viinipuussa. Vanhoillislestadiolaisuus peilissä*. Helsinki: Kirjapaja.

Toivio, Kati (2011) *Päivämiehen nainen. Vanhoillislestadiolainen naiskuva Päivämiehessä 1954-1978*. Teologisen tiedekunnan pro gradu -tutkielma. Joensuun yliopisto.

Trzebiatowska, Marta & Bruce, Steve (2012) *Why are women more religious than men?* Oxford: Oxford University Press.

Tuomaala, Salome (2011) *Keskeytyksiä elämässä. Naisten toimijuudet aborttikertomuksissa*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2003) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vaattovaara, Virpi (2015) *Elämäntulkku ja toimijuus: Lapin maaseudun nuorista aikuisiksi 1990-2011*. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Wallenius-Korkalo, Sandra (2013) Rajoja ja valintoja – Lestadiolaisuuden representaatiot Kielletty hedelmä -elokuvassa. Teoksessa Tapio Nykänen & Mika Luoma-aho (toim.) *Poliittinen lestadiolaisuus*. Vantaa: Hansaprint Oy, 245-275.

Utriainen, Terttu (2015) Lumottuja naisruumiita ja jumalallisia naisia. Teoksessa Johanna Ahonen & Elina Vuola (toim.) *Uskonnon ja sukupuolen risteys*. Vantaa: Hansaprint Oy, 55-81.

Varto, Juha (1992) *Laadullisen tutkimuksen metodologia*. Lisäpainos 1996. Helsinki: Kirjayhtymä.

Veijola, Soile & Jokinen, Eeva (2001) *Voiko naista rakastaa? Avion ja eron karuselli*. Helsinki: WSOY.

Warne, Randi R. (2009) Gender. Teoksessa Willi Braun & Russell T. McCutcheon (toim.) *Guide to the Study of Religion*. London & New York: T & T Clark, 140-154.

Internet-lähteet

Eteläpelto, Anneli (24.8.2011) Mitä on toimijuus ja mihin sitä tarvitaan? <https://www.jyu.fi/hankkeet/interaktiivinen/yleisöluentodiat/etelapelto> (haettu 14.3.2017).

Helsingin Sanomat (7.1.2016) Hyvinvointimittauksia ja juoksijoiden salitreeniä: Esittelyssä vuoden 2016 liikuntatrendit. <https://www.hs.fi/hyvinvointi/art-2000002878426.html> (katsottu 18.1.2019).

Helsingin Sanomat (17.1.2009) Ihmisoikeusliitto selvittää lestadiolaisten ehkäisykieltoa. <http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000004626675.html> (haettu 12.5.2017).

Ilta-Sanomat (29.12.2017) Pitäisikö presidentin luopua Jumalan siunauksen toivottamisesta uuden-vuoden-puheessa? Näin ehdokkaat vastasivat. <https://www.is.fi/presidentinvaalit2018/art-2000005505740.html> (haettu 13.6.2018).

Kaleva (17.9.2013) Taivaslaulu nousi kirjaston kaikkien aikojen varatuimmaksi. <http://www.kaleva.fi/uutiset/oulu/taivaslaulu-nousi-kirjaston-kaikkien-aikojen-varatuimmaksi/642129/> (haettu 13.5.2017).

Kirkko ja kaupunki (11.3.2018) "Ihanko totta vain tämä porukka pelastuu?" – Pauliina Rauhala pohtii uudessa kirjassaan hengellistä vallankäyttöä. <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/ihanko-totta-vain-tama-porukka-pelastuu-pauliina-rauhala-pohtii-uudessa-kirjassaan-hengellista-vallankaytto> (haettu 1.4.2018).

Lapin yliopisto (24.11.2014) Emil Aaltosen säätiön projektiapuraha Lapin yliopistoon. <https://www.ulapland.fi/news/Emil-Aaltosen-saation-projektiapuraha-Lapin-yliopistoon/mahebd4d/69d044d5-578c-4e65-9f95-6f25170832ea> (haettu 5.2.2019).

Mtv.fi (24.7.2002) Lestadiolaiset pitävät Pohjois-Pohjanmaan väkiluvun kasvussa. <http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/lestadiolaiset-pitavat-pohjois-pohjanmaan-vakiluvun-kasvussa/1818646> (haettu 12.5.2017).

Paavo Arhinmäki (1.6.2012) Uskonto ja politiikka eivät kuulu yhteen. <http://www.paavoarhinmaki.fi/blogi/2012/uskonto-ja-politiikka-eivat-kuulu-yhteen/> (haettu 13.6.2018).

Ruutu.fi (2.5.2017) Arman Pohjantähden alla – kausi 2 – jakso 5 – Suviseurat. <https://www.ruutu.fi/video/2978751> (katsottu 17.6.2018).

Sosiaali- ja terveysministeriö (2005) Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2004-2007. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/71776/Hallituksen_tasa_arvo_ohjelma_2004_2007_fi.pdf?sequence=1 (haettu 13.1.2018).

Toivio, Kati (25.3.2011) Vanhoillislestadiolainen naiskuva Päivämies-lehdessä 1954-1978. <https://www.teologia.fi/54-opinnaytteet/pro-gradut/642-vanhoillislestadiolainen-naiskuva-paivamies-lehdessa-19541978> (katsottu 29.12.2018).

Viena K -blogi (8.3.2018) Vapaa nainen. <http://vienak.com/2018/03/vapaa-nainen/> (katsottu 26.1.2018).

Yle.fi (22.12.2014) Lestadiolaisuus on naiselle työ. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/12/22/lestadiolaisuus-naiselle-tyo> (katsottu 13.1.2019).

Yle.fi (14.8.2013) Syksyn uutuuskirja nostaa esiin naisen aseman herätysliikkeessä. <https://yle.fi/uutiset/3-6774856> (haettu 1.4.2018).

Yle.fi (25.5.2012) Lestadiolainen liike salasi lasten hyväksikäytön. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/05/25/lestadiolainen-liike-salasi-lasten-hyvaeksikayton> (haettu 17.6.2018).

Muut lähteet

Luoma-aho, Mika (2017) *PSIR1206 Poliitikka ja uskonto* -kurssin luennot keväällä 2017. Lapin yliopisto.

Nieminen, Maria & Sivula, Marja-Liisa (toimi.) (2017) *Naiset viestinviejinä*. Viro: Printon AS.

Rauhala, Pauliina (2018) *Synninkantajat*. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy.

Rauhala, Pauliina (2013) *Taivaslaulu*. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy.

Liite 1: Haastattelukutsu

Hei,

Olen valtio-opin opiskelija Lapin yliopistosta ja teen pro gradu -tutkielmaani yhteiskuntatieteelliseen tiedekuntaan. Etsin nyt haastateltavia tutkielmani toteuttamista varten.

Tutkielmassani selvitän vanhoillislestadiolaisten nuorten naisten näkemyksiä ja ajatuksia omasta tulevaisuudestaan. Olen kiinnostunut sellaisista naisten tulevaisuutta koskevista ajatuksista ja mielikuvista, jotka liittyvät esimerkiksi naisen omaan ammattiin, vapaa-ajan viettämiseen ja elämään kodin piirissä tulevina vuosina tai vuosikymmeninä. Haastatteluissa haluan siis kuulla, miten haastateltava näkee oman elämänsä tulevaisuudessa esimerkiksi ammatillisessa mielessä.

Tutkielmani pohjautuu käsitykseen ihmisen omasta toimijuudesta. Toimijuus tarkoittaa muun muassa oman elämän muotoutumista ja omaan elämään vaikuttamista, aktiivista toimintaa omassa elämämpiirissä ja mahdollisuutta tehdä valintoja. Tarkoitukseni on haastattelumateriaalin perusteella lopulta selvittää, millaista toimijuutta nuorten vanhoillislestadiolaisten naisten ajatukset tulevaisuudesta pitävät sisällään.

Etsin yksilöhaastatteluihin Suomessa asuvia vanhoillislestadiolaisia naisia, jotka ovat iältään 20-30 vuotiaita. Haastattelut tullaan tekemään haastateltavien aikataulujen mukaan, kuitenkin viimeistään syksyllä 2017.

Yhteydenottoja ja aineistoja käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti. Haastattelu kestää noin tunnin ja se on mahdollista toteuttaa haastateltavan valitsemissa paikassa. Haastattelu äänitetään analyysia varten ja nauhoitteet tuhoetaan tutkielman valmistuttua. Haastateltavilta ei kerätä henkilötietoja ja kaikki mahdolliset tunnistetiedot ikää lukuun ottamatta poistetaan ennen tutkielman julkaisemista.

Jos olet kiinnostunut jakamaan ajatuksiasi ja osallistumaan tutkimukseen, niin kerro siitä ihmeessä. Osallistumalla ja jakamalla oman tarinasi olet mukana tuottamassa uutta tietoa vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen nykytilasta ja tulevaisuuden näkymistä. Haastattelukutsua saa välittää eteenpäin kaikille mahdollisesti tutkimukseen osallistumisesta kiinnostuneille.

Ystävällisin terveisin,

Mari Paavola

Tutkielman ohjaajana toimii politiikkatieteiden yliopistonlehtori Aini Linjakumpu.

Liite 2: Haastattelukysymykset

Tosiasiatiedot

- Minkä ikäinen olet?
- Mistä olet kotoisin?
- Minkälainen on siviilisäätysi?
- Ketä perheeseesi kuuluu?
- Missä asut(te) tällä hetkellä? Missä kaikkialla olet asunut?
- Miten kuvailisit yleisesti suhdettasi uskontoon tai uskonnollisuuteen?

Perhe-elämä

- Millainen on normaali arkipäiväsi tässä hetkessä?
- Mitkä asiat arjessasi ovat kaikkein mukavimpia tai mielekkäintä? Onko jokin haastavaa?
- Millainen normaali arkipäiväsi on tulevaisuudessa? Voit ajatella elämääsi ajallisesti eteenpäin juuri sen verran kuin sinulle tuntuu luontevalta, esimerkiksi 5, 15 tai 30 vuotta.
- Miten tähän edellä kuvailtuun tulevaisuuden kuvaan on päästy? Mitä tapahtuu tämän ja kuvailemasi hetken välillä, jotta ajatuksesi toteutuvat?
- Mikä on tulevaisuuden arjessasi tärkeää ja mukavaa? Mitä asioita pidät arvossa?
- Millainen nainen tai äiti ajattelet tulevaisuudessa olevasi?
- Mitkä asiat ovat vastuullasi tulevaisuudessa arjen pyörittämisessä?
- Millaista tulevaisuuden arkesi on verrattuna siihen arkeen, jota vanhempasi tai isovanhempasi ovat viettäneet esimerkiksi 40-vuotiaana?
- Millainen merkitys uskolla on tulevaisuuden arkisessa elämässä?

Ammatillinen elämä

- Millainen on tämän hetkinen ammatillinen tilanne ja miten ja olet siihen päätenyt?
- Millainen ammatillinen tilanteesi on tulevaisuudessa?
- Miten tähän tulevaisuuden kuvaan on päästy?
- Millaisia unelmia, haaveita tai toiveita sinulla on tulevaisuuden ammatillisuutta koskien? Miten pyrit kohti unelmiasi?
- Millainen merkitys omalla ammatilla tai työnteolla on sinulle tulevaisuudessa?
- Onko olemassa asioita, joita haluaisit tulevaisuudessa opettaa jälkikasvullesi koulutuksesta ja työelämästä? Jos on, mitä ja miksi?
- Miten yhdistät tulevaisuudessa työnteon muuhun elämääsi?
- Millaista sinun ammatillinen elämäsi tulevaisuudessa on verrattuna äitisi tai isoäitisi ammatilliseen elämään aikoinaan?
- Millainen merkitys uskolla on tulevaisuuden ammatillisessa elämässäsi?

Vapaa-aika

- Mitä teet nykyisin vapaa-ajallasi joko arjessa tai viikonloppuna?
- Mikä vapaa-ajan viettämisessä on tällä hetkellä sinulle mukavinta? Miksi?
- Millaista vapaa-aikasi on tulevaisuudessa? Kuvaile ajatuksiasi mahdollisimman yksityiskohtaisesti.
- Miten tähän tulevaisuuden kuvaan on päästy? Mitä tapahtuu tämän ja kuvailemasi hetken välillä, jotta ajatuksesi toteutuvat?
- Millainen merkitys vapaa-ajalla on sinulle tällä hetkellä? Entä tulevaisuudessa?
- Millaisia unelmia, haaveita tai toiveita sinulle on tulevaisuuden vapaa-aikaa koskien?
- Millaista tulevaisuuden vapaa-ajanviettosia on verrattuna siihen arkeen, jota vanhempi tai isovanhempi ovat viettäneet aikoinaan?
- Millainen merkitys rauhanyhdistystoiminnalla ja muulla uskonnollisuuteen liittyvällä toiminnalla on sinulle tulevaisuudessa?
- Millainen merkitys yhteiskunnallisilla asioilla ja yhteisten asioiden hoitamisella on sinulle tulevaisuudessa?

Lopuksi

- Millaisen naisen mallin toivot tulevaisuudessa antavasi jälkikasvullesi tai muille nuoremmille läheisillesi?
- Haluatko nostaa vielä esille jotakin, mitä et ole aiemmin sanonut? Tai täydentää jotakin aiemmin sanottua?